
A N U A R I

I E C

C U R S 1 9 9 0 · 9 1

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

ANUARI
IEC
CURS 1990-91

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Disseny de l'obra: Maria Casassas

© 1991, Institut d'Estudis Catalans

Editat per l'Institut d'Estudis Catalans - carrer del Carme, 47 - 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 1991

Tiratge: 1.500 exemplars

Compost per Fotocomposició Marqués, SA - Av. Meridiana, 354, 12 B - 08027 Barcelona

Imprès a Impremta Romanyà/Valls - carrer de Verdaguer, 1 - 08786 Capellades (Anoia)

ISBN: 84-7283-183-3

Dipòsit legal: B. 36 867-1991

ÍNDIX

Presentació	5
Lliçó inaugural del curs	9
<i>La ciutat metropolitana i la unitat de Catalunya</i> , per Lluís Casassas i Simó	9
Resum dels plens del curs 1990-1991	33
Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans	39
Declaració arran de la Llei sobre l'autoritat lingüística de l'IEC	43
<i>La recerca científica i tecnològica a Catalunya, 1990</i> , per Emili Giralt i Raventós	47
Pressupostos	53
Premis i borses d'estudi	61
Necrologies	65
Membres emèrits	101
Nous membres	107
Consell Permanent	119
Membres de la Secció Històrico-arqueològica	120
Membres de la Secció de Ciències i Tecnologia	121
Membres de la Secció Filològica	122
Membres de la Secció de Filosofia i Ciències Socials	123
Membres de la Secció de Ciències Biològiques	124
Societats filials	125
Representants de l'IEC en altres institucions	128
Personal tècnic i administratiu	133

This one

FC90-DE2-3R0A

PRESENTACIÓ

Heus ací el segon ANUARI de la nova època de l'Institut d'Estudis Catalans. El seu contingut és anàleg al de l'any anterior i respon al propòsit de donar a conèixer la vida corporativa de l'Institut durant el curs que acaba de finir. A més de la lliçó inaugural del curs 1990-1991 —sobre *La ciutat metropolitana i la unitat de Catalunya*, del professor Lluís Casassas i Simó, amb la qual la geografia i l'ordenació del territori han estat per primera vegada presents en un acte inaugural de curs— i dels resums de cadascun dels nou plens de l'Institut tinguts durant l'any acadèmic, aquest ANUARI conté a continuació tres documents que el Consell Permanent de l'Institut ha considerat oportú de reproduir ací. Són la *Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans*, aprovada unànimement pel Parlament de Catalunya el dia 24 d'abril d'enguany i promulgada pel president de la Generalitat el dia 3 de maig; la *Declaració* feta pel Ple de l'Institut el dia 21 de maig següent sobre l'esmentada Llei, i les paraules dites pel president de l'Institut en presentar oficialment els tres volums del llibre *La recerca científica i tecnològica a Catalunya, 1990*, publicat amb la col·laboració de la CIRIT. No es tracta, en aquesta introducció a l'ANUARI que necessàriament ha d'ésser breu, de fer la glossa de cap d'aquests escrits, ni tan sols de comentar-los. Serà suficient al·ludir-los i citar-ne algun fragment amb el propòsit d'estimular-ne la lectura *in extenso*.

La referida Llei reconeix en el seu preàmbul que «la normativa fixada per l'Institut d'Estudis Catalans constitueix el marc per al funcionament de la llengua i n'assegura el desenvolupament amb la coherència indispensable en tot el domini lingüístic i a qualsevol nivell»,

reconeixement que l'article 1 de la part dispositiva de la Llei ratifica tot afirmant que «l'Institut d'Estudis Catalans és la institució encarregada d'establir i actualitzar la normativa lingüística del català, sens perjudici de les altres funcions que li atorguen els seus Estatuts». Més enllà dels nivells acadèmics propis de l'actuació de l'Institut, l'abast real de la Llei serà el que les administracions i els usuaris de la llengua li voldran donar.

La *Declaració*, emesa pel primer Ple de l'Institut reunit després de l'aprovació de la Llei, fa diverses consideracions sobre «el català natiu» i sobre les falses dicotomies normatiu/no normatiu i correcte/incorrecte. Seguidament diu que l'Institut considera la Llei «com una ratificació institucional i pública del paper que ha assumit des de la seva fundació, en l'establiment i l'actualització de la normativa de la llengua catalana», i fa una crida a les institucions, a les entitats professionals i als diferents sectors socials per tal d'aprofundir en una col·laboració que garanteixi l'ús del català «amb la màxima adequació, flexibilitat i qualitat». L'Institut és molt conscient de les velles i renovades responsabilitats que li incumbeixen pel que fa a la llengua, i paral·lelament, la Llei del 3 de maig del 1991 ha suscitat dins la Secció Filològica unes expectatives de treball que —si disposa dels recursos adequats— sens dubte que es reflectiran a partir d'ara en les futures memòries d'activitats anuals.

Del tercer document, en caldria destacar la part final, que en realitat repeteix unes anàlisis i unes propostes fetes col·lectivament, i no pas improvisades per l'orador en un acte circumstancial, per important i solemne que fos. En aquest document, després d'insistir sobre la capacitat de convocatòria de l'Institut manta vegada demostrada, hom reivindica per a l'Institut un paper actiu en les tasques de recerca; paper que l'Institut entén que hauria d'exercir en quatre nivells: *a)* d'assessorament, perquè l'Institut té autoritat suficient en tots els àmbits de recerca; *b)* de coordinació, perquè el caràcter independent de l'Institut pot facilitar més que cap altra institució una coordinació interdisciplinària i interinstitucional; *c)* de promoció, perquè l'Institut és un òrgan prou flexible i informat per a «poder plantejar a temps la iniciació d'activitats de recerca que no són assumides encara per les institucions polítiques i acadèmiques», i *d)* de realització, perquè l'Institut amb les seves filials disposa de personal i d'una infraestructura idònia per a la recerca en determinats àmbits centrats temàticament en els Països Catalans.

Tan allunyat de qualsevol forma de falsa modèstia com d'un afany de protagonisme pretensions, l'Institut d'Estudis Catalans espera que, en l'anunciada promoció i programació de la recerca a Catalunya, tin-

drà el paper que li pertoca tant per tradició com per les possibilitats de la seva situació actual.

La resta de l'ANUARI segueix la pauta preestablerta: dades pressupostàries, premis i borses d'estudi atorgats per l'Institut, i la incidència del pas de l'any en la vida dels seus membres.

Durant el curs 1990-1991 l'Institut ha sofert la pèrdua de dos dels seus homes més qualificats: el senyor Miquel Coll i Alentorn, de la Secció Històrico-arqueològica, i el senyor Francesc de B. Moll i Casasnovas, de la Secció Filològica. Al lloc corresponent el lector trobarà diversos escrits necrològics dedicats a llur memòria.

En aplicació dels Estatuts vigents, per raó d'edat, tres membres han passat a la categoria d'emèrits —cosa que no vol dir que l'Institut es privi de llur col·laboració, ni tan sols en les tasques de govern— i, com a prova de la capacitat d'autorenovació corporativa, deu personalitats procedents del camp de les lletres i de les ciències socials n'han estat elegits nous membres. Tant dels emèrits com dels recentment ingressats, en publiquem una breu nota biogràfica.

Després de la llista de membres i de càrrecs directius de cadascuna de les seccions, el Consell Permanent ha trobat pertinent i just de donar la nòmina d'aquelles persones que des de llocs de responsabilitat diversa, amb llur treball diari, fan possible el funcionament regular i normal de l'Institut. Tots ells plegats, amb els socis de les societats filials, formen la gran família de l'Institut d'Estudis Catalans.

Emili Giralt i Raventós
President

LLIÇÓ INAUGURAL DEL CURS

LA CIUTAT METROPOLITANA I LA UNITAT DE CATALUNYA

Uns mots introductoris

Manuel Ribas i Piera, el mes de febrer d'enguany, fent referència al que considera àmbit millor de planejament de Catalunya, es preguntava:

«Per què seguir amb l'atenció posada *només* en un tros del territori nacional?»¹

Comença aquesta reflexió amb les paraules citades de Manuel Ribas perquè, possiblement, només es podrà trobar solució als problemes de l'ordenament territorial de Catalunya, si s'esguarda *tot* el seu territori com *una sola* entitat, analitzada, no tan sols des dels factors físics, anomenats comunament factors «geogràfics», que tenen una indubtable importància a l'hora de tractar de la unitat de Catalunya, sinó, sobretot, des dels aspectes humans col·lectius. Referint-se a aquests, Salvador Llobet va escriure:

«Més que a les circumstàncies físiques, la unitat catalana es deu al factor humà, a la vida comuna a través de molts segles, a la llengua pròpia, a uns camins [...] que han contribuït a formar un conjunt geogràficament unificat i solidari.»²

I, finalment, per acabar aquesta mena d'introducció feta a tocs de ci-

1. RIBAS I PIERA, Manuel: *Notes a una proposta per a revifar el planejament metropolità de Barcelona*. Escrit presentat a la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (Barcelona, juny 1990). — *Sistemas urbanos y desarrollo regional*, II Reunió d'Estudis Regionals (Santa Cruz de Tenerife-Las Palmas de Gran Canaria, març 1975).

2. LLOBET, Salvador: «Catalunya», dins *Geografía regional de España* (M. de Terán i L. Solé, directors), Ariel (Barcelona, 1969).

tacions bibliogràfiques, transcrivim, malgrat la llargada, les línies que serveixen de tesi central al llibre de Lluís Casassas del 1977:

«Hom pot resumir dient que, avui, Catalunya és una unitat econòmica i que el seu cap és Barcelona.

Sembla que aquesta teoria pot esdevenir el canemàs en el qual es fonamenti tot el desenvolupament de l'obra present. I caldria afegir que voler potenciar el desenvolupament d'una part de Catalunya, mal sigui la més populosa i dinàmica, desconeixent les necessitats de la resta, és condemnar tot Catalunya, cap i cos, al raquitisme, a l'esterilitat i a la mort, potser per congestió.

Voler bastir una Àrea Metropolitana de Barcelona, amb el nom que hom vulgui donar-li, desconeixent que la veritable àrea de Barcelona, l'única àrea de Barcelona, la constitueix la totalitat de Catalunya, és voler anar a contracorrent de la història, és voler desconèixer la realitat física i econòmica, és condemnar-se a no comprendre els moviments humans que s'han succeït a Catalunya, és, doncs, reduir-se a no comprendre res.»³

Si es volgués insistir en els motius pels quals es vol reafirmar la tesi de la visió global i interdependent de Catalunya, potser seria interessant de recordar en quin moment els homes que han habitat les terres actualment catalanes han estat ja conscients de llur unitat i de pertànyer a una col·lectivitat de membres que es condicionen mútuament.

Els fonaments posats per la geohistòria

Des del moment que Roma introduí modificacions importants a l'organització existent abans de la seva arribada, organització de base tribal que emmarcava un món de petites ciutats, començà a enfortir-se el paper director de Barcelona, tant en l'economia com en les funcions, típicament urbanes, de protecció, de refugi i de centre organitzador de les activitats generals del país.

Escatir fins a quin punt fou intens i eficaç, sobre tot Catalunya, aquest paper dirigent de Barcelona potser és una tasca dels historiadors. Ací

3. CASSASAS I SIMÓ, Lluís: *Barcelona i l'espai català*, Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 30, Curial (Barcelona, 1977).

el que interessa és cercar els aspectes primordialment geogràfics que propiciaren la creació d'un feix de relacions presidit per Barcelona.

És evident que, a la consolidació d'aquest paper dirigent, hi contribuïren uns factors físics coneguts: Barcelona està situada en l'eixamplament de l'andana litoral que s'estén des de la Tordera fins a Garraf. En aquest eixamplament desemboquen els dos veritables rius de tot el sector, el Llobregat i el Besòs, que travessen la serra de Marina pels estrets de Martorell i de Montcada, respectivament. A més, tots dos rius travessen la serra de l'interior per altres estrets. D'aquesta manera, tot Catalunya està en contacte fàcil amb Barcelona, port comú per a totes les seves activitats econòmiques i per a les relacions exteriors de totes les terres catalanes. El curs de l'Anoia, els solcs oberts de la depressió pre-litoral, el Cardener i el Riubregós, la riera Gavarresa, tota la xarxa hidrogràfica, doncs, contribuï a fer que cap contrada catalana no quedés al marge de la influència de la ciutat de Barcelona, i s'establí de seguida una simbiosi entre Barcelona i el conjunt del territori que avui és Catalunya, simbiosi que va incloure avantatges recíprocs entre ambdós components.

Cal tenir en compte, *però*, i ben present que aquest paper dels fenòmens físics, tal com ha estat dit al principi, no és l'únic determinant a l'hora de crear-se la capitalitat de les terres catalanes i d'aparèixer allò que és titllat de centralisme barceloní. El que hi ha és el domini d'unes classes dirigents i dominants exercit moltes vegades des de Barcelona, però no sempre. Aquest és el veritable nus de la qüestió, perquè, tal com va dir Pierre Vilar:

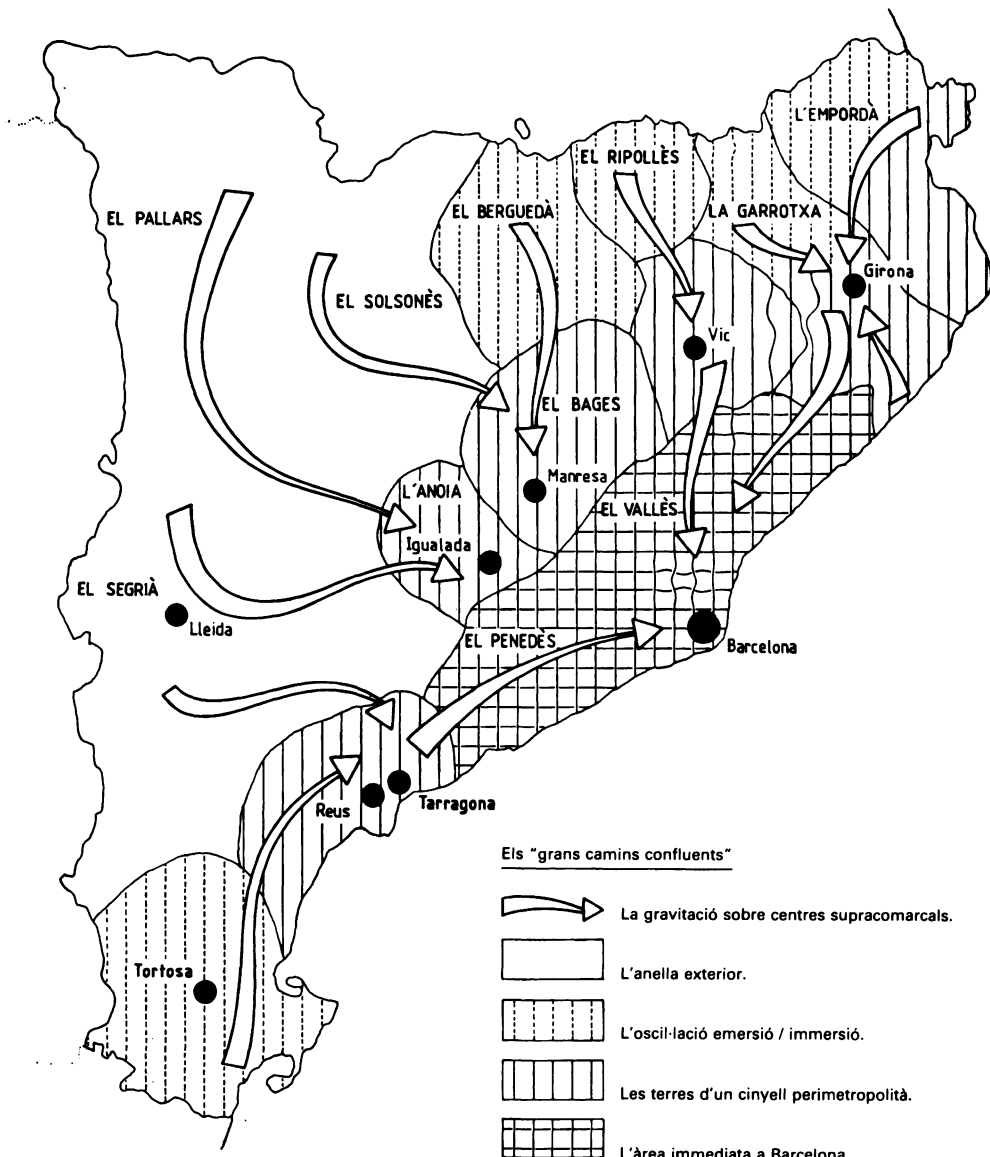
«és impossible de separar l'estudi del moviment nacional de l'estudi dels fenòmens de classe.»⁴

Pel seu paper primigeni d'impulsor de la vida comuna i de receptacle de les poblacions i de llurs activitats, pel fet d'haver actuat com a àgora col·lectiva on s'han pogut debatre les qüestions més generals, pel seu paper constant de motor comprensiu i impulsor alhora, Barcelona constituï de seguida, més que un simple punt en el mapa, un conjunt humà on es reflectí tota la vida nacional. Realment, Barcelona ha estat sempre la gent del país sencer.

La ciutat no és una construcció estàtica

Si pensar no és tan sols seguir el corrent, sinó quelcom més, «pensar Barcelona» no és tan sols encotillar-se en l'acceptació de muralles fi-

4. VILAR, Pierre: *La Catalogne dans l'Espagne moderne*. (Le milieu naturel et le milieu historique), tom I, SEVPEN (Paris, 1962).

siques o legals, tècniques o literàries. «Pensar Barcelona» no és tan sols limitar la visió a esquemes heretats, sinó quelcom més.⁵

La generació d'avui, quan «pensa» Barcelona i el conjunt del territori català, no pot deixar escapar la seva cita amb el futur escudant-se en el prestigi de formulacions pretèrites.

Ja a *L'Être et le Néant* hom pot llegir:

«cap estructura primitiva no ha de seguir limitant el significat i les possibilitats d'elaboracions futures...»

Aquestes paraules, que es poden considerar un cant a la llibertat individual, es poden aplicar a l'anàlisi de tot el que ara s'està considerant. Cap concepció del territori formulada en temps passats ni cap concepció de la ciutat heretada no poden limitar ni condicionar plantejaments nous i actuals, perquè, a més, aquesta és la condició humana, la seva grandesa i la seva servitud, la de bastir cada dia el pensament nou, perquè

«la presència humana en el món» —continuava Sartre— «no és una forma de ser, sinó una forma de fer, d'elegir i de fer-se.»

Circumscriuint més el comentari en el camp geogràfic, es poden estendre a la ciutat de Barcelona els mots que Pau Vila deia referint-se a la comarca:

«No existeix cap comarca immutable [...]. Guardem-nos de seguir en la recerca d'un continent determinat, quan està vist que aquest ha variat de forma a través dels segles...»⁶

I ací rau la clau de tot.

Si és veritat que la funció determina l'òrgan i la forma, avui la ciutat, que és la construcció que la humanitat ha trobat per a realitzar-se, per a fer-se, aconsegueix una munió de funcions que no s'efectuen damunt el mateix empedrat, ni queden limitades pel cercle de murs establerts.

Barcelona ha conferit al conjunt de Catalunya un model de vida urbà, al qual, tal com es dirà, només el sotmetiment a formes heretades impedeix el ple desenvolupament, model que es caracteritza per una

5. RIBAS I PIERA Manuel, *op. cit.*

6. VILA, Pau: *La divisió territorial de Catalunya*, Selecció d'Escrits de Geografia, I, Biblioteca de Cultura Catalana, núm. 31, Curial (Barcelona, 1977).

oferta de possibilitats d'habitatge, entesa, també, com una millora tant de l'habitatge pròpiament dit com de la qualitat del seu entorn; per una oferta de possibilitats de comoditats, de comerç diversificat, d'educació i de cultura, de sanitat, d'assessorament, d'assistència, d'esplai...

Per la disposició de les valls, pels tàlvegs i les fondalades, per l'estructura del territori, com ja hem dit, s'ha establert, *des de sempre*, una relació entre les gents de tot el país i de Barcelona, fet que ha provocat que hi hagi aparegut un sentiment viu de solidaritat i de convivència, que només raonaments malintencionats assagen d'enterbolir, sense assolir-ho del tot, però.

La dita popular tan coneguda que fa referència a la centralitat universal de Roma es podria retocar lleugerament i es podria dir que, a Catalunya, «tots els camins porten a Barcelona», o bé, mirant el món des de Canaletes, es podria dir que «tots els camins que surten de Barcelona porten arreu, a trobar totes les gents que constitueixen la comunitat nacional».

Aquesta és una de les grans contribucions que ha fet Barcelona a la construcció de la societat catalana, cada vegada més civilitzada a mesura que s'ha anat urbanitzant. Avui Barcelona s'ha constituït com

«un espai de convivència dinàmica no exempta de contradiccions, però en la qual han predominat els elements enriquidors i sinèrgics de les diferències per damunt dels efectes d'oposició i de conflicte.»⁷

Encara més: Barcelona, com ha passat sempre a les grans ciutats capdavanteres, ha esdevingut

«un espai de convivència i d'integració de les gents més diverses, d'origens socials i culturals diferents, de nivell econòmic i professional divers, de creences diferents i, sovint, d'origens ètnics diferents.»^{7bis}

S'ha arribat, però, a un punt en què es pot afirmar que avui no és possible parlar del futur de Barcelona ni parlar de l'endegament de la seva vida actual si es prescindeix de la seva realitat metropolitana. És clar que hom pot parlar de l'existència del terme municipal específic de Barcelona (els famosos, molt concrets i ben comptats noranta-vuit quilòmetres quadrats), però és ben palès que la ciutat real de

7-7 bis. BORJA, Jordi, i SUBIRÓS, Josep: *El renaixement de la ciutat*, «Eurociutats», Conferència de les Eurociutats (Barcelona, abril 1989).

Barcelona excedeix àmpliament els seus límits administratius: la «ciutat real» de Barcelona és un fet plurimunicipal metropolità.

Aquest conjunt metropolità constitueix, certament, una ciutat fragmentària, discontinua i multiforme, però que, malgrat tot, s'ha d'entendre i comprendre com un tot.

El conjunt metropolità

Des de fa uns anys, hom assisteix, en la vida de la majoria de les grans ciutats, a un canvi de tendència. Aquell creixement ràpid, desordenat, caòtic i ininterromput, iniciat els anys seixanta, que portà a una explosió urbana fins aleshores desconeguda, ha deixat pas a una disminució del pes relatiu de les àrees centrals i a la progressiva suburbanització de l'activitat de la població, alhora que s'ha efectuat una desconcentració geogràfica. Aquestes tendències han propiciat una nova descentralització i una nova jerarquització dels espais.

A Barcelona es manifestaren clarament les etapes d'aquest procés de creació i d'evolució de les àrees metropolitanes:

primer, un creixement natural i accelerat de la població per la conjunció dels fenòmens de l'augment de la natalitat i de la reducció de la taxa de mortalitat; després, un procés d'industrialització ràpid i sostingut que persistí fins a la crisi dels anys setanta, apareguda per la coincidència de factors diversos; més endavant, un desenvolupament de les tecnologies del transport (és un procés que entronca amb la situació actual) que fa possible una mobilitat, cada vegada més gran, per raó del treball, de les compres, de la cultura, del lleure i de l'oci, etc. Avui, per exemple, és ben notable que, a causa d'aquest augment de la mobilitat, s'estenen per una bona part de Catalunya la tinença i l'ús de segones residències, el desenvolupament d'alguns sectors turístics i d'esplai lligats estretament i directament al sector metropolità de Barcelona.

El centre de Catalunya ja no es pot entendre d'una manera estàtica com un punt. El centre de Catalunya és un itinerari.

Tot el que hem dit provocà, de seguida, la complexitat creixent de l'aglomeració i la seva extensió part defora del terme municipal administratiu de la ciutat gran. A causa de la mobilitat creixent de les poblacions i del poder d'atracció de la ciutat de Barcelona, es pot observar que l'impacte de la mobilitat per raó del treball incrementa la interrelació existent entre la ciutat central i les àrees circumdants.

Les xifres d'aquesta relació demostren l'existència d'un sol mercat de treball, que és la condició específica que caracteritza la unitat urbana.

POBLACIÓ ACTIVA I LLOCS DE TREBALL (any 1981)

	Població activa ocupada		Llocs de treball	
	En xifres absolutes	%	En xifres absolutes	%
Barcelona	562.000	31,8	666.000	37,7
Resta de la Regió I	667.000	37,8	563.000	31,9
Resta de Catalunya	538.000	30,4	538.000	30,4
Total de Catalunya	1.767.000	100	1.767.000	100

(Dades obtingudes del padró d'habitants 1981)

La realitat de la importància de les interrelacions existents és, però, segons la informació obtinguda dels padrons d'habitants del 1981, més reveladora que les mateixes dades del quadre anterior. Segons el citat padró, el nombre d'entrades diàries d'actius a Barcelona, procedents de la resta de la Regió I, és de 175.000, mentre que el de sortides, també diàries, vers les comarques de la mateixa Regió és de 70.000 actius. És a dir, més del 25 % dels llocs de treball de Barcelona són ocupats per actes procedents d'altres municipis i més del 12 % dels actius de Barcelona troben feina a l'exterior de la ciutat, però a la seva àrea.⁸

Del fet metropolità i d'un cert consens

L'informe del 1981 de les Nacions Unides deia que una

«aglomeració urbana és la població continguda en un territori determinat i habitat amb uns nivells urbans de densitat,»

i que una

«regió metropolitana inclou altres zones amb menor densitat de la població però que resten sota la influència directa de la ciutat.»

8. SERRA I BATISTE, Josep: *Mercats de treball a la regió de Barcelona*, Banca Catalana, revista econòmica, núm. 76 (Barcelona, setembre 1985).

Aquestes definicions escauen perfectament a allò que s'esdevé al sector central de Catalunya —es tracta d'un «sector central» funcional i sociològic, no estrictament geomètric—, sector on, certament, s'ha esdevingut un fet detectat i reconegut al llarg dels anys.

Tàcitament o explícitament, tothom ha convingut que al voltant de la ciutat de Barcelona s'havia de formar, s'estava formant o s'ha format un sector metropolità. En les etapes de formació d'aquest consens, destaquen el tractament que del sector immediat a Barcelona fan els germans Rubió en redactar el *Regional Planning*, el 1932; les afirmacions formulades per Pau Vila, ja el 1937, sobre la coherència de l'espai que abraçava el famós «vuit ferroviari català», o sigui les terres compreses entre la Serralada Pre-litoral i la Mediterrània i entre Sant Vicenç de Calders i Maçanet-Maçanes; l'espai comprès per la definició de la «comarca de Barcelona», el 1954, que, vint anys més tard, fou reiterada pel Decret que creà l'Entitat Metropolitana de Barcelona, coneguda després com a Corporació Metropolitana de Barcelona (476 km² i 3.032.000 habitants, al moment de la seva dissolució); la institució, per les lleis d'ordenació territorial del 1987, l'Entitat Metropolitana del Medi Ambient (585 km² i 3.083.000 habitants el 1989), i un etcètera força llarg que justifica l'existència del «cert consens», mencionat abans, sobre l'existència d'una àrea a l'entorn de la capital catalana, on existeixen les característiques de metropolitanitat.

La supressió més recent de fronteres físiques, mantingudes moltes vegades per interessos locals i per salvaguardar la inaccessibilitat; l'augment, ja mencionat, de les comunicacions, de la velocitat, de la seguretat viària, de la capacitat de càrrega; la disminució progressiva de les diferències culturals i ideològiques entre les parts diverses del territori, l'establiment de formes comunes de compra, d'estalvi, d'inversions, d'abocar-se al lleure, etc., propicien una relació més gran entre les ciutats i les viles de Catalunya, que actuen com a veritables motors i catalitzadors de les transformacions que s'esdevenen.⁹

L'anàlisi d'unes transformacions

Com ha estat dit, aquestes transformacions porten, en primer lloc, a l'articulació de l'àrea metropolitana de Barcelona en un conjunt complex i real, a l'interior del qual, però, es formen subàrees de gran co-

9. CASASSAS I SIMÓ, Lluís: *Sobre quins àmbits són més apropiats per a les decisions territorials*, Informe presentat a la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (Barcelona, juny 1990).

hesió. Hom podria agrupar aquestes subàrees de la manera següent:

- a) Àrea immediata a Barcelona;
- b) Àrea del Besòs, entre Montcada i Granollers;
- c) Àrea central del Vallès, que comprèn de Caldes a Sabadell i a Terrassa;
- d) Àrea del Llobregat, que s'estén des de Sant Andreu de la Barca i Castellbisbal fins a Esparreguera;
- e) Àrea del Delta Occidental, de Sant Boi a Castelldefels;
- f) Àrea del Vallès de Collserola, que comprèn Rubí, Sant Cugat del Vallès, Cerdanyola, Ripollet i Montcada.

Més enllà, encavalcant-se, a voltes, amb les àrees descrites, perquè ni en el territori existeixen fets «naturals» que impedeixin les interrelacions, s'estén la corona de ciutats que configuren altres subcentres metropolitans, entre els quals sobresurten nuclis que són veritables mercats de treball, nuclis tan importants com Mataró, Sant Celoni, Granollers, Sabadell, Terrassa, Martorell, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú.¹⁰

Les àrees respectives d'aquests centres són sovint, el pont d'enllaç amb les terres situades més a l'interior: Girona, Vic, Manresa, Igualada, Valls, etc.

La complexitat de l'àrea metropolitana de Barcelona encara és més evident, si hom compta amb l'actuació, ja present o prevista per a un futur immediat, de les noves centralitats o centres direccionals en construcció: Pedrosa a l'Hospitalet, la Catalana a Sant Adrià de Besòs, l'Aeroport al Prat de Llobregat, Montigalà a Badalona, el Mas-rampinyo a Montcada, les dels accessos al segon cinyell, etc. De fet, tant a la formació d'aquestes noves centralitats com a la consolidació social dels barris perifèrics, han contribuït els nous mitjans col·lectius de comunicació ràpids que, ensems que responen a la modificació profunda de l'organització de l'espai, contribueixen i ajuden a transformar-lo.

En realitat, les transformacions abans citades ja permeten i obliguen a acceptar la unitat urbana de Catalunya, unitat urbana que poca

10. ESTEBAN I QUINTANA, Manuel: *Distribució de la mobilitat pel treball a la Regió Metropolitana de Barcelona*, Mancomunitat de Municipis (Barcelona, maig 1989).

cosa té a veure amb la vella idea de la Catalunya-ciutat, que es feia giravoltar a l'entorn de l'eix de la capital, sinó que és l'expressió d'un conjunt urbà nou lligat per feixos d'innombrables interrelacions sinèrgiques, que pressuposen l'existència de fluxos diversos i l'establiment de relacions fonamentades en la igualtat teòrica i jurídica entre els seus membres.

Reconèixer aquest fet atorga sentit a les paraules d'Oriol Nel·lo, que porten a una molt definida manera de fer. Diu Oriol Nel·lo:

«És necessari, en primer lloc, abandonar qualsevol veleïtat antiurbanística i potenciar la realitat urbana catalana. Aquesta potenciació, que no ha de representar, ni poc ni molt, el debilitament de cap altra política sectorial, requereix l'acció conjunta i coordinada de les autoritats locals, regionals i estatals.» (Nel·lo hi afegeix: «i europees»).

Només cal preguntar-se: què vol dir «la realitat urbana catalana»?

Un obstacle que no ha d'ésser insalvable

Juli Esteban ha escrit recentment que

«Té poc sentit tractar del futur de Barcelona prescindint de la seva realitat metropolitana. Però encara cal afegir que s'ha de sostenir que Barcelona-ciutat no és un fet intel·ligible si es pretén conceptual-lo aïlladament del seu context territorial.»

Més endavant, l'autor afirma que la configuració geogràfica física de la Regió Metropolitana de Barcelona és de considerable claredat, i, en definir-la, no fa sinó incidir en els límits que s'han considerat des de Pau Vila: la mar, al llarg d'una línia de costa de més de cent deu quilòmetres; el Pla de Barcelona, seu del continu urbà edificat; els espais litorals del Maresme i Garraf; la depressió pre-litoral, que Juli Esteban anomena «àrees metropolitanes interiors»; les valls del riu Llobregat fins a Esparreguera, i del riu Besòs i el ventall dels seus components (Congost, Mogent, riera de Caldes, Ripoll, riu Sec, Tenes, etc.). Esteban exposa algunes dades que val la pena de recordar. Són les que es resumeixen de la manera següent:

11. NEL·LO, Oriol: Les ciutats en la construcció d'Europa, «Eurociutats», Conferència de les Eurociutats (Barcelona, abril 1989).

12. ESTEBAN I NOGUERA Juli: *Els objectius territorials per a la regió metropolitana de Barcelona*, Informe presentat a la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (Barcelona, juny 1990).

	<i>Extensió km²</i>	<i>Població hab.</i>	<i>Densitat h./km²</i>
<i>La primera corona</i>			
Barcelona	97,6	1.712.350	17.544
El continu edificat: àrees urbanes de Badalona, Cornellà, Esplugues, l'Hospitalet, Montgat, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern	73,4	760.315	10.385
Total de continu edificat	171,0	2.472.665	14.460
<i>La segona corona</i>			
Delta del Llobregat: Castelldefels, Gavà, el Prat, Sant Boi, Viladecans	117,5	256.900	2.186
Vall baixa del Llobregat: Castellbisbal, Molins de Rei, Pallegà, el Papiol, Santa Coloma de Cervelló, Sant Andreu de la Barca, Sant Feliu de Llobregat, Sant Vicenç dels Horts	98,1	108.930	1.110
Vallès de Collserola: Cerdanyola, Montcada i Reixac, Ripollet, Rubí	137,3	197.450	1.438
Vallès del Besòs: la Llagosta, Martorelles, Mollet, Montmeló, Montornès, Paret, Santa Perpètua, Sant Fost	68,4	105.720	1.546
Baix Maresme: Alella, Masnou, Premià de Dalt, Premià de Mar, Tiana, Vilassar de Dalt, Vilassar de Mar	55,9	79.920	1.430
Total de la segona corona	477,2	748.920	1.569
Total de l'àrea immediata de Barcelona	648,2	3.221.585	4.970
<i>La tercera corona</i>			
Granollers	14,9	50.000	3.356
Martorell	12,9	16.450	1.275
Mataró	22,6	101.350	4.484
Sabadell	36,5	190.630	5.223
Terrassa	70,1	161.630	2.306
Vilafranca del Penedès	19,6	27.510	1.403
Vilanova i la Geltrú	33,5	46.850	1.398
Total de la tercera corona	210,1	594.420	2.829

(Per a assolir una aproximació més gran a la realitat, caldria afegir a les xifres corresponents als municipis de la tercera corona les de les poblacions de llurs corones immediates.)

RESUM

Primera corona	171,0	2.472.665	14.460
Segona corona	477,2	748.920	1.569
Tercera corona	210,1	594.420	2.829
Resta de la Regió I, dita Regió Metropolitana de Barcelona (són els àmbits periurbans de les respectives corones) ...	2.376,2	508.285	214
Total	3.234,5	4.324.290	1.337
Resta del territori	28.660,5	1.654.350	58
Total de Catalunya	31.895,0	5.978.640	187

Dades d'algunes entitats legals recents per a la comparació amb la segona corona

	<i>Extensió km²</i>	<i>Població hab.</i>	<i>Densitat h./km²</i>
Corporació Metropolitana 1953	476,0	1.672.000	3.512
Corporació Metropolitana 1989	476,0	3.031.720	6.369
Entitat Metropolitana del Medi Ambient 1987	585,3	3.083.350	5.268

Aquestes «corones» constitueixen el veritable centre metropolità. En ell s'ha desdibuixat i esmorteït el sistema, conegut fins ara, que s'havia articulats exclusivament sobre els centres urbans dels municipis. Aquesta ja no és la visió territorial de Catalunya que correspon a la realitat. Malgrat dir això, hom no ha de pensar que el sistema metropolità existent li sigui contradictori i substitutiu. El sistema metropolità complementa, o podria complementar, el sistema nodal municipal existent i li atorga, o podria atorgar-li, una vitalitat nova.

A la vista de tot el que ha estat exposat, hom es podria preguntar: ¿és que els territoris de més enllà de la Regió I es poden considerar urbans? ¿És que aquells territoris es poden considerar inclosos en un sistema metropolità que cobreixi la superfície total de Catalunya? Segurament, de la resposta que hom pugui donar a la pregunta depèn que es consideri una realitat la unitat urbana de Catalunya. Doncs bé, a «la resta del territori» existeixen «àrees urbanes» ben clares que, al seu torn, són focus d'urbanització i de dinamisme: totes mantenen amb Barcelona relacions constants de treball i de lleure, de tipus econòmic o cultural, i estretes vinculacions socials. Aquestes àrees urba-

nes són constituïdes per ciutats que formen unitats viscudes amb llurs entorns o rodalies. Alguns exemples, tenint ben clar que podrien citar-se'n molts més, poden ésser els que es mencionen a continuació:

	km ²	hab.	h./km ²
Banyoles	260	21.500	82
Figueres	73	36.000	493
Girona	285	97.500	342
Igualada	460	51.000	111
Lleida	885	138.000	156
Manresa	408	89.000	218
Mollerussa	270	25.000	92
Tarragona-Reus	400	217.000	542
Tortosa	750	52.000	69
Vic	220	44.000	200

Al costat d'aquestes àrees, es troben d'altres centres menors i centres turístics de desenvolupament més recent que, per raons històriques, econòmiques, d'emplaçament, etc., exerceixen una gran influència cultural i urbanitzadora damunt entorns rurals. Són centres com, per exemple, el d'Artesa-Ponts, que configura un entorn comarcal-urbà al Segre mitjà; el de Balaguer, el centre més actiu de la Noguera meridional; el de Berga, enllaç i unió entre les àrees pre-pirinenques, forestals i mineres, i les planes industrioses del Llobregat central; el de Cambrils - Salou - Vila-seca, que forma un subconjunt característic i individualitzat a l'interior de l'àrea metropolitana de Reus-Tarragona; el de Camprodon, centre articulador de les valls altes del Ter; el de Centelles-Tona, que, amb Balenyà i Seva, forma un subconjunt ben clar de característiques urbanes ben precises dins les terres d'Osona; el de Guissona, centre emergent que atorga dinamisme al sector de la Segarra nord-occidental i de l'alta Ribera de Sió; el de Palagru-gell-Palamós, unitat turística que, amb Platja d'Aro i Sant Feliu de Guixols, constitueix el front marítim de l'àrea metropolitana de Girona, i un llarg etcètera que podria comprendre, encara, Ripoll, Tàrraga, Torroella de Montgri, Tremp - la Pobla de Segur, Ulldecona, etc.

Tot el territori català és una unitat urbana, discontinua, però cohesionada com a resultat de la presència d'un focus dinamitzador de la categoria de Barcelona.

Si això és tan clar, ¿quins són els obstacles que s'oposen que la rea-

litat evident esdevingui un fet acceptat per tothom? ¿Quins són els obstacles que impedeixen de veure aquesta realitat que queda, moltes vegades, com esmorteïda per la resplendor que brolla de l'altra realitat, la que és més fàcil de copsar i de veure i que, d'antuvi, sembla més decisiva per a l'esdevenidor de Catalunya, la realitat de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i la de la seva Regió?

Obstacles i remeis

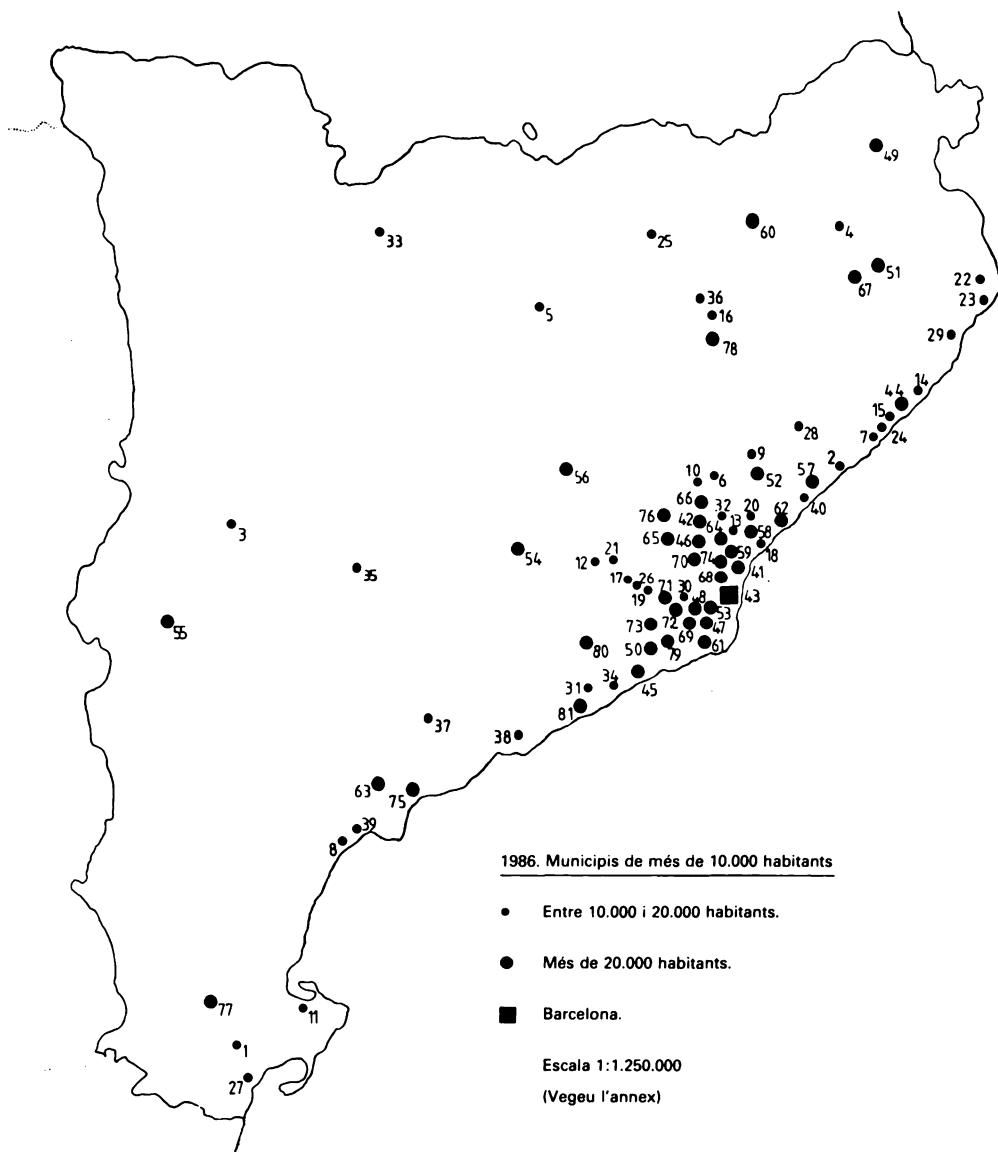
D'obstacles, n'hi ha de molts tipus. Ara, ací no es tractaran els que tenen l'origen en la malvolença de molts i en els recels antiurbans eixits de moments històrics que no haurien de perpetuar-se. Ni es tractaran, tampoc, els obstacles derivats de la rutina mental, de l'afecció excessiva a les creences heretades, afecció que limita la llibertat i la capacitat de raciocini.

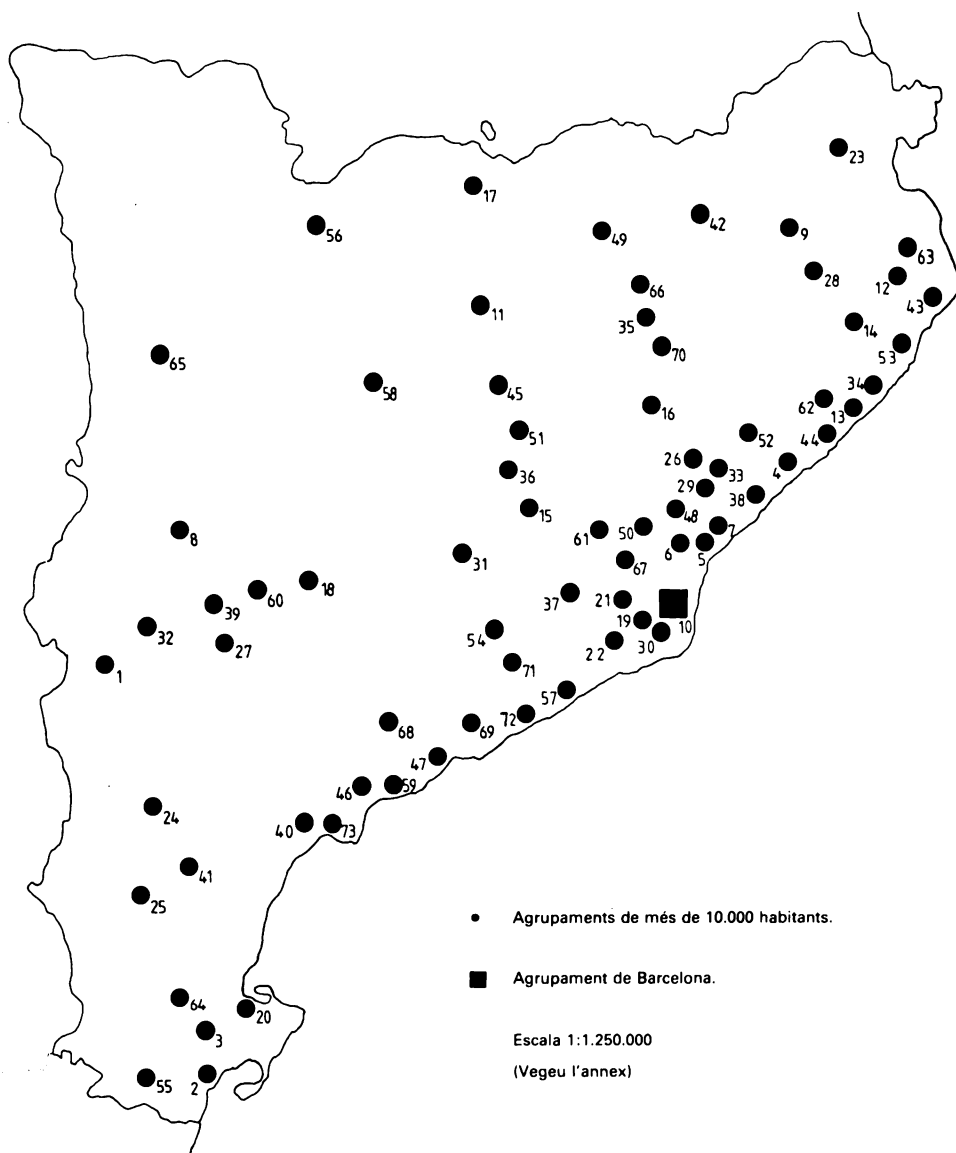
Es tractaran, d'una banda, els obstacles provinents de l'estructura administrativa existent: prop d'un miler de municipis (i, qui sap on anirem a parar si proliferen algunes tendències que, pel que es veu, són ben arrelades!) en una Catalunya d'uns trenta-dos mil quilòmetres quadrats són un entrebanc per a la modernització de l'Administració general i de la local i del conjunt de la societat catalana.

D'altra banda, la distribució desigual de la població damunt el territori encara fa més difícil la pràctica de la vida col·lectiva. Cal, per tant, una racionalització del mapa municipal que contempli la creació d'entitats d'administració local agregades, que agrupin esforços i pràctiques, i mancomunin serveis.

La realització d'aquesta reforma no serà fàcil. Encara no han estat estudiats a fons els fets, i no ha estat realitzada, encara, una reforma que solucioni els dos grans problemes de l'Administració local: el problema d'estructuració interna de les àrees metropolitanes i del seu encaix amb el conjunt del territori, i el problema de la fragmentació municipal i dels inconvenients que comporta l'existència del minifundisme municipal actual.

Tal com es desprèn de la comparació dels dos mapes adjunts, l'establiment d'aquestes entitats municipals agregades seria la manera de fer arribar a tots els indrets de Catalunya uns instruments aptes per a la urbanització integral, que és la via indispensable cap al progrés col·lectiu. En l'actualitat, es veuen àrees extenses sense nuclis de més de vint mil habitants en uns sectors determinats. Si s'efectués aquesta reforma proposada d'agregació municipal, moltes àrees es veurien

dotades d'entitats municipals o «municipalies» amb capacitat per a promoure un nou abrindament i una activitat nova a les terres catalanes.¹³

Seria, a més, la manera d'evitar una política d'annexions que s'ha mostrat ineficaç i equivocada i que no ha fet altra cosa sinó generar tendències segregacionistes i centrífugues.

L'annexió ha fet desaparèixer la personalitat i la representació política de moltes col·lectivitats humanes, i això, en una via oberta cap a una societat més democràtica, no és convenient. En no tenir aquesta representació, els col·lectius exigeixen la solució traumàtica de la segregació, amb què creix el nombre de municipis i el dels problemes. La realitat actual posa en relleu la urgent necessitat de crear òrgans que coordinin les actuacions dels municipis, que planifiquin i que gestionin ensems i que respectin, però, la personalitat política de cadascun d'ells.

Un exemple de la necessitat d'aquests agrupaments municipals l'ofereix l'aparició, a Catalunya, dels sectors metropolitans. Avui, a Catalunya, hom troba el molt conegut sector metropolità de Barcelona, però ja s'ha de comptar amb el que es va creant a l'entorn de Reus, Tarragona i Valls, que comprèn subsectors turístics, d'altres de residencials i d'altres d'una forta i, potser, excessiva concentració industrial i d'activitats derivades de les funcions portuàries, i caldrà comptar aviat amb el que ja s'endevina al sector Girona - Costa Brava, sector comercial, turístic i prestador de serveis, i amb el que s'està dibuixant, turístic, polifacètic i encara inconcret, a la regió del Segrià, i que, potser, s'anirà estenent cap al Pirineu.

Els sectors metropolitans són exemples paradigmàtics d'aquests agrupaments proposats. Són moltes les veus que comprenen la necessitat de llur ordenament. La forma que han de tenir, les competències, els òrgans de govern, la relació amb els altres ens municipals, etcètera, són, però, qüestions que encara promouen discussions i reticències.

Sembla estrany que, en una societat tan movedissa com l'actual societat catalana, societat que, al llarg dels temps, ha dedicat una bona part de les seves disquisicions als problemes territorials, societat en què haurien d'aparèixer, per tant, noves propostes, hom no vegi sorgir interpretacions territorials noves que rompin esquemes ultrapas-

13. CASSASAS I SIMÓ Lluís «De la planificació territorial a la divisió administrativa», dins *Espais*, Departament d'Obres Públiques i Política Territorial de la Generalitat de Catalunya (juliol-agost 1990).

sats. Una d'aquelles veus més amunt mencionades és la de Ribas i Piera, que escriu en el treball abans citat:

«Si ja no es parla més dels 27 municipis, sinó de la Regió I, ¿per què no abandonar la política de les subdivisions concèntriques al voltant de Barcelona i anar directament a l'únic límit per damunt de tota sospita, que és el del territori nacional?

¿Per què ens hem de fixar ara en un Pla Territorial Parcial de la Regió I? ¿Per què no fixar-nos en un altre Pla que el Parlament té encarregat a termini [...] que és el Pla Territorial Nacional de Catalunya?»

¿És que es continuarà creient en una macrocefàlia, però sense a penes cos? ¿És que s'haurà de tenir en compte el «cap» i oblidar la resta?

Algunes vegades, quan es parla i s'oposa «la Regió I» (regió urbana i dinàmica) a «la resta» (regió rural i encalmada, l'àrea del silenci), sembla que es vulgui oblidar la realitat:

Catalunya té 187 habitants per quilòmetre quadrat, que ocupen una sola unitat que no és formada ni per dues ni per tres regions juxtaposades, sinó *per una sola regió* de límits indeterminats, però real i homogènia. Tan real i tan homogènia com tantes d'altres regions europees de països no massa allunyats, regions amb població relativa semblant, com, per exemple, l'Alta Garona (130 h./km²), Baviera (155), Emília-Romanya (178), Friül-Venècia Júlia (156), Llenguadoc-Rosselló (70), Lorena (98), Piemont (174), Provença-Costa d'Atzur (126), Roine-Alps (115), etc.

Una regió, però, és un sistema articulat de ciutats en el qual una d'elles irradia un ampli sentit d'empresa, i confereix cohesió i sentit al conjunt.

Per això, no és fora de la realitat parlar d'una regió de Barcelona que s'estén molt més enllà dels seus límits administratius municipals, que comprèn els límits administratius «regionals» i que, fins i tot, els ultrapassa, perquè té una projecció europea.

Per les herències rebudes, pel veritable compromís històric que ha contret amb tot el poble de Catalunya i també per les incomprensions i pels recels que desperta, Barcelona i el seu rodal metropolità immediat han d'ésser els capdavanters en la lluita per l'indefugible orde-

nament total de Catalunya, és a dir, del sistema articulat de ciutats que ja cobreix el conjunt del seu territori.

No sembla oportú ni previsor d'entossudir-se en plans més reduïts: la tasca històrica de Barcelona radica en la defensa dels municipis més petits i a desvetllar les terres que semblen adormides, però que només estan aturades, perquè ningú no s'ha preocupat de posar en marxa llur motor. Cal que aquests municipis petits ho comprenguin bé i entrin, juntament amb Barcelona, en el camí llarg i difícil que mena a l'ordenament territorial general, exercici viu de defensa comuna de llurs interessos més particulars.

Com en la societat dels humans, també entre els pobles és vàlida la màxima que, si *tothom* s'esforça a fer que *tothom* estigui al millor possible, un qualsevol, sigui quina sigui la seva grandària, també estarà, lògicament, al millor possible.

Una mena de conclusions

L'anàlisi del territori català, com qualsevol altra anàlisi que vulgui ésser científica, s'ha de pretendre que s'efectuï al marge de tota mena de subjectivisme. Avui hi ha suficient abundor de dades (de població, de l'àrea metropolitana, de la mobilitat obligada i de la seva distribució geogràfica, d'indicadors econòmics, de l'ocupació, de l'habitatge, dels usos del sòl i d'inversions, de l'ensenyament, dels transports, dels serveis generals i de les infraestructures) per a assolir que els resultats de l'anàlisi siguin clars i al més objectius possible. A vegades, tot i el paper influent i potser decisiu de l'informador, la informàtica pot proporcionar un coneixement objectiu força valuós.

* * *

A més, cal insistir que la discussió sobre els fonaments de l'organització del territori exigeix l'actuació permanent d'un equip estable, que sàpiga mantenir-se en contacte amb la realitat, que, tractant-se d'una realitat humana, és variable i contingent.

L'equip, és clar, no pot ésser compost per homes de gabinet, monocordes i encastellats, sinó que s'ha de pensar en un equip pluridisciplinari permanent, obert a les novetats, que sempre pugui dir, com feren els autors del *Regional Planning* (1932), que

«no tenim la pretensió d'haver fet, ni de lluny, un treball definitiu. No solament les estadístiques manquen, sinó que, en-

cara que no manquessin, seria pueril pretendre de regular de cop i volta, i per sempre, un país en activitat com el nostre.»

* * *

Barcelona no és, solament, la seu d'un poder polític, econòmic i cultural que pretén d'afaiçonar Catalunya. Barcelona no és solament el centre ordenador de Catalunya i l'impulsor de diverses organitzacions territorials que, successivament, ajudaren al domini que les diferents classes i els grups socials diferents han exercit al llarg de la història. Barcelona és quelcom més: Barcelona ha format el territori de Catalunya.

* * *

Per a evitar —encara que els frens socials ho facin semblar impossible— l'aparició de desigualtats noves a l'interior de la ciutat gran, per a evitar la progressiva destrucció del paisatge, per a evitar el buidament irreversible de les àrees interiors de Catalunya, no es pot efectuar una determinada ordenació del territori que sigui asèptica, com si la vida catalana es desenvolupés en una innòcua solució de laboratori, i, menys, encara, no es pot bastir una organització econòmica i social basada en el desenvolupament i agençament d'un únic sector del territori. El Pla ha d'ésser general i ha d'abastar tot Catalunya.

* * *

«No es pot admetre mai el caprici com a raó», va escriure Ildefons Cerdà. Per tant, la raó, i no el caprici capgirable, porta cap a l'establiment d'un model d'organització territorial molt més equilibrat, que tingui en compte el pes relatiu de les diverses àrees que componen el territori i la situació especial derivada de la capitalitat barcelonina.

El territori és un sistema integrat en el qual s'efectuen interaccions entre elements diversos, és un conjunt essencialment dinàmic, és un procés en contínua formació i evolució. Només cal veure com el creixement dels barris perifèrics i el de les poblacions del cinyell immediat contribueix a la descentralització de les activitats col·lectives i, alhora, provoca una recentralització de la vida de cada dia. L'anàlisi de tot el conjunt d'estructures del territori portarà a una visió que no serà equivocada ni fragmentària, visió necessària per a la realització del Pla General de Catalunya.

* * *

No és possible d'admetre la divisió de Catalunya en porcions privilegiades i racons negligits. Tots els problemes de qualsevol indret de Catalunya (la Ribera de Sió o el Vallès Occidental, la Vall Fosca o Barcelona, els saladars del Segrià o els aiguamolls del Prat) són problemes de tot Catalunya. Aquesta és una nació petita i tothom hi és veí de tothom. Fer comprendre aquesta afirmació i extreure'n les conseqüències precises és la tasca de Barcelona, principalment, i de tots aquells qui aspiren al gaudi de la civilitat. És la tasca dels polítics i dels planificadors, dels juristes, dels economistes, dels geògrafs, dels funcionaris i dels vianants, dels qui viuen a la ciutat o a l'habitatge dispers, de tot aquell qui es preocupa per l'avenir de Catalunya i per l'assoliment d'una societat menys complicada i més justa.

* * *

Pensar en la ferma unitat de tot Catalunya no vol dir renunciar ni una engruna al paper dirigent de Barcelona, paper que la història comuna, el seu esforç i la col·laboració de tots els catalans li han conferit.

Lluís Casassas i Simó
Membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials

Barcelona, juliol 1990

A N N E X

MUNICIPIS ENTRE 10.000 i 20.000 HABITANTS (1986)

1. Amposta	21. Olesa de Montserrat
2. Arenys de Mar	22. Palafrugell
3. Balaguer	23. Palamós
4. Banyoles	24. Pineda de Mar
5. Berga	25. Ripoll
6. Caldes de Montbui	26. Sant Andreu de la Barca
7. Calella	27. Sant Carles de la Ràpita
8. Cambrils	28. Sant Celoni
9. Canovelles	29. Sant Feliu de Guíxols
10. Castellar del Vallès	30. Sant Just Desvern
11. Deltebre	31. Sant Pere de Ribes
12. Esparreguera	32. Santa Perpètua de Mogoda
13. la Llagosta	33. la Seu d'Urgell
14. Lloret de Mar	34. Sitges
15. Malgrat de Mar	35. Tàrraga
16. Manlleu	36. Torelló
17. Martorell	37. Valls
18. el Masnou	38. el Vendrell
19. Molins de Rei	39. Vila-seca i Salou
20. Montornès del Vallès	40. Vilassar de Mar

MUNICIPIS DE MÉS DE 20.000 HABITANTS (1986)

41. Badalona	62. Premià de Mar
42. Barberà del Vallès	63. Reus
43. Barcelona	64. Ripollet
44. Blanes	65. Rubí
45. Castelldefels	66. Sabadell
46. Cerdanyola del Vallès	67. Salt
47. Cornellà de Llobregat	68. Sant Adrià de Besòs
48. Esplugues de Llobregat	69. Sant Boi de Llobregat
49. Figueres	70. Sant Cugat del Vallès
50. Gavà	71. Sant Feliu de Llobregat
51. Girona	72. Sant Joan Despí
52. Granollers	73. Sant Vicenç dels Horts
53. l'Hospitalet de Llobregat	74. Santa Coloma de Gramenet
54. Igualada	75. Tarragona
55. Lleida	76. Terrassa
56. Manresa	77. Tortosa
57. Mataró	78. Vic
58. Mollet del Vallès	79. Viladecans
59. Montcada i Reixac	80. Vilafranca del Penedès
60. Olot	81. Vilanova i la Geltrú
61. el Prat del Llobregat	

AGRUPAMENTS DE MUNICIPIS (més de 10.000 habitants el 1986)

1. Alcarràs	38. Mataró
2. els Alfacs	39. Mollerussa
3. Amposta	40. Montbrió
4. Arenys de Mar	41. Móra
5. Badalona	42. Olot
6. Baix Besòs (Santa Coloma)	43. Palafrugell-Palamós
7. Baix Maresme (Premià)	44. Pineda-Malgrat
8. Balaguer	45. Puig-reig
9. Banyoles	46. Reus
10. Barcelona	47. Ribera de Gaià (Altafulla)
11. Berga	48. Riera de Caldes (Mollet-Caldes)
12. la Bisbal	49. Ripoll
13. Blanes	50. Sabadell
14. Cassà	51. Sallent
15. Castellet	52. Sant Celoni
16. Centelles-Tona	53. Sant Feliu de Guíxols
17. Cerdanya	54. Sant Sadurní
18. Cervera	55. la Sénia
19. Delta Baix (St. Feliu de Ll.)	56. la Seu d'Urgell
20. Delta de l'Ebre	57. Sitges
21. Delta Mitjà (Molins de Rei)	58. Solsonès
22. Delta Occidental (St. Boi Ll.)	59. Tarragona
23. Figueres	60. Tàrraga
24. Flix	61. Terrassa
25. Gadesa	62. la Tordera
26. la Garriga	63. Torroella
27. les Garrigues	64. Tortosa
28. Girona	65. Tremp
29. Granollers	66. Vall del Ges (Torelló)
30. l'Hospitalet	67. Vallès de Collserola (de Rubí
a Montcada)
31. Igualada	68. Valls
32. Lleida	69. el Vendrell
33. Llinars-Carpedeu	70. Vic
34. Lloret de Mar	71. Vilafranca
35. Manlleu	72. Vilanova
36. Manresa	73. Vila-seca - Cambrils - Salou
37. Martorell	

RESUM DELS PLENS DEL CURS 1990-1991

Ple extraordinari del dia 24 d'octubre de 1990

Assisteixen a aquest Ple 26 membres i 2 presidents de societats filials.

L'únic punt de l'ordre del dia és el debat sobre les polítiques científiques als Països Catalans. Intervenien en el debat la senyora i els senyors Enric Casassas, Salvador Alegret i Carlota Solé que presenten dos documents que fan referència a la política científica en l'àmbit de les ciències i la tecnologia i a l'àmbit de les ciències socials, respectivament.

A continuació, comença un ric debat en què s'analitzen les diferents alternatives a l'hora de definir una política científica d'un país petit, i també el paper de l'IEC com a ens assessor dels poders públics responsables de la política científica.

El president presenta el llibre *La recerca científica i tecnològica a Catalunya, 1990*, elaborat per l'IEC sota la direcció del Sr. Enric Casassas i el Sr. Ramon Coy.

Ple del dia 16 de novembre de 1990

Assisteixen a aquest Ple 38 membres i 5 presidents de societats filials.

El Sr. Giralt comenta el ressò del Projecte de llei sobre l'autoritat lingüística de l'IEC, que serà tramès al Parlament.

El Sr. Antoni M. Badia presenta les activitats de la Secció Filològica.

El debat sobre patrimoni monumental previst inicialment per ésser debatut en aquest Ple no pot ésser presentat per problemes en l'elaboració de la ponència a càrrec de la Secció Històrico-arqueològica.

Ple del dia 14 de gener de 1991

Assisteixen a aquest Ple 49 membres i 5 presidents de societats filials.

El Sr. Giralt informa de la reunió de la Comissió de Seguiment del Conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans.

El Sr. Ainaud dóna compte d'un escrit d'al·legacions sobre el Pla del Liceu que l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi ha adreçat a l'Institut. S'acorda tractar d'aquest assumpte en un altre Ple.

La Secció Històrico-arqueològica presenta la candidatura del Sr. Albert G. Hauf i Valls, i la Secció de Filosofia i Ciències Socials, les dels senyors Enric Argullol i Murgades, Bartomeu Barceló i Pons, Vicenç Roselló i Verger i Josep M. Vilaseca i Marcet. En aquest Ple s'aprova el projecte de pressupost de l'IEC per a l'any 1991.

Ple del dia 1 de febrer de 1991

Assisteixen a aquest Ple 41 membres i 7 presidents de societats filials.

El Sr. Giralt informa de les converses mantingudes amb la Diputació de Barcelona per a l'actualització del conveni signat entre l'IEC i la Diputació de Barcelona.

S'aprova la proposta de les ponències dels jurats dels premis i borses de l'Institut d'enguany. Es voten les candidatures presentades en el Ple anterior i resulten nomenants membres de l'Institut, els senyors Albert Hauf i Valls (Secció Històrico-arqueològica) i els senyors Enric Argullol i Murgades, Bartomeu Barceló i Pons, Vicenç Roselló i Verger i Josep M. Vilaseca i Marcet (Secció de Filosofia i Ciències Socials). El Sr. Oriol de Bolòs presenta les activitats de la Secció de Ciències Biològiques.

Ple del dia 8 de març de 1991

Assisteixen a aquest Ple 51 membres i 8 presidents de societats filials.

És aprovat l'acord mitjançant el qual l'Institut dipositarà a l'Ajuntament de Lleida els llibres provinents del llegat de Ramon Cervera.

El tresorer de l'Institut, Sr. Joaquim Rafel, presenta l'informe sobre la liquidació del pressupost de l'any 1990.

Es debat el document presentat per la Secció Històrico-arqueològica sobre el Pla del Liceu, però s'acorda tornar-ne a parlar en una ocasió futura.

Una comissió mixta de les seccions Històrico-arqueològica i Filològica presenta el document *Patrimoni bibliogràfic i documental*, que es debat a continuació.

Ple del dia 5 d'abril de 1991

Assisteixen a aquest Ple 40 membres i 5 presidents de societats filials.

El Sr. Josep M. Font i Rius, membre de la Secció Històrico-arqueològica, recorda la figura del M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn i li dedica una nota necrològica.

El Sr. Giralt informa, entre d'altres temes, del començament de les obres al pis que té l'Institut a la Gran Via de Barcelona on es condicionarà un espai per al Secretariat de la Universitat Catalana d'Estiu i un altre per a l'Arxiu de Textos Catalans Antics.

Són aprovats els estatuts de les societats filials següents: Institució Catalana d'Estudis Agraris, Institució Catalana d'Història Natural, Societat Catalana de Biologia, Societat Catalana de Física, Societat Catalana de Matemàtiques, Societat Catalana de Química i Societat Catalana de Tecnologia.

S'aproven els resultats de l'actuació de les ponències que es pronuncien sobre l'atorgament dels premis i les borses de l'Institut.

La Secció Filològica presenta les candidatures del senyor Marià Vil·langómez i Llobet, per a membre corresponent, i la senyora i els senyors Jordi Sarsanedas i Vives, Joaquim Mallafrè i Gaval·là, Carles Miralles i Solà, Josep Vallverdú i Aixalà i M. Àngels Anglada i d'Abadal.

Ple del dia 21 de maig de 1991

Assisteixen a aquest Ple 43 membres i 9 presidents de societats filials. El Sr. Enric Casassas, que presideix el Ple, informa de l'aprovació, per unanimitat, pel Parlament de Catalunya de la Llei que reconeix l'autoritat de lingüística de l'IEC. El Sr. Badia llegeix el contingut de

la «Declaració arran de la llei sobre l'autoritat lingüística de l'IEC» que assumeix el Ple com a declaració oficial de l'Institut, i que es donarà a conèixer a l'opinió pública.

S'aproven els estatuts de les següents societats filials: Societat Catalana d'Estudis Històrics; Societat Catalana de Musicologia; Amics de l'Art Romànic; Societat Catalana d'Estudis Numismàtics; Societat Catalana d'Estudis Litúrgics; Societat Catalana de Llengua i Literatura i Societat Catalana d'Estudis Clàssics.

Hom vota les següents candidatures de nous membres de la Secció Filològica: M. Àngels Anglada i Abadal, Joaquim Mallafrè i Gavalda, Carles Miralles i Solà, Jordi Sarsanedas i Vives, Josep Vallverdú i Aixalà i Marià Villangómez i Llobet. Tots ells resulten elegits membres de l'Institut.

El Sr. Pladevall, membre de la Secció Històrico-arqueològica, presenta el document que ha de servir de base per al debat sobre el «Patrimoni Històric Artístic Monumental».

Ple del dia 28 de juny de 1991

Assisteixen a aquest Ple 36 membres i 1 president de societat filial.

El Sr. Giralte informa de la intenció de l'Institut d'augmentar el seu pressupost per poder afrontar les noves expectatives i obligacions que l'aprovació de la Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut ha originat.

Hom aprova els estatuts de les següents societats filials: Societat Catalana d'Economia, Societat Catalana de Comunicació, Societat Catalana de Filosofia, Societat Catalana de Pedagogia, Societat Catalana de Sociologia i Societat Catalana de Geografia. El Sr. Joan Triadó presenta l'informe sobre les activitats de la Secció de Filosofia i Ciències Socials.

Hom debat l'informe presentat pel Sr. Pladevall sobre el «Patrimoni Històric Artístic Monumental».

Ple del dia 16 de setembre de 1991

Assisteixen a aquest Ple 47 membres i 8 presidents de societats filials.

El president demana del Ple la ratificació de l'acord entre l'Institut, l'editorial Enciclopèdia Catalana, SA i l'editorial EDHASA sobre els

drets del Diccionari Fabra. S'aprova la proposta de nomenament del Sr. Amat com a representant de l'IEC al Centre de Supercomputació de Catalunya.

El Sr. Balcells, secretari de la Secció Històrico-arqueològica, presenta les activitats de la Secció durant el darrer any.

Hom presenta nous membres de la secció de Filosofia i Ciències Socials: Joan Bécat i Josep González-Agàpito.

LLEI **SOBRE L'AUTORITAT LINGÜÍSTICA** **DE L'INSTITUT D'ESTUDIS** **CATALANS**

El Ple del Parlament de Catalunya, en sessió tinguda el dia 24 d'abril de 1991, debaté i aprovà el Dictamen de la Comissió de Política Cultural referent al Projecte de Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans.

El Molt Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya promulgà el 3 de maig de 1991 la damunt dita Llei, la qual fou publicada en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 1440, del 8 de maig de 1991.

Llei 8/1991, del 3 de maig, sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans

EL PRESIDENT
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de Catalunya ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que estableix l'article 33.2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, promulgo la següent

LLEI

Una de les finalitats primordials que impulsaren Enric Prat de la Riba a crear l'any 1907 l'Institut d'Estudis Catalans fou la d'instituir una

autoritat acadèmica que fixés i actualitzés la normativa general de la llengua catalana, la qual cosa determinà l'establiment de la Secció Filològica, que començà a difondre els seus treballs normatius l'any 1913. Aquesta ha estat des d'aleshores una funció destacada de l'Institut, reconeguda per les institucions i les personalitats culturals, pel conjunt de la comunitat lingüística catalana, i pel Decret 3118/76, del 26 de novembre, d'abast a tot l'àmbit territorial de la llengua catalana.

En el moment de reconèixer la tasca de l'Institut d'Estudis Catalans també cal considerar la tasca realitzada pels assessors lingüístics dels mitjans de comunicació i d'institucions diverses, atesa la importància social i el valor de llurs actuacions en els moments difícils de la història recent de Catalunya.

Però la normativa fixada per l'Institut d'Estudis Catalans constitueix el marc per al funcionament de la llengua i n'assegura el desenvolupament amb la coherència indispensable en tot el domini lingüístic i a qualsevol nivell.

Salvada així la integritat de la llengua dins el marc de la normativa, aquesta és prou flexible per a permetre que els diferents col·lectius afectats pel conreu d'aquella estableixin —sota llur responsabilitat— opcions i concrecions de realització lingüística, en forma de models, amb el fi d'acostar-se amb més eficàcia als objectius que persegueixen.

Pel que fa a l'àmbit de Catalunya, una de les primeres disposicions del primer Govern elegit en ésser restablerta la Generalitat, el Decret 90/1980, del 27 de juny, establí que l'assessorament lingüístic que havia d'exercir la Direcció General de Política Lingüística havia de seguir les normes de l'Institut d'Estudis Catalans.

Més recentment, l'Institut d'Estudis Catalans aprovà en el Ple extraordinari del 25 d'abril de 1988, uns nous estatuts, que mantenen com una de les finalitats d'aquesta institució acadèmica l'establiment de la normativa de la llengua. Per una resolució del 17 de maig de 1989, publicada en el DOGC del 5 de juny, el director general de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat declarà l'adequació a la legalitat d'aquests estatuts i en disposà la inscripció en el registre d'acadèmies i la publicació en el Diari Oficial.

Considerant la importància i l'abast social de la funció normativa de l'Institut d'Estudis Catalans, és convenient de conferir rang de llei al reconeixement oficial d'aquesta funció.

Article 1

Es reconeix que l'Institut d'Estudis Catalans és la institució encarregada d'establir i actualitzar la normativa lingüística del català, sens perjudici de les altres funcions que li atorguen els seus estatuts.

Article 2

L'ús lingüístic dels òrgans de l'Administració de la Generalitat, de les corporacions locals, de l'Administració de l'Estat a Catalunya i de les entitats autònomes, les empreses i les altres entitats i institucions que depenen de les esmentades administracions ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans.

Article 3

L'ús lingüístic dels centres d'ensenyament públics i privats i dels mitjans de comunicació de titularitat pública ha de respectar la normativa establerta per l'Institut d'Estudis Catalans.

Article 4

1. L'Administració de la Generalitat ha d'establir els sistemes de col·laboració i d'assessorament necessaris per tal de garantir que els organismes a què fan referència els articles 2 i 3 segueixin en llurs usos lingüístics criteris coherents i ajustats a la normativa general de la llengua establerta per l'Institut d'Estudis Catalans.

2. L'Administració de la Generalitat ha de vetllar perquè l'elaboració dels llenguatges d'especialitat es faci d'acord amb la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans.

Per tant, ordeno que tots els ciutadans als quals sigui d'aplicació aquesta Llei cooperin al seu compliment i que els tribunals i les autoritats als quals pertoquei la facin complir.

Palau de la Generalitat, 3 de maig de 1991

JORDI PUJOL

President de la Generalitat de Catalunya

JOAN GUITART I AGELL

Conseller de Cultura

DECLARACIÓ ARRAN DE LA LLEI SOBRE L'AUTORITAT LINGÜÍSTICA DE L'IEC

El Ple de l'IEC en la sessió celebrada el 21 de maig de 1991 emeté la següent declaració que fou feta pública en alguns mitjans de comunicació escrita.

El passat dia 24 d'abril el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, la qual precisa quins organismes s'han de regir a Catalunya per la normativa de l'IEC, reconeguda amb caràcter general per a tots els territoris de llengua catalana, segons el Reial Decret 3118/76, del 26 de novembre.

En els comentaris suscitats arran del Projecte de llei, algú ha posat de manifest una determinada concepció del que és una llengua i del paper que hi té la normativa. En aquest sentit, no pot sinó causar neguit de veure que algú dóna entenent que els catalans hem de parlar amb el diccionari i la gramàtica a la mà a fi d'emprar només i en tot moment els mots i les estructures gramaticals sancionats per l'Acadèmia, ja que fer-ho seria reconèixer implícitament la incapacitat d'innovació dels parlants —tot negant, doncs, la vitalitat lingüística interna de la llengua. Evidentment, ni això ho pretén la Llei ni ho han pretès mai els acadèmics, i aquesta concepció del que és l'ús social d'una llengua en una comunitat lingüística i del paper que hi acompleix la normativa és imputable solament a qui l'ha feta circular. L'obsessió per la dicotomia normatiu/no normatiu o correcte/incorrecte ens fa oblidar de vegades la dicotomia més radical —i més important— encara: català/no català. La persona que diu «li'n dóna un» i la persona que diu «n'hi dóna un» parlen varietats diferents de

català, ja siguin varietats dialectals (per exemple, valencià/català central) ja siguin varietats funcionals (cat. formal/cat. col·loquial); la persona que diu «li dóna un», en canvi, no parla cap varietat nativa del català —en fa una aproximació a partir de la gramàtica de la seva llengua o a partir de la gramàtica d'allò que els especialistes en adquisició de segones llengües anomenen una «interllengua». La persona que pregunta «Hi haurà pastissos?» usa la forma preferida per la normativa, a diferència de la persona que pregunta «Hi hauran pastissos?» —però qui pregunta «Haurà pastissos?» volent significar el mateix que en els casos anteriors no parla català natiu (alguns dirien, ras i curt, que no parla català). I no es pot oblidar que la persona que diu «n'hi dóna» i «hi hauran pastissos» pot molt bé escriure «li'n dóna» i «hi haurà pastissos».

Cal, doncs, retornar la confiança i la seguretat lingüístiques als parlants, darrers dipositaris i creadors de la llengua. Això, tanmateix, demana que funcionin com en tota societat els mecanismes de control social de l'ús lingüístic, més complexos com més complexa és aquesta societat. Entre aquests mecanismes hi ha en primer lloc la família, després les colles de companys, però sobretot l'escola, els mitjans de comunicació i altres institucions que participen en la socialització secundària i en l'ensenyament formal. Aquesta, doncs, és la vertadera qüestió: recobrar la vitalitat lingüística pròpia de tota comunitat on aquells mecanismes són operatius i fer operatius els mecanismes de control social que ens hauran de retornar la capacitat d'innovació lingüística intrínseca. Així, doncs, no solament hem de recobrar la llengua i els àmbits d'ús perduts o mai no assolits, sinó que cal que recobrem el sentit de la llengua. I això és més fàcil d'enunciar que d'acomplir —però el bon funcionament de la institució escolar i la catalanització de la vida pública en són condicions indispensables. I, tot sigui dit de passada, que la normativa lingüística sigui més o menys acostada a la llengua corrent és, al costat d'aquestes condicions, més anecdòtic.

Segons el propòsit dels seus fundadors, segons els seus Estatuts vigents, segons que ha reconegut la societat i segons la llei, només l'IEC té autoritat per a sancionar la varietat legitimada de la llengua i per a codificar-la. Però tots els parlants nadius de la llengua hi són competents, tot parlant domina aquella varietat de la llengua que pot denominar més pròpiament «la seva» i coneix aquelles altres amb què més sovint entra en contacte, així com pot aprendre a l'escola la varietat formal i normativa de la llengua. No s'ha de confondre la llengua amb la seva varietat literària, però tampoc no és bo voler fer quadrar la varietat més pròpia amb la llengua comuna.

i els professionals de la llengua. Massa sovint es demana a l'IEC allò que no es demana d'altres institucions acadèmiques, i, en canvi, no es demana als professionals de la llengua catalana allò que es demana d'aquests professionals a qualsevol altre país. El coneixement i el bon ús de la llengua, en especial de la seva varietat literària comuna o de les seves varietats orals més formals, no és pas per a aquests un valor merament emblemàtic, «afegit» a la seva competència professional, sinó que en forma part indestriable. Ells més que ningú hauran de tenir la destresa de desenvolupar aquests models funcionals a què fa referència la Llei i saber-los subjectar a la normativa establerta per l'IEC, bo i acceptant allò que de convencionalitat tindran els uns i l'altra.

Si volem establir una dinàmica satisfactòria caldrà que existeixi una relació més fluida i uns canals de comunicació més àgils entre aquelles institucions i aquells professionals que poden detectar de forma més immediata les presents mancances o els punts més foscos o conflictius de la nostra normativa —l'Administració, l'escola i la universitat, els mitjans de comunicació, els professionals de la llengua— i l'IEC, com a institució que haurà de posar-hi remei. Alhora l'IEC haurà de disposar de la infraestructura material i humana necessària per a afrontar aquestes necessitats sorgides i detectades en la societat d'avui. I, finalment, tan bon punt s'haurà produït la sanció per part de qui en té la competència, convé que sigui acatada —amb el benentès que qualsevol sanció en matèria lingüística és revisable i millorable, però amb el benentès també que en matèria de llengua no és pas convenient la revisió contínua. No fos cas que a cada bugada perdéssim un llençol.

L'IEC considera, doncs, aquesta Llei com una ratificació institucional i pública del paper que ha assumit des de la seva fundació, en l'establiment i l'actualització de la normativa de la llengua catalana. Al mateix temps, és plenament conscient que aquesta funció normativa no s'exerceix tan sols sobre el corpus de la llengua, sinó que requereix una àmplia col·laboració de la societat per mitjà de les institucions, entitats i professionals que més intervenen en la identificació de les necessitats d'orientació normativa i en l'aprenentatge o la difusió de la varietat comuna o estàndard de la llengua. La Llei representa, en aquest sentit, una invitació a sistematitzar i aprofundir aquestes col·laboracions entre l'IEC i els diferents sectors socials per tal de garantir conjuntament la plena disponibilitat dels criteris i recursos lingüístics necessaris perquè el català pugui ser usat en totes les funcions socials amb la màxima adequació, flexibilitat i qualitat.

Una de les línies de col·laboració que ja s'han establert és la que

manté la Secció Filològica amb una comissió de treball que reuneix representants de totes les universitats dels Països Catalans. Els resultats inicials de la cooperació es reflecteixen al primer fascicle («Fonètica») de la *Proposta per a un estàndard oral*, al qual seguiran orientacions relatives als altres plans de la llengua (morfologia, sintaxi, lèxic).

Tant aquesta cooperació com la mateixa composició de la Secció Filològica reflecteixen la voluntat integradora de les diferents varietats geogràfiques i dels diferents sectors socials en l'actualització de la normativa, criteri que presideix els altres treballs de la Secció, relatius al lèxic, l'onomàstica, la gramàtica o les grafies, que ja han començat a ser difosos en el volum I de la col·lecció de *Documents de la Secció Filològica*. Les sessions acadèmiques que la Secció realitza periòdicament a localitats diverses del territori lingüístic català (a Eivissa, la darrera, i a Lleida, properament) són altres signes d'aquesta voluntat.

L'elaboració d'una nova gramàtica catalana, la revisió de la toponímia present en la retolació pública i, especialment, l'elaboració d'un diccionari del català contemporani i la preparació actualitzada del diccionari normatiu són projectes en curs que, a mesura que seran difosos, vindran a respondre a unes necessitats socials que són clarament percebudes per l'IEC.

La Llei ha de representar un estímul i un compromís perquè aquestes activitats trobin la seva connexió més adient amb el cos de la societat, al servei de la qual es troben tant les institucions polítiques que l'han promulgada i n'han de fer l'aplicació, com el mateix Institut d'Estudis Catalans.

Pel que fa a l'IEC, és absoluta la disposició a concretar les formes idònies de cooperació amb l'Administració pública, amb el sistema educatiu o amb els mitjans de comunicació als quals la Llei al·ludeix. I això, no tan sols en la tasca estrictament normativa que correspon a l'IEC, sinó també en altres activitats d'especialització funcional de la llengua que ho requereixin. També en aquest camp d'elaboració dels llenguatges d'especialitat l'IEC ha desplegat una àmplia col·laboració institucional a través del centre de terminologia TERMCAT.

Cal esperar que amb el suport de la societat i de les institucions que la representen l'IEC podrà augmentar l'abast i la incidència de totes aquestes actuacions, sense renunciar, com és lògic, a les altres missions que li assignen els seus Estatuts en el camp de la llengua i en tots els altres camps de la recerca.

LA RECERCA CIENTÍFICA I TECNOLÒGICA A CATALUNYA, 1990

El dia 23 de gener de 1991 tingué lloc al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Catalunya la presentació pública del llibre *La recerca científica i tecnològica a Catalunya, 1990*, elaborat per l'Institut d'Estudis Catalans complint un encàrrec de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (CIRIT) de la Generalitat de Catalunya. A l'acte, presidit pel M. Hble. Sr. Jordi Pujol, president de la Generalitat, foren convidades les personalitats culturals i polítiques més rellevants del país.

El president de l'Institut d'Estudis Catalans, Il·lm. Sr. Emili Giralt, pronuncià les paraules que reproduïm a continuació.

He de manifestar que a l'IEC ens sentim satisfets d'haver arribat al final de la tasca de preparació i publicació d'aquest llibre: *La recerca científica i tecnològica a Catalunya, 1990*; us he de dir que ens sentim fins a cert punt orgullosos del resultat de tota aquesta tasca, en la qual ha estat implicat tot l'Institut, des del Consell Permanent fins al personal administratiu, passant pels diversos esglaons del nostre Centre d'Estudis i Desenvolupaments Informàtics.

Quan la Generalitat ens encarregà l'elaboració d'aquest text vam acceptar el repte ben conscients d'això: que era realment un repte. L'Institut tot just sortia de la seva condició gairebé clandestina de durant tants anys, tot just acabava de recuperar la seva antiga seu a la Casa de Convalescència, però no havia encara aconseguit que les institucions públiques li atorguessin la confiança necessària i les subvencions pertinents per a complir el seu paper. Era el temps on la mi-

gradesa de les subvencions es justificava amb l'argument estúpid i fals, però generalitzat, que l'Institut no tenia capacitat de despesa i, en conseqüència, capacitat d'acció.

Acceptàrem el repte —ho repeteixo— convençuts que l'IEC tenia recursos humans suficients i la capacitat, l'empenta i la voluntat de renovació necessàries per a enfrontar-se a tasques de qualssevol dimensions —fossin les que fossin, les dimensions—, sempre que aquestes tasques tinguessin objectius clars, coherents amb els objectius de l'Institut. Acceptàrem el repte convençuts que si fracassàvem en la realització de l'encàrrec anàvem a perdre tota credibilitat. Però no acceptàvem la possibilitat d'aquest fracàs.

Com és explicat en un dels pròlegs del llibre —el pròleg del Dr. Cassassas, llavors des de la Presidència de l'IEC i després com a directe promotor del llibre—, el procés d'elaboració fou llarg, perquè el projecte era ambiciós, i en un moment donat el procés quedà estancat per manca de recursos. Més endavant fou gràcies a l'interès del conseller d'Ensenyament, el Dr. Laporte, acabat de nomenar nou president de la CIRIT, que se'ns va donar l'empenta definitiva, i el llibre ara és ja aquí en tres magnífics volums. Tot el material que hi havia recollit de la primera etapa ha estat aprofitat, actualitzat i homogeneïtzat amb el que s'ha recollit de nou. El resultat és que el llibre representa l'estat de la recerca a Catalunya el 1990, i creiem que el representa fidelment.

Som conscients d'algunes imperfeccions i errates que el llibre conté, i d'algunes mancances. Hom ha demanat ja, i ho reitero ara: esperem que els usuaris ens faran arribar propostes d'esmenes i suggeriments d'ampliacions, que recollirem amb cura. Perquè la tasca no s'acaba amb aquesta publicació. L'IEC —per mitjà de les seves seccions i de les seves filials— encarregarà una sèrie de revisions sectorials que posin de manifest les mancances existents, tant pel que fa als investigadors —noms que hi haurien d'ésser i no hi són— com d'ordre temàtic —unitats de recerca que no han estat incloses entre les 3.500 que integren els dos darrers volums d'aquesta obra.

D'altra banda, tenim gairebé acabat de negociar un acord amb la CIRIT per a mantenir viva la base de dades que hi ha darrera d'aquest llibre, i que l'ha fet possible. Aquesta base de dades —el segon i tercer volum— creiem que s'ha d'anar actualitzant de manera permanent; ha d'estar oberta a les consultes que siguin necessàries; ha de permetre que cada pocs anys sigui publicada una nova edició actualitzada dels dos esmentats volums de l'obra, o un volum suplementari d'actualització.

Els dos darrers volums són molt més que un repertori de les persones que constitueixen la nostra comunitat científica, perquè d'aquests volums es pot extreure informació múltiple, relativa, per exemple, als grups humans constituïts, a l'equipament material de què disposen, al tipus de publicacions que produeixen i al tipus de revistes on les publiquen, i molta d'altra.

Ara bé, així com aquests dos últims volums vénen a ésser un inventari, el primer volum té un caràcter diferent, i descriu qualitativament, per la mà d'especialistes, la majoria ben acreditats, les idees que aquests tenen de l'estat a Catalunya de la recerca en l'àmbit que els és propi. El conjunt d'aquests assaigs, trenta-vuit finestrals oberts al gran món de la ciència, és una visió panoràmica que creiem vàlida i que dona al llibre un interès addicional, o que potser en constitueix la part amb el màxim interès.

En aquest primer volum, hi ha, a més (a part uns resums generals i unes avaluacions estadístiques), l'estudi global de les respostes d'unes cinc-cents entrevistes que es van fer a persones significatives de la nostra comunitat científica. També aquest estudi ha estat actualitzat mitjançant les respostes rebudes a un qüestionari en el qual diverses de les afirmacions del primer esborrany eren formulades en el context del moment present a aquells caps de departament que volgueren respondre a la nostra crida, que foren molts. Ordenades i sistematitzades d'acord amb les sis divisions recomanades per la UNESCO, aquesta part forneix un contacte directe amb allò que pensen els investigadors respecte a la pròpia tasca.

L'Institut vol agrair la col·laboració d'aquesta ampla fracció de la comunitat científica que s'ha mostrat disposada a atendre les nostres convocatòries i a respondre les nostres preguntes, i això malgrat la pressió constant a què aquesta comunitat està sotmesa pel que fa a respondre qüestionaris i redactar projectes i memòries —que sovint no se sap per què serveixen. Aquesta receptivitat de la comunitat científica catalana als nostres suggeriments i a les nostres requestes ens ha confirmat la creença en la capacitat de convocatòria de l'Institut.

Voldria dir uns mots sobre aquesta facultat que l'Institut demostra tenir per a fer-se escoltar dels científics i investigadors.

Aquesta capacitat de convocatòria neix del prestigi mític acumulat per l'Institut: d'una banda, per la seva actuació en els seus inicis, sota climes que li eren favorables; d'altra banda, per la seva actuació indefallent durant els anys de quasi-clandestinitat sota el franquisme.

Però també d'un prestigi real o efectiu, procedent del seu caràcter d'organisme independent i de rel exclusivament catalana, fidel a Catalunya i a les seves institucions polítiques; organisme d'un àmbit territorial que abraça tot el mosaic dels Països Catalans, organisme, que, finalment, ha demostrat tenir una capacitat d'autorenovació i d'adaptació a les noves necessitats, com ha posat de manifest amb la reforma de la seva estructura, l'ampliació del nombre de les seccions i del nombre de membres, la minva en la mitjana d'edat dels seus membres, etc., reformes propiciades pels nous Estatuts que l'Institut s'ha donat i que la Generalitat de Catalunya aprovà el 26 de maig de 1989.

La nostra situació actual dins la comunitat científica, tal com es desprèn de les consideracions precedents, ens permet reivindicar per a l'Institut un paper actiu en la recerca científica; paper que nosaltres, d'acord amb estudis que estem realitzant, creiem que inclou els quatre nivells següents:

1r nivell

a) *Assessorament.* Els poders públics tenen la responsabilitat última en la seva intervenció en el procés de la recerca, però la natura mateixa d'aquesta activitat, i els coneixements especialitzats que implica, fan necessària una intervenció dels mateixos actors de la recerca.

Per tant, cal un *òrgan d'assessorament que tingui l'autoritat suficient* i que pugui abastar tots els àmbits on la recerca és exercida. Als Països Catalans, per la seva tradició i per la seva composició actual, que ja és prou àmplia per ell mateix i pel que representen les seves societats filials, aquest òrgan hauria d'ésser l'IEC.

L'IEC és, com ja he dit, un organisme independent, no governamental, on hi participen científics de totes les procedències.

Aquesta funció assessora de l'IEC no s'hauria d'estendre a qüestions relatives a la recerca *stricto sensu*, sinó que s'hauria d'estendre a un assessorament científico-tècnic general. Cada vegada més els governs han de prendre decisions sobre problemes originats pel desenvolupament científico-tècnic actual, els quals, encara que la decisió final sigui política, tenen un vessant estrictament tècnic que és necessari, almenys, de definir amb autoritat, precisió i independència de criteri.

Això és particularment important avui, per exemple, en totes les qüestions relacionades amb la preservació i gestió del medi natural.

2n nivell

b) *Coordinació*. El caràcter d'institució independent que té l'IEC (i les seves filials) fa que sigui especialment apte com a fòrum de trobada dels científics i, per tant, el qualifica per a una tasca de *coordinació interdisciplinària i interinstitucional* de la recerca, en la mesura que la realitat faci aquesta coordinació necessària o desitjable. L'existència del llibre que avui presentem demostra que això és possible per a l'Institut, i potser més fàcil que per a qualsevol altra institució existent o creada *ex novo*.

3r nivell

c) *Promoció*. En certs camps, l'experiència demostra que l'Administració té una inèrcia considerable i que no és capaç de seguir a la velocitat necessària tots els progressos que es van realitzant i totes les necessitats de la societat. Cal, doncs, un òrgan prou flexible i informat, com l'IEC, *per a poder plantejar a temps la iniciació d'activitats de recerca o de servei en aquelles qüestions que no són assumides encara* per les institucions polítiques i acadèmiques. A Catalunya tenim l'exemple del Servei Meteorològic, creat per l'Institut gràcies a l'impuls d'Eduard Fontserè, que és paradigmàtic en aquest aspecte. Evidentment, un vegada demostrada la utilitat i superada la fase d'iniciació, s'arriba a un estadi en què l'Administració ha de fer-se'n càrrec totalment, com passà amb l'al·ludit Servei.

4t nivell

d) *Realització*. En determinades disciplines que no tenen una incidència econòmica directa però que són d'una importància intrínseca dins del camp del coneixement, sobretot per als Països Catalans, el conreu de les quals no exigeix recursos excessius sinó més que res dedicació personal i l'accés a una infraestructura com la pròpia d'una institució com és ara l'IEC, aquesta institució *pot tenir òbviament un paper executor d'activitats de recerca*, i l'Institut no renunciarà mai a aquest paper.

Aquesta, tal com acabo de plantejar-la, és una reivindicació molt modesta i prudent, per a fer-la pragmàtica; però no exclou una reivindicació més general, si voleu de caràcter més utòpic, que seria fora de lloc i de temps voler desenvolupar ara i aquí.

Emili Giralt i Raventós
President de l'IEC

PRESSUPOSTOS

L'exercici del 1990 correspon al segon any del conveni Generalitat de Catalunya - Institut d'Estudis Catalans signat el 22 de desembre de 1988. La liquidació de l'exercici presenta dues desviacions respecte al pressupost redactat l'any anterior que són:

1. L'increment de les inversions reals com a resultat de l'adequació urgent de nous locals per a despatxos.
2. La disminució dels ingressos a causa de no haver rebut la subvenció prevista de 10.000.000 de pessetes de la Diputació de Barcelona.

Malgrat aquestes diferències, a partir d'octubre del 1990 s'han anat ajustant les altres partides a fi de poder tancar l'any sense dèficit, tal com ho reflecteixen les liquidacions següents:

RESUM D'INGRESSOS DE L' 1.1.90 AL 31.12.90

1. Ingressos de lliure disposició

1.1. Ingressos institucionals

Generalitat de Catalunya		350.825.000
— Departament d'Ensenyament	300.000.000	
— Departament de Cultura	50.000.000	
— Departament de Justícia	300.000	
— Departament de Treball	525.000	
Ministeri d'Educació i Ciència		11.464.000
Diputació de Barcelona		0
Total d'ingressos institucionals		362.289.000

1.2. Ingressos propis

Venda de llibres	4.273.641	
Ingressos d'administració d'afectats	5.178.574	
Ingressos financers	3.246.111	
Ingressos diversos	6.688.697	
Drets d'autor	6.521.149	
Total d'ingressos propis		25.908.172

1.3. Ingressos pendents de recepció

Departament de Cultura	15.000.000	
Departament d'Economia i Finances	35.000.000	50.000.000
Total d'ingressos de lliure disposició		438.197.172

RESUM D'INGRESSOS DE L' 1.1.90 AL 31.12.90

2. Ingressos de disposició afectada

2.1. Estructura IEC

2.1.1. Per a despeses especials

Generalitat de Catalunya	9.474.533	
Ministeri d'Educació i Ciència	800.000	
Subvencions privades	351.438	
Facturació	174.243	
Diversos	35.000	
Total d'estructura IEC		10.835.214

2.2. Seccions de l'IEC

2.2.1. Secció Històrico-arqueològica

2.2.1.1. Publicacions	
Facturació	25.000

2.2.2. Secció de Ciències i Tecnologia

2.2.2.1. Publicacions	
Altres institucions públiques	1.195.040
2.2.2.2. Programes	
Generalitat de Catalunya	4.236.821
Ministeri d'Educació i Ciència	1.455.000
Altres institucions públiques	1.273.125
Facturació	203.553

2.2.3. Secció Filològica

2.2.3.2. Programes	
Generalitat de Catalunya	5.000.000

Total de seccions de l'IEC		13.388.539
----------------------------	--	------------

2.3. Centres de l'IEC

Generalitat de Catalunya	24.064.619
Ministeri d'Educació i Ciència	86.925.000
Institucions privades	1.552.000
Facturació	48.500
Altres	526.865

Total de centres de l'IEC		113.116.984
---------------------------	--	-------------

2.4. Xarxa de laboratoris i convenis

Generalitat de Catalunya	43.831.166	
Altres institucions privades	194.000	
Facturació	13.338.315	57.363.481

Total d'ingressos de disposició afectada		194.704.218
--	--	-------------

LIQUIDACIÓ DE DESPESES CORRESPONENT ALS INGRESSOS DE LLIURE
DISPOSICIÓ DE L'1.1.1990 AL 31.12.1990

1. Estructura de l'IEC		172.971.987
1.1. Remuneracions del personal	43.637.430	
1.2. Despeses de béns corrents	34.517.218	
1.3. Despeses especials	28.122.603	
1.4. Despeses financeres	26.032.762	
1.5. Inversions reals	40.661.974	
2. Seccions de l'IEC		64.091.486
2.1. Secció Històrico-arqueològica	14.757.353	
2.2. Secció de Ciències Biològiques	8.569.358	
2.3. Secció de Ciències i Tecnologia	19.992.367	
2.4. Secció Filològica	13.798.507	
2.5. Secció de Filosofia i Ciències Socials	6.972.901	
3. Serveis centrals		66.381.602
3.1. Centre d'Estudis i Desenvolupaments Informàtics	60.014.019	
3.2. Departament de Publicacions	6.367.583	
4. Centres de l'IEC		108.678.555
4.1. Oficines Lexicogràfiques	8.283.155	
4.2. Centre de Recerca Matemàtica	7.936.694	
4.3. Diccionari del Català Contemporani	28.898.206	
4.4. Centre de Terminologia	47.339.274	
4.5. Estudis Geofísics Eduard Fontserè	9.170.760	
4.6. Centre d'Art Romànic Català	7.050.466	
5. Xarxa de laboratoris i convenis		26.073.542
5.1. Laboratori de Tècniques Físiques d'Anàlisi	9.419.573	
5.2. Servei de Raigs X	1.957.625	
5.3. Laboratori d'Espectrometria de Masses	6.199.731	
5.4. Servei de Carboni 14	2.611.613	
5.5. Servei de Radiologia Ambiental	2.650.000	
5.6. Conveni amb l'Acadèmia de l'URSS	2.500.000	
5.7. Arxiu de Textos Catalans Antics	0	
5.8. CREAM	500.000	
5.9. Béns d'interès cultural	235.000	
Total de despeses de lliure disposició		438.197.172

**LIQUIDACIÓ DE DESPESES CORRESPONENT ALS INGRESSOS DE DISPOSICIÓ
AFECTADA DE L'1.1.1990 AL 31.12.1990**

1. Estructura de l'IEC

1.1. Despeses especials		14.195.757
Borses d'estudi	3.150.000	
Cursos CIRIT	6.390.764	
Societats filials	4.654.993	
Cartell de premis	0	

2. Seccions de l'IEC

		8.229.726
2.1. Secció Històrico-arqueològica	1.033.787	
2.2. Secció Ciències Biològiques	1.021.300	
2.3. Secció Ciències i Tecnologia	6.027.409	
2.4. Secció Filològica	147.230	

3. Centres de l'IEC

		112.327.111
3.1. Centre de Recerca Matemàtica	22.076.527	
3.2. Diccionari del Català Contemporani	83.522.056	
3.3. Centre de Terminologia	5.460.940	
3.4. Estudis Geofísics Eduard Fontserè	1.267.588	

4. Xarxa de laboratoris i convenis

		62.913.709
4.1. Laboratori de Tècniques Físiques d'Anàlisi	7.203.476	
4.2. Servei de Raigs X	0	
4.3. Laboratori d'Espectrometria de Masses	5.980.764	
4.4. Servei de Carboni 14	0	
4.5. Servei de Radiologia Ambiental	1.714.811	
4.6. Llibre Blanc de la Recerca	26.081.850	
4.7. Conveni DARP	18.107.068	
4.8. Conveni Electrònica	194.000	
4.9. CEHI	283.200	
4.10. Arxiu de Textos Catalans Antics	3.348.540	

Total de despeses de disposició afectada		197.666.303
---	--	--------------------

PRESSUPOST D'INGRESSOS
PER A L'ANY 1991

1. Ingressos de lliure disposició

1.1. Ingressos institucionals

Generalitat de Catalunya		422.400.000
Departament d'Ensenyament	350.000.000	
Departament de Cultura	65.000.000	
Departament de Justícia	300.000	
Departament de Treball	2.100.000	
Departament de la Presidència (ròssec del 1990)	5.000.000	
Ministeri d'Educació i Ciència		11.500.000
Despeses diverses	4.500.000	
Infraestructura	7.000.000	
Diputació de Barcelona		20.000.000
Total d'ingressos institucionals		453.900.000

1.2. Ingressos propis

Venda de llibres	10.000.000
Drets d'autor	5.000.000
Ingressos d'administració d'afectats	6.000.000
Diversos	8.000.000

Total d'ingressos de lliure disposició	482.900.000
--	-------------

PRESSUPOST DE DESPESES
PER A L'ANY 1991

1. Estructura de l'IEC	161.769.000
1.1. Remuneracions del personal	67.469.000
1.2. Despeses de béns corrents	36.300.000
1.3. Despeses especials	48.000.000
1.4. Inversions reals	10.000.000
2. Recerca i publicacions de les seccions	75.000.000
3. Serveis centrals	95.325.000
3.1. Centre d'Estudis i Desenvolupaments Informàtics	81.057.000
3.2. Departament de Publicacions	10.144.000
3.3. Servei d'Assessorament Lingüístic	4.124.000
4. Centres de l'IEC	120.872.000
4.1. Oficines Lexicogràfiques	10.303.000
4.2. Centre de Recerca Matemàtica	11.926.000
4.3. Diccionari del Català Contemporani	37.091.000
4.4. Centre de Terminologia	49.309.000
4.5. Estudis Geofísics Eduard Fontserè	4.650.000
4.6. Centre d'Art Romànic Català	7.593.000
5. Xarxa de laboratoris	18.834.000
5.1. Laboratori de Tècniques Físiques d'Anàlisi	10.166.000
5.2. Servei de Raigs X	2.292.000
5.3. Laboratori d'Espectrometria de Masses	6.376.000
6. Serveis, convenis i altres activitats	11.100.000
6.1. Servei de Carboni 14	1.700.000
6.2. Servei de Radiologia Ambiental	1.300.000
6.3. Conveni amb l'Acadèmia de l'URSS	4.000.000
6.4. Arxiu de Textos Catalans Antics	3.500.000
6.5. CREAM	500.000
6.6. CEHI	100.000
Total de despeses per al 1991	482.900.000

PREMIS I BORSES D'ESTUDI

L'Institut d'Estudis Catalans concedí el dia 5 d'abril els premis següents:

Premi Prat de la Riba, al Sr. Brauli Montoya i Abad pel treball *Variació i desplaçament de llengües a Elda i a Oriola durant l'edat moderna*.

Premi Catalònia, al Sr. Robert D. F. Pring-Mill.

Premi Menéndez Pelayo, al Sr. Gregorio del Olmo Lete pel treball *Semitistas catalanes del siglo XVIII*.

Premi Enric de Larratea, a la Sra. Teresa Franquesa i Codinach pel treball *El paisatge vegetal de la península del Cap de Creus*.

Premi Milà i Fontanals, al Sr. Jaume Aulet i Amela pel treball *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*.

Premi Martí d'Ardenya, al Sr. Esteve Martínez i Fàbregas pel treball *Sensors potenciomètrics all-solid-state d'amoni i la seva conversió en biosensors d'urea. Construcció, avaluació i aplicació*.

Premi Rafael Campalans, a la Sra. Eulàlia Grifol i Ponsati pel treball *Descomposició modal de processos ARMA*.

Premi Pompeu Fabra, a la Sra. M. Josep Cuenca i Ordinyana pel treball *Les oracions adversatives*.

Premi Joaquim Torrens i Ibern, al Sr. Joaquim Navas pel treball *Envasos, embalatges - aconduiment industrial de productes - Diccionari tècnic amb el vocabulari corresponent en castellà, anglès, alemany*.

Premi Ferran Cuito i Canals, al Sr. Joan Nogué i Font pel treball *La dimensió territorial del nacionalisme*.

Premi Ramon Faus i Esteve, al Sr. Josep M. Gay i Escoda pel treball *El corregidor a Catalunya*.

Premi Artur Bofill i Poch, al Dr. Christian Papió pel treball *Ecologia del foc i regeneració en garrigues i pinedes mediterrànies*.

L'Institut d'Estudis Catalans ha concedit les borses d'estudi següents:

Borsa d'Estudi Ramon d'Alòs Moner, a la Sra. Roser Masip i Boladeras per a realitzar l'estudi *Bibliografia sobre el pintor i pedagog català A. Galt i Fabra*.

Borses d'Estudi Generalitat de Catalunya per a realitzar els treballs:

Recerca científica i recerca pràctica dels textos prefabrians, de Daria Razumikhina, soviètica.

Gramàtica pràctica de la llengua catalana, (capítols sobre pronunciació i ortografia, el verb i la sintaxi), de Jenny Brumme, alemanya.

Formació de paraules (lexicologia, morfologia, sintaxi, semàntica i pragmàtica), d'Albert M. Muth, nord-americà.

Processos de normalització lingüística en curs a l'Estat espanyol, d'Il-dikó Szijj, hongaresa.

Estudi dels usos del català i l'espanyol i de les actituds actuals sobre els dos idiomes. Bilingüisme, de Margaret J. Simmons, nord-americana.

Edició crítica de les Cables de la divisió del Regne de Mallorca d'Alselm Turmeda (1398), de Stefania Maria Ciminelli, italiana.

Investigació científica i perfeccionar el nivell d'ensenyament de la literatura catalana, de Marina A. Abramova, soviètica.

Traduir prosa moderna catalana al polonès (Salvador Espriu, Mercè Rodoreda i Pere Calders), de Grzegorz Gryc, polonès.

L'Institut d'Estudis Catalans ha concedit els següents premis per a estudiants:

Premi de la Institució Catalana d'Estudis Agraris, al Sr. Jordi Izquierdo pel treball *Tècniques d'anàlisi de bancs de llavors en sòls agrícoles*.

Premi de la Institució Catalana d'Història Natural, al Sr. Emili Garcia-Berthou pel treball *Ecologia del fartet, Aphanius iberus, als aiguamolls de l'Alt Empordà*. Un accèssit al Sr. Marc Ordeix i Rigó pel treball *Estudi sobre els rendiments d'eliminació de contaminants i la comunitat biològica del llacunatge de Madremanya (Gironès)*, i un altre accèssit al Sr. Xavier Pons i Fernández pel treball *Utilització d'un model de correcció radiomètrica sobre imatges de satèl·lit per a la millora de la cartografia automàtica de la vegetació. Serra de Collserola*.

Premi de la Societat Catalana de Biologia, al Sr. Francesc Viñals i Canals pel treball *Inhibició pel fluorur de l'activitat tirosina quinasa del receptor de la insulina*. Un accèssit al Sr. Francesc Posas i Garriga pel treball *Identificació d'un gen responsable del control del metabolisme del glicogen en llevat i*, un altre accèssit, al Sr. Xavier González i Compta pel treball *La vitamina A com a agent teratogen administrada a l'embrió de pollastre Gallus domesticus en la seva morfogènesi inicial (estats 4 i 5 de Hamilton i Hamburger)*.

Premi de la Societat Catalana de Física, al Sr. Pere Comas i Illas pel treball *Estudi del procés $e+e^- \rightarrow W+W^-$ en model amb un extra $U(1)$* .

Premi de la Societat Catalana de Tecnologia, al Sr. Marc Jansa i Pérez pel treball *Instal·lacions per a l'homologació de la superestructura d'un autocar segons el Reglament número 66 de les Nacions Unides*, i a la Sra. Francina Turon i Sans pel treball *Efectes de la reconstrucció i la correlació causats per la quantització en la codificació d'hologrames generats per ordinador*.

Premi de la Societat Catalana de Química al Sr. Xavier Verdaguer pel treball *Estudi de l'ús d'alcohols derivats de la càmfora com a auxiliars quirals en la reacció de Pauson-Khand intramolecular*.

El Premi de la Societat Catalana de Matemàtiques ha estat declarat desert.

NECROLOGIES

MIQUEL COLL I ALENTORN (1904-1990)

No resulta tasca fàcil dreçar una semblança —i menys si ha d'ésser breu i esquemàtica— d'una personalitat tan complexa i plural com ho fou la del nostre enyorat Miquel Coll i Alentorn, amb una dilatada existència de més de vuitanta-sis anys, (nascut i mort a Barcelona, 1904-1990), pletòrics de vida i activitats fins a la darrera llum dels cinc darrers anys. En ell s'agermanaven la doble dimensió d'home de ciència —d'eminent historiador— i d'home públic amb rellevant actuació cívica i política.

Una i altra, en efecte, foren exercides conscientment com un servei al país, sense que se'n ressentís en absolut el rigor propi de la disciplina històrica, ni el conreu d'aquesta el privés d'actuar de manera compromesa quan creia que era el moment de fer-ho.

En aquesta seu escau més, és clar, referir-nos a la seva obra d'historiador, tan lligada a la seva labor acadèmica dins l'IEC i institucions filloles o germanes; però no podríem pas marginar del tot —pel que

acabem de dir— la seva significació política en la vida catalana del darrer mig segle.

La dedicació de Coll i Alentorn a la recerca i l'estudi de la història representa un cas ben singular —encara que no pas únic— d'una procedència acadèmica ben diversa, ja que Coll havia cursat la carrera d'enginyer tèxtil, que exercí continuadament fins a la seva jubilació laboral. I no perquè aquesta dedicació professional fos filla d'una imposició paterna que l'hagués desviat d'una inicial inclinació per a les humanitats, ja que el seu pare, metge, hagués desitjat que el fill —únic varó— seguís la seva mateixa ruta. La vocació de Coll pels estudis històrics es desvetllà ben matinerament i la cultivà pel seu compte paral·lelament a l'estudi i exercici de la carrera tècnica que havia assolit per a situar-se en la vida.

Cuitem a dir que Coll no fou, de cap manera, en aquest ordre un mer aficionat ni tan sols un autodidacta reeixit. El seu mestratge —rigorosament científic— el trobà en els ensenyaments d'aquells benemèrits Estudis Universitaris Catalans, que cap als anys 1925-30, impartien Jordi Rubió, d'història de la literatura catalana i Ferran Soldevila, d'història de Catalunya (a part de la de llengua catalana, a càrrec de Pompeu Fabra). En el doble magisteri de Rubió i Soldevila endevinem l'arrel de les dues direccions bàsiques en el camp històric seguides per Coll; la *historiografia*, amb l'estudi aciençat de les fonts narratives i de valor literari (tan cares a Rubió), i la *història política*, centrada principalment en els regnats de Jaume I i Pere el Gran, que foren, com es sabut, els més estudiats per Soldevila. A més d'aquests dos mestres, Coll es considerava també deixeble d'Abadal i Duran i Sanpere.

El camp de la *historiografia* —en el que majorment destacaria Coll— fou ben aviat objecte de conreu pel nostre amic, que ja als seus vint-i-un anys es donava a conèixer amb assenyades aportacions a l'influx de la poesia èpica en les cròniques catalanes —principalment Desclot—, qüestió que llavors preocupava tant Rubió com Montoliu, (1927). Poc després s'interessaria per una temàtica estretament lligada amb la cronística, com és la de les llegendes nobiliàries, i el portaria a estudiar els orígens, evolució i ressons posteriors de la llegenda d'*Otger Cataló i els nous barons de la fama* (1947-48). Per aquest camí arribaria poc després a un descobriment sensacional, com fou el de la falsedat del *Llibre dels feyts d'armes de Catalunya*, atribuït tradicionalment al rector de Blanes, Bernat Boades, que l'hauria escrit cap al 1420. Coll mostrà tractar-se d'un apòcrif elaborat al segle XVI per un menoret, fra Gaspar Roig i Jalpí. Aquesta nova posició fou acceptada tot seguit per tots els nostres erudits mercès a la complida

exposició que en féu Coll en el pròleg de l'edició del text a la col·lecció «Els Nostres Clàssics»(1948).

Però el millor treball en aquesta especialitat és segurament l'edició de la famosa *Crònica* de Bernat Desclot, també en la referida col·lecció (1949-51). Edició modèlica precedida d'un ampli estudi introductor que ocupa tot el volum I de l'edició i en el qual escomet amb profunditat els problemes més importants plantejats per la *Crònica*: la seva importància, el seu contingut, les fonts inspiradores, la llengua i l'estil, i la identitat del autor. Coll, opina que es tracta de Bernat Escrivà, un personatge apropiat a la cúria pels seus càrrecs oficials, amb moltes possibilitats de rebre informació directa dels esdeveniments que narrava en la *Crònica*. Aquesta edició i estudi li merescueren la concessió del Premi Larratea de l'Institut.

Caldria esmentar altres treballs rellevants en la mateixa línia. Un d'ells, esdevingut ja clàssic, és el relatiu a la *Historiografia de Catalunya en el període primitiu*. Es tracta d'un estudi complet i precís de l'embolicada trama de crònicons referents a l'època comprensiva entre la invasió musulmana i la data de 1244, d'enllaç amb la producció jaumina (1951-52) —amb novetats d'interès singular que no escau detallar ací. Com a desenrotllament d'aquest treball (premiat així mateix amb el Milà i Fontanals), poden considerar-se els estudis particulars, amb les seves edicions corresponents de diversos crònicons d'aquella sèrie (el de *Sant Cugat*, el de *Sant Pere de Puelles*, l'anomenat de Slokkloster —avui a la Biblioteca d'Estocolm—), amb fixació precisa del seus respectius abast, procedència, filiacions, etc.

Ja hem al·ludit a l'estret lligam de l'estudi historiogràfic amb el llegendari; no és d'estranyar, així, que paral·lelament sortissin de la ploma de Coll treballs tan ben acabats com el relatiu a la llegenda de Guillem Ramon de Montcada, amb aclariment d'una confusió de personatges (1957) i altres referents a figures menors (un comte *Girard de Rosselló*, p. e.) a part del dedicat al gran cabdill Guifré el Pelós. El tractament llegendari i historiogràfic del fundador de la dinastia catalana ocupà de bon principi l'atenció de Coll, i els seus perllongats afanys quallaren definitivament en un bell llibre publicat recentment per l'Institut (*Guifré el Pelós en la historiografia i en la llegenda*, Barcelona, 1990). Aquesta obra fa parella amb la coetània de Ramon d'Abadal, dedicada al Guifré històric i documentat (*El temps i el regiment del comte Guifred el Pilós*, Barcelona, 1989) i ambdues es complementen com a fruits d'una vertadera entesa en el treball entre ambdós il·lustres historiadors. Sembla que malauradament, Coll no pogué, per pocs dies, arribar a tenir en les seves mans el llibre que frisava per veure publicat (com menys veié Abadal el seu, traspassat aquest

feia vint anys). Però un i altre llibres seran objecte d'una pública presentació d'ací a poques setmanes a la vila de Ripoll, que guarda les despulles del nostre gran comte i la municipalitat de la qual havia estimulat la seva aparició.

Cal que passem ja a l'altra orientació al·ludida de Coll, en les disciplines històriques. La familiarització amb aquelles cròniques i fonts narratives el menà tot naturalment a la coneixença de la història dels esdeveniments polítics i les biografies de nobles i monarques medievals. Per això, advertim com, d'una banda, la seva atenció es projectà sobre les figures de Ramon Berenguer IV i sobretot de Jaume I i Pere el Gran, recollint aquella accentuada afecció de Soldevila. (En certs aspectes, podem afirmar que Coll col·laborà amb ell i l'ajudà en la complementació i revisió d'alguna de les seves darreres produccions, com l'esplèndida edició de *Les quatre grans cròniques catalanes*, o el *Resum d'història de Catalunya*, ampliant-la a la dels Països Catalans). Però d'altra banda, girà l'atenció vers els segles anteriors, l'època comtal, amb aportacions sobre l'abat Oliba i el seu temps, el ja esmentat Guifré, i altres comtes i magnats del país, el monaquisme, i entorn del mil·lenari del naixement de Catalunya. I pujant encara més amunt, ens oferí una suggestiva interpretació del pas de les terres catalanes del domini visigòtic al musulmà, sota el comandament episòdic d'uns successors del monarca destronat Wititza en els territoris de Catalunya i Septimània.

El tema fou exposat en el seu discurs d'ingrés com a membre numerari a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1971). En l'obra de Coll, a part de la profunda erudició i la vigorosa crítica, hi brilla també un estil literari correcte, clar, ràpid, vivaç, com advertia un escriptor ben acreditat i exigent, tot afegint que, al seu entendre, en aquell moment era l'erudit del país que escrivia millor.

Un aspecte meritori de Coll i Alentorn, valorat especialment per algun comentador de la seva obra, és la seva tasca de divulgació històrica, fent arribar a amplex estrats de la societat catalana el coneixement de la història del país. De fet algun dels treballs dedicats a les figures de Jaume I o de l'abat Oliba, en ocasió dels seus centenaris o del ja al·ludit mil·lenari de la independència, oscil·len entre la tònica científica i la de divulgació, sense que aquella en resultés gens superficialitzada, Coll es lliurà a aquesta tasca amb una generositat sense límits, present allà on era requerit perquè estimava com un deure cívic prestar aquesta col·laboració. Per això trobem els seus articles, revisions, pròlegs, necrologies, etc. en diccionaris i enciclopèdies, en programes de festes commemoratives, en miscel·lànies d'homenatge, etc., amb una prodigalitat superabundant.

La bibliografia completa —fins a 1984—, dreçada puntualment per la cura diligent de la nostra Montserrat Martí, constitueix un exponent tangible de l'obra ingent de Coll i acredita una fabulosa capacitat de treball (solament els articles publicats a la *Gran enciclopèdia catalana* passen de cinc-cents). I encara cal pensar que la major part d'aquesta producció hagué d'elaborar-la sense deixar la seva quotidiana ocupació professional al servei d'una empresa tèxtil, en els lleures ocasionals que li deixava aquesta. La jubilació laboral li permeté treballar més folgadamente els darrers quinze anys de la seva vida activa, per bé que no pogué prescindir d'altres ocupacions per a atendre al sosteniment familiar, que li prenien temps de la seva tasca d'historiador.

I al costat de la investigació i l'estudi, també la docència. Pot semblar que aquesta vocació li vindria de molt jove, si tenim present que, encara d'estudiant, ja impartia lliçons de la seva carrera en una escola d'arts i oficis d'Olesa de Montserrat. Però amb el temps podria desplegar-la en la seva especialitat històrica, tant a nivell divulgador com en una línia vertaderament acadèmica. En el primer aspecte no podem oblidar, sobretot, els cursos i les conferències d'història de Catalunya, pronunciats primer privadament i en les hores adverses ja des de 1941, en petits cenacles, centres parroquials o culturals de Barcelona i de fora, i després de manera pública, quan s'esclari la situació política, especialment des del canvi de 1976. Llavors es prodigà generosament —com ho feia en l'obra escrita— amb cicles abreujats d'història catalana que atragueren l'assistència multitudinària de públic, va arribar a reunir fins a vuit-cents oients en algun d'ells. A nivell superior, cal esmentar la professió de la càtedra d'història de Catalunya als Estudis Universitaris Catalans, en la qual substituï Ferran Soldevila quan a aquest comencà a fallar-li la salut (des de 1966-67). També la docència, com a encarregat de curs, al Departament de Filologia Catalana de la nostra Universitat; explicava historiografia i cròniques catalanes a petició del professor A. Comas, cap del Departament (des de 1969). I encara a l'Escola de Bibliotecàries de la Diputació (entre 1972 i 1978) en la disciplina d'història de la cultura. Coll fou un dels primers professors que utilitzà la llengua catalana en les aules de les corporacions públiques.

La integració de Coll al nostre Institut i el seu paper en el restabliment després de la maltempsada del 36-39, mereixeria un capítol a part. Una anècdota, però, merament històrica ens remunta a un casual encontre de Coll amb Aramon el dilluns de Pasqua de 1941 (llavors no era festa generalitzada), tafanejant llibres en la botiga del Foment de Pietat. La conversa encetada derivà cap al propòsit de cercar la manera de reorganitzar les càtedres dels Estudis Universitaris

Catalans i de restaurar l'Institut. Gestions de Coll prop de possibles mecenes per a assegurar el finançament de les primeres facilitaren que per la tardor de 1942 es reprenguessin diverses classes dels Estudis en domicilis o despatxos particulars, és clar (amb Rubió i el mateix Aramon, primer, Soldevila, Bohigas, Borrell i Macià). També el mateix any 1942 el retorn definitiu de Puig i Cadafalch, anterior president de l'Institut d'Estudis Catalans, propicià la reconstitució d'aquest amb una vida precària que ha estat batejada com de «clandestinitat pública», allotjat també —Ple i seccions— en residències particulars, rebotigues de tallers o al soplug d'entitats diverses, la darrera d'elles Òmnium Cultural del carrer de Montcada. Coll feia de tresorer en aquesta etapa difícil. Anys després, en 1961 hi fou incorporat dins la Secció Històrico-arqueològica com a membre adjunt, i el 1970 passà a numerari, al temps que actuava eficaçment en la promoció de diverses societats filials com la Societat Catalana d'Estudis Històrics o la d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials. I en les reunions d'aquella Secció o d'aquestes societats tenia ocasió de donar a conèixer el resultat de les successives recerques, abans al·ludides. Més tard, arran del decés del Dr. Rubió, Coll ocupà la Presidència de dita Secció Històrico-arqueològica, de 1981 a 1989, és a dir, fins a la seva darrera malaltia. I, encara, és just recordar com, tot i baldat, acudia treballósament a les reunions de la Secció i a altres actes de l'Institut —ja en el seu propi local. Àdhuc reclòs a casa seva, havia presidit manta vegada les reunions ordinàries de la Secció, o seguia amb interès la marxa de les seves tasques, amb les noves que li comunicàvem els visitants. Coll fou un membre actiu de l'Institut fins als darrers moments de la seva vida.

Bé que no correspon referir-nos ací a la dimensió política de Coll, tampoc pot ésser preterit el seu esment com a element definidor de la seva personalitat. Hom en coneix, generalment, la seva recent i assenyalada actuació en la Generalitat restaurada, però és més inconeguda, potser, la seva trajectòria anterior. Aquesta vingué marcada sempre per un capteniment rectilini de fidelitat —ideològica i efectiva— a una inspiració cristiana i a una convicció demòcrata i nacionalista a tota prova. Aquesta doble fidelitat, la mantingué en el període crític de la revolució i la Guerra Civil del 36-39, amb actituds pacificadoras de reraguarda en el cercle d'aquell grup de ciutadans de bona voluntat —no sempre ben compresos— capitanejat pel patrici Lluís Vila d'Abadal. I semblantment la mantingué, però més sacrificadament, en l'etapa posterior de resistència enfront la dictadura, amb reiterades detencions i empresonaments —un d'ells compartit amb un fill seu—, i àdhuc amb un processament, del qual sortí absolt. Amb l'adveniment de la democràcia i el restabliment de l'autonomia de Catalunya, pogué veure triomfar els seus ideals i participà en les tas-

ques del Govern autònom de casa nostra. La seva presidència del Parlament català (en la legislatura de 1984-88) —culminació d'una vella aspiració seva— fou unànimement apreciada com un exemple de respecte i consideració per a tots els sectors de la Cambra.

Caldria afegir que l'actuació cívica de Coll tenia un abast més ampli que l'estricta militància política. Ja de jove figurà com a fundador i dirigent de Palestra, agrupació cultural-esportiva que cap als anys trenta contribuï de manera decisiva en el desvetllament de la consciència catalana entre el jovent. Després de 1939 Coll estigué present en els diversos moviments i grups, que amb majors o menors dificultats, maldaven pel redreçament dels valors del país. El trobem, així, en la fundació i la direcció l'Òmnium Cultural, als Amics de la Poesia i tantes altres organitzacions de semblant caient, a les quals prestava el seu valuós consell i la seva efectiva col·laboració.

És llàstima que se'ns acabi l'espai disponible per a poder ponderar com cal els valors humans i familiars de Coll i Alentorn, que sintetitzen les nombroses vessants de la seva personalitat. Coll era home fet d'una sola peça; Jordi Rubió deia que «no era home de claudicacions i que dissimulés les seves opinions», i la seva muller confessava en certa ocasió que «es deixaria matar per les seves conviccions». Era persona creient i practicant d'una fe, ni ostentosa ni vergonyant amb esperit netament franciscà. Senzill i auster, acollidor de tothom, amant a escoltar i aconsellar, respectuós amb els adversaris. Era proverbial la seva bonhomia, com ho era l'exquisida correcció en el tracte amb la gent. La seva imatge, amb el somriure permanent als llavis o la franca riallada en escoltar una facècia, eren el reflex d'un profund i permanent optimisme.

Mullerat als vint-i-vuit anys, formà una família patriarcal amb nou fills i vint-un néts (i esperava un besnét). El Senyor no li estalvià la tribulació, i passà pel dolor de veure morir els dos darrers fills: el penúltim encara molt petit, i una filla, nascuda poc després com per a omplir aquest buit, finaria sobtadament als vint-i-tres anys, deixà els pares en una profunda solitud, establerts ja els altres fills fora de casa (1973).

Coll suportà aquesta cruel ferida amb la serenor cristiana, en ell acostumada, com suportà amb semblant virtut la seva pròpia defallença. Home de salut i vigoria envejables, afeccionat a l'excursionisme i l'esport fins a la vuitantena, al tombant d'aquesta es veié bruscament colpit per una hidrocefàlia obstructiva que d'antuvi li impedí seriosament la mobilitat i es resolgué finalment en una ceguesa absoluta durant seus dos darrers anys. Els que el visitàvem llavors coneixem

prou bé el tremp i l'esperit amb què endurava tan terrible prova, i també l'afecte de familiars i amics que l'envoltava contínuament.

Coll tingué, però, el goig de veure que, a les darreries de la seva vida, la societat catalana feia justícia a la seva trajectòria de fidel servei al país. Un sentit homenatge li fou tributat en complir els setanta-cinc anys, amb un solemne acte acadèmic al local del Col·legi d'Advocats i un aplec multitudinari sobre les voltes de les velles Drassanes amb més de nou-cents assistents. I en complir-ne vuitanta, li fou oferta una *Miscel·lània* en què col·laboradors diversos estudiaven els diferents aspectes de la seva personalitat, al costat d'altres treballs de temàtica històrica, i a més li fou concedit el Premi d'Honor Jaume I de 1984, de la Fundació del mateix nom. Més tard, en deixar totes les seves funcions públiques, i ja en plena ceguesa, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona l'honoraren amb les Medalles d'Or de la Generalitat i de la Ciutat, respectivament.

El més sentit homenatge, el constituí, però, aquell enterrament a Santa Maria del Mar, presidit pels màxims representants del país, però amb la presència emocionada de tots els estaments del nostre poble.

Coll ens ha deixat el seu exemple humà i la seva obra escrita. Aquesta darrera, extremament dispersa, amb treballs accessibles difícilment, quan no exhaurits, està ja essent aplegada en una sèrie de volums, els primers dels quals no tardaran a veure la llum. El seu més ampli coneixement i utilització, seran, sens dubte, el millor homenatge que podrem tributar al nostre il·lustre historiador.

Josep M. Font i Rius
Membre de la Secció Històrico-arqueològica

(Nota necrològica llegida en el Ple del dia 5 d'abril de 1991)

FRANCESC DE B. MOLL I CASASNOVAS (1903-1991)

La Secció Filològica, en conèixer la mort de Francesc de B. Moll, membre d'aquesta Secció, proposà al president de l'Institut de celebrar una sessió en la seva memòria; una sessió que volgué que fos pública.

Per tant, la nota necrològica d'aquest membre de l'Institut no fou llegida en un ple de l'Institut, sinó que Jordi Carbonell, Josep M. Llompart, Vicent Pitarch, Joan Veny i Antoni M. Badia, tots ells membres de la Secció Filològica, glossaren la figura de Francesc de B. Moll en un acte que es féu especialment per a aquesta finalitat i a la qual foren convidats, ultra els membres de l'Institut, les persones vinculades a la seva figura i els membres de la seva família.

Cadascun dels oradors glossà un aspecte de la profunda personalitat de Francesc de B. Moll. Reproduïm íntegrament les paraules pronunciades el dia 17 de maig a la Sala Prat de la Riba de l'Institut.

Francesc de B. Moll, ciutadà dels Països Catalans

Aquest record ha de ser per força ple de vivències personals, perquè Francesc de Borja Moll ha estat, al llarg de quasi cinquanta anys de la meua vida, un amic molt estimat, un mestre molt admirat. Per a tothom, ha estat un insubornable ciutadà dels Països Catalans. Us confesso que em fa una mica de vergonya d'usar unes expressions tan contundents parlant d'un home que no en tenia el costum, que expressava l'amistat amb el gest i el somriure, que exercia el mestratge a través de la seva obra, que afirmava el seu país essent-hi present, actuant amb suavitat; de vegades, afirmant només amb la contundència de la seva actitud. No recordo haver presenciat ni haver conegut la més petita exageració ni en la seva conducta ni en la seva expressió. Moll ho suggeria tot sense dir-ho: fent-ho. Ha estat un exemple perfecte d'home de la resistència cultural, avesat a evitar estridències a fi de no provocar reaccions. Però també els seus actes i la seva obra publicada són la manifestació extensa d'un gran convençut, d'un tossut pertinaç, d'aquell a qui no calia faramalla perquè tenia una immensa força, provinent d'una absoluta seguretat interior. Només aquest gran convenciment, aquesta profunda fidelitat —als amics, als deixebles, al país—, la seva intensa bondat, expliquen el «fenomen Moll».

Jo el vaig conèixer, al piset de la Granvia, 600, on hi havia amagada la secretaria de l'IEC, cap a mitjan anys quaranta. M'hi va presentar Ramon Aramon, a través del qual vaig conèixer tanta de gent del món cultural català en la forçada clandestinitat. Eren els anys de la repressió més dura, de la prohibició d'imprimir en català fins i tot les targetes de visita, del perill de sentir-te dir «no me ladre» o bé «hàbleme Vd. en cristiano» si t'adreçaves a un desconegut en català. Per a un jove estudiant desorientat com jo era, conèixer homes com Puig i Cadafalch, Jordi Rubió, Eduard Fontserè o Carles Riba era com tocar la realitat i l'esperança de futur d'un país en la seva immediatesa territorial. Conèixer Francesc de Borja Moll fou obrir la finestra al meu país total, el país que es troba on la gent parla la llengua catalana. Jo vaig començar a passar de la idea teòrica a la realitat viva dels Països Catalans amb Moll: a través dels ulls admirats i riallers, d'un posat més aviat tímid i fins insegur, que transmetien, però, una formidable seguretat interior, de fons. I, a poc a poc, en d'altres visites seves a Barcelona i en les meves a Mallorca —la primera l'any 1950—, es van anar eixamplant la nostra amistat i el seu mestratge.

El 1946 vaig entrar a treballar a la Secretaria General de l'Institut d'Estudis Catalans com a secretari-redactor. El mateix 1946 Moll començava a publicar la col·lecció «Exemplaria Mundi». El delicat fit-

xer que contenia els noms i adreces dels membres de l'Institut, dels protectors i simpatitzants, duia davant de tot una fitxa que deia «Subscriptors d'Exemplaria Mundi». Potser com a protecció davant un eventual escorcoll de la policia franquista era una mica innocent, però és un exemple del que han significat tantes activitats de Moll, instrumentalitzades de manera múltiple.

L'any 1941 reprenia la publicació de la biblioteca «Les Illes d'Or», i el 1949, el *Diccionari*. D'altres col·legues parlen avui del *Diccionari* com a realització lingüística. Jo vull subratllar ací el que té de valor humà. És una empresa que només una voluntat, no solament forta sinó també inexhaurible, podia dur a terme, alimentada per la fidelitat a un mestre i per la fidelitat a un país a través de la seva llengua. Jo diria que el respecte de Moll pel seu mestre Antoni M. Alcover ha estat exemplar del tot: no solament ha adaptat el *Diccionari* a les necessitats culturals del país sinó que ha sabut infondre-li el sentit profund que aquesta obra tenia en l'ànim del mateix Alcover, sense deixar que factors aleatoris i secundaris alteressin l'esperit que des del principi havia infós a la tasca extraordinària del canonge manacorí, fins i tot reintroduint en el subtítol la referència a la «llengua catalana» que des de la *Lletra de convit* i de la publicació del «Bolletí» l'obra d'Alcover havia tingut. Em sembla que aquesta fidelitat a l'essència del pensament del seu mestre és més excepcional i més exemplar que la mateixa defensa personal d'*Un home de combat*, bell exemple com aquesta és. I, dins les funcions socials que ha fet el *Diccionari* voldria citar-ne, almenys, una, que respon a una característica general en l'obra de Moll fa un moment assenyalada: la de servir de pretext, d'instrument per a d'altres activitats d'interès col·lectiu, sempre amb el seu ajut i el seu beneplàcit. Em refereixo, en general, a l'actuació de les Comissions Patrocinadores del *Diccionari* i, com a cas particular, a les anomenades Conferències de Primavera.

Al segon volum de les memòries, que titulà *Els altres quaranta anys*, Moll explica, amb la finor i la precisió descriptiva de la seva prosa, la visita que un dia de gener del 1950 li feren Blasi, Ballester i Mateu per a parlar de la promoció i finançament del *Diccionari*. I aclareix el sentit d'aquesta empresa: «tots tres em feren una impressió excel·lent del punt de vista patriòtic i de la voluntat de servei a una causa noble: la defensa de la cultura catalana» (p. 105). I la Comissió Patrocinadora a Catalunya, que sorgí d'aquella entrevista, segons el model de la de Mallorca, no tan sols promogué el *Diccionari* sinó que fou també una formidable plataforma de divulgació arreu del concepte de Països Catalans. L'exposició itinerant, amb el desplegament de mapes del domini lingüístic, d'estadístiques i de conferències tingué una eficàcia enorme. La darrera Exposició sembla haver estat la

de Castelló de la Plana el 1956, amb intervencions de Manuel Sanchis Guarnier i d'Àngel Sánchez Gozalbo. No es tornà a muntar, jo no sé ben bé per què. No calia: la consolidació de les possibilitats d'edició del *Diccionari* havia estat acomplerta. També ho havia estat la represa de les relacions entre intel·lectuals i poble a les Illes, al Principat i al País Valencià.

Formant part de les Campanyes de la Comissió, Moll encetà, el 22 de maig de 1950, les anomenades Conferències de Primavera. En la primera conferència Moll parlà en públic en català, per primera vegada a Barcelona, després de la guerra del 1936-39. Moll, amb la seva modestia habitual, escriu a les memòries: «per això —perquè era la primera vegada que, després de la guerra, es feia un parlament públic en català— no és estrany que la sala estigués plena de gom en gom, que el públic fos propici a l'entusiasme, i que la meua conferència d'orador inexpert tingués un èxit del qual jo era el primer sorprès» (p. 107). Això diu Moll. Jo hi era i puc dir que, d'inexpert, res. Moll tenia una capacitat de comunicació amb el públic extraordinària, amb aquell aire tímid, el llenguatge directe i un lleu accent illenc —evidentment afaïçonat *ad usum barcinonensium*—, un truc que ha tingut seguidors il·lustres, com Joan Fuster i J. M. Llompart.

De conferències, en Moll n'ha fetes un munt, arreu dels Països Catalans, sempre amb èxits espectaculars, usant sovint la seva fina ironia i la seva qualitat innata de comunicador. Celebrades a la Sala d'Actes de la Caixa de Jubilacions de la Indústria Tèxtil del carrer d'Aragó, les Conferències de Primavera barcelonines, a la presidència de les quals seien homes de la representivitat cultural i política de Josep Puig i Cadafalch, adquirien una significació que anava molt més enllà dels temes concrets dels parlaments, per interessants que aquests fossin: recordo aquelles sessions de la gran sala plena de gent, com una de les fites esperançadores del que hom ha anomenat la «resistència cultural». En Moll hi fa una referència acolorida a les seves memòries: «El públic» —afirma— «addicte i entusiasta, s'engrescava no sols pel fet de poder assistir a parlaments públics pronunciats en català, sinó també pel valor estimulante i esperançador de veure presidits aquells actes per una personalitat tan significativa com era Josep Puig i Cadafalch, que en baixar de la tribuna era saludat amb uns aplaudiments fervorosos d'una multitud conscient i desitjosa de dedicar aquell homenatge a un que havia estat president de la Mancomunitat de Catalunya. I jo estava ben content d'allò tan extraordinari, que un home que havia trencat violentament amb mossèn Alcover fos el qui es posava al davant per presentar al poble català els resultats de l'obra que Mn. Alcover havia iniciada» (p. III). Allò tan extraordinari era el resultat de l'acció de l'home tímid i físicament tren-

cadís que es deia Francesc de Borja Moll, menorquí de Mallorca, que s'afirmava púdicament «inexpert».

És clar que l'autoritat espanyola franquista això també ho veia. I el 22 de maig de 1956, els qui omplíem la Sala d'Actes de la Caixa de Jubilacions, veiérem, a mitja conferència, un home fàcilment identificable pel seu «uniforme» de paisà que s'adreçava a pas ràpid vers la presidència de l'acte. Aquella electricitat que en determinats moments passa per l'espina es detectà instantàniament entre el públic. El visitant innominat i no invitat a l'acte —un acte que tanmateix havia començat amb el permís oficial— pujà a l'estrada. El conferenciant interrompé el seu discurs. Començà un estira-i-arronsa, que el públic, expectant, seguia en silenci o amb murmuris. Finalment Moll s'adreçà a l'auditori i digué amb aquell seu somriure irònic i amb una absoluta tranquil·litat: «El delegado gubernativo exige que la conferencia termine en castellano. La conferencia ha terminado.» De cop, esclatà, no un aplaudiment, un tro d'aplaudiments i crits de «No!». Un tro que no s'extingia, mentre el conferenciant somreia sorneguerament dalt l'estrada. La gent, dreta, començà a cantar «i no precisament la marxa reial» com escrigué el mateix Moll. L'ambient s'havia electrizat de tal manera que els agents hagueren de ser protegits pels organitzadors de l'acte. Tothom va sortir, a l'últim, sense violències però amb esperit triomfal. Les Conferències de Primavera s'havien acabat, però tots en sortírem enfortits en la nostra fe en el país. I molts vam aprendre el valor de l'impacte que un gest cívic valent pot tenir en un moment donat en la consciència col·lectiva.

Aquest record del gran amic es podria allargar anecdòticament, però em sembla que no cal. A empentes i tomballons, Moll anava fent la seva via, sense fer soroll, tranquil i somrient per fora, patint en silenci les incomprendsions i l'hostilitat, no sempre forasters. Però ell continuà, endavant, com si res. Des de l'època dels rètols «Español, habla el idioma del Imperio» fins a la seva mort, ha anat posant fites a la seva vida, —el *Diccionari* i tantes altres obres importants— fites que han contribuït d'una manera essencial al desenvolupament del que determinats dirigents de l'Espanya franquista anomenaven «el virus de la lengua». El 1974, amb motiu dels seus setanta anys, li fou organitzat a Mallorca un homenatge al qual vaig tenir l'honor de participar en nom dels catalans del Principat. L'acte no tenia permís oficial i «hi havia una vaga sensació de perill», com escrigué el mateix homenatjat, que ens veia a tots a la presó. De fet, per menys del que hom va dir en aquella ocasió, algú hi ha anat. Ell va respondre, amb un humorisme que alentia la tensió, llegint uns versos que feien referència als Quaderns Raixa i que acabaven:

«He fet tot el que he pogut
per fer més cançons a “Raixa”,
però em dono per vençut:
no hi ha més rimes en “-aixa”!»

Moltes vegades havia pensat d'on havia sortit aquest home: era inimaginable que hagués sortit com un fet aïllat. Amb els anys vaig anar-me fent una idea, que en determinat moment vaig exposar en aquesta mateixa sala: Moll és el continuador d'una tradició menorquina i mallorquina que ha vist i fet comprendre als catalans de tots els nostres països que tenim una sola llengua i que aquesta llengua vertebrava un país. Deixeu-me mencionar només uns quants noms de lingüistes insignes d'aquesta tradició en la comprensió de la llengua catalana, unitària, i no unitarista, unitària i participativa: Antoni Febrer i Cardona, a cavall dels segles XVIII i XIX (1761-1841), nat i mort a Maó i tan relacionat amb el nucli de gramàtics mallorquins contemporanis, en especial amic del Comte d'Aiamans; Marià Aguiló i Fuster, un dels homes fonamentals de la Renaixença, promoguda per ell a tots els països catalans, apòstol apassionat de la llengua, de la «nina» «que s'anomena *llengua catalana*, una sola sempre i sempre la mateixa, a pesar de la riquesa y abundó de vestits que té per a presentarse» (Discurs fet com a president del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona del 1867), nat a la Ciutat de Mallorca i mort a Barcelona; Tomàs Forteza i Cortès (1838-1898), cosí i amic de n'Aguiló, que dedicà la vida a la docència a la seva Mallorca nadiua i que al pròleg de la *Gramàtica* premiada a les Festes de Palma el 1881 afirmava que els breus moments de veritable plaer de la seva vida els devia a la llengua catalana i que Mallorca, més encara que Catalunya i València, té el dret i el deure de conservar-la i enaltir-la; el seu deixeble Antoni M. Alcover, l'home que «valia per una institució» —són mots de Ramon Aramon— l'«home de combat», l'iniciador del gran *Diccionari* que des de Manacor a Palma i de Palma arreu dels Països Catalans portà a terme una activitat-prodigi, i donà a Moll, el seu deixeble menorquí que avui recordem, un exemple de fortalesa i patriotisme.

I, finalment, Francesc de Borja Moll i Casasnovas, que de Ciutadella passà a Mallorca i de Mallorca a tot arreu. Moll és l'home que culmina aquesta poderosa tradició. I la culmina perquè triomfa en tota la línia; triomfa fins i tot després de mort. No pas perquè hagi estat un *condottiero* qualsevol, guanyador ensangonat al camp de batalla, sinó perquè a tot arreu dels Països Catalans i no solament a Mallorca, on li han retut un homenatge les multituds, entorn la seva figura s'ha aplegat la gent que treballa com ell i que té la seva mateixa convicció de la unitat de la llengua catalana i dels seus drets totals dins la nostra societat. Josep Pla deia que Pompeu Fabra havia estat l'únic

català que havia triomfat totalment. Avui cal afegir-hi el que fa dos, el triomfador que avui recordem amb nostàlgia i amb profundíssim afecte, el ciutadà dels Països Catalans Francesc de Borja Moll.

Jordi Carbonell

Francesc de B. Moll

D'entrada, permeteu-me l'efusió de fer-vos patent la meua complaença ara i ací, vull dir, el goig d'ocupar aquesta tribuna precisament en una circumstància com la present. És un honor haver d'esbossar una semblança de Francesc de B. Moll, el simple record del qual ja emociona. I avanço que tota la seva rica personalitat, la considero exemplificada en un parell de trets que en ell veig indestriables: bondat i catalanitat s'hi entrellacen i defineixen l'home cabdal que fou en Moll.

En mirar d'aproximar-m'hi, ho faig tot enfocant-lo des de la perifèria geogràfica de la catalanitat, una posició, d'altra banda, que també ell compartí. No costa gaire d'entendre que des d'aquestes latituds estiguem especialment sensibilitzats per copsar altres dimensions de les nostres febleses i necessitats, així com per calibrar la magnitud d'esforços que exigeix cada iniciativa. Dit en altres mots: des de l'òptica valenciana, per exemple, justament perquè s'hi percep amb una altra intensitat la tensió dels nostres dèficits nacionals, la personalitat i l'obra del mestre Moll se'ns manifesta amb una dimensió nova d'extraordinària grandesa.

Per la seva banda, bé que va donar-nos proves definitives de com se sentia implicat en el retrobament nacional dels valencians —recordem el seu discurs «Mossèn Alcover i el País Valencià», de clausura del curs 1961, de Lo Rat Penat—, de la mateixa manera que és ben coneguda la seva defensa d'aquests parlars del sud de la Sènia com a eixos —al costat dels baleàrics— de l'estàndard català. En conjunt, l'entramat valencià de gent, cultura i paisatge va constituir centre de les seves sensibilitats, unes debilitats que, com és notori, conreà freqüentment amb el seu gran amic i col·laborador, el Dr. M. Sanchis Guarner. A canvi, i com a petita mostra de reconeixement, la Universitat de València nomenà mestre Moll *doctor honoris causa* l'any 1984.

Manifesto que m'hauria encantat d'haver tingut tractes més sovintejats amb ell. Conservo ben gravada en el record la darrera vegada que vaig tenir-lo al davant, just en una sessió memorable a casa seva i dins el programa de sessions itinerants que duu a terme la Secció

Filològica. El mestre, llavors, conservava encara dosis sorprenents de lucidesa mental, però el seu organisme havia caigut en un procés de decrepitud que et glaçava la sang. El cos li defallia arreu arreu, en contrast amb la seva bonhomia, cada cop més vigorosa... És un record difícil d'esborrar.

Més tard, tot manllevant-li el diagnòstic concís que ell va aplicar al seu mestre, mossèn Alcover, hi ha hagut qui ha trobat còmode de caracteritzar F. de B. Moll com «un home de combat». Personalment no considero afortunat el calc, perquè les metàfores amb referents bel·licosos no encaixen en el tarannà del nostre entranyable mestre Moll, homenet dolç i afable, rialler, esperit comprensiu i lleial. I és des d'aquesta humanitat profunda d'on emergeix, majestuosa, la seva nítida catalanitat.

Al servei de la seva condició personal de català sense escletxes va posar no solament la lucidesa mental i tot el seu bagatge intel·lectual, però també la formidable capacitat de treball i una tenacitat insubornable. Eren les circumstàncies, la realitat ambiental, que exigien una personalitat així de rica i generosa perquè pogués dur endavant la tasca patriòtica que ell va fer seva.

Aquesta tasca abasta la fita emblemàtica del *Diccionari català-valencià-balear*, alhora que s'ha dispersat amb fecunditat exemplar per tota una colla de manifestacions —de caire acadèmic, o bé de divulgació cultural, o bé d'activisme cívic— cadascuna de les quals pot merèixer apreciacions diverses, però en conjunt han estat decisives en la contribució de Moll a la reconstrucció del nostre espai nacional. Al costat d'aquesta obra única que és el *Diccionari*, o d'algun altre estudi clau, com ara, la *Gramàtica històrica catalana* (1952), els nostres dèficits socials —en concret a les Illes— també reclamaven, i no pas amb menor urgència, eines bàsiques de divulgació gramatical, lexicològica i ortogràfica, una exigència que el mestre va socórrer sol·licit. En aquesta direcció hi ha l'altra referència inexcusable de l'Editorial Moll, la dilatada activitat de la qual, d'ençà de l'any 1933, reclama que se'n faci el balanç pertinent.

Finalment, i en l'angle estricte d'agitació cívico-cultural, reïx per damunt de qualsevol altra, l'Obra Cultural Balear, la grandesa de la qual és compartida per tota una colla d'activitats quotidianes —que abracen des de l'article de premsa fins a la conferència en qualsevol cercle de ciutadans inquiets— i sobretot pel testimoni diari de contribuir a la pervivència de la catalanitat, testimoni que fou especialment admirable sota la dictadura franquista. Una conducta amb tal grau d'exemplaritat no podia estalviar-se d'ésser reconeguda mit-

jançant el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (1971) i, més endavant, a través de la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya (1983).

L'Obra Cultural Balear, que adés esmentava, va lligada, d'ençà de la seva fundació, a una coincidència feliç per al catalanisme contemporani. En efecte, el mateix any, 1962, que la instituïa, en Moll enllestí la introducció a l'edició definitiva del *Diccionari*, alhora que Joan Fuster publicava *Nosaltres els valencians*. Ara fa goig de contemplar les tres branques d'un mateix arbre, l'Obra Cultural Balear, Òmnium Cultural i Acció Cultural del País Valencià, adaptació moderna de l'«eximpli de la mata de jonc», de Muntaner. Llarga vida! Els pobles frueixen de vida consistent mentre sobreviuen a les generacions que els afaïçonen. El malaguanyat Francesc de B. Moll també s'ha hagut de sotmetre a la llei inexorable de la vida, i ara bé que sentim com és d'insubstituïble el buit que provoca la seva absència, després d'una tan fecunda presència de mig segle llarg al capdavant de les nostres inquietuds.

El mestre i el patriota, en definitiva, l'home íntegre, senzill i rigorós que fou ell constitueix un repte col·lectiu, que ens implica de manera especial a nosaltres —continadors de la seva obra ací, a l'Institut d'Estudis Catalans—, un repte de lleialtat insubornable amb la nació catalana. Ara que honorem la memòria de mestre Moll i assumim el seu exemple patriòtic, proclamem com va ésser de providencial la seva vida per a tot aquest poble.

Vicent Pitarch i Almela

Francesc de B. Moll, editor

La història que, amb la inevitable lleugeresa d'una conversa informal, tractaré d'evocar a continuació, més que no al camp de l'economia i de la indústria, pertany al territori de l'aventura. De fet, fa cent cinquanta anys que la literatura pròpia d'aquest país es desenvolupa en els nivells màgics, atzarosos, sempre abocats a l'imprevisible i a la sorpresa, de la improvisació i del campí qui pugui. No us he de presentar, doncs, la història d'una empresa, sinó la història d'una ferma, d'una vocació i d'un servei.

L'Editorial Moll, em plau evocar-la en els temps heroics d'aquell casalot del carrer de Sant Sebastià, a Palma, que feia perfectament un grapat de funcions diverses: era la llar, pròdiga de llibres i de fillada, de Francesc de B. Moll, i era també, a parts iguals, la seu de la bi-

biblioteca especialitzada en filologia que havia format mossèn Antoni M. Alcover, l'oficina de la redacció del *Diccionari català-valencià-balear*, el domicili de l'Editorial Moll, i encara alguna cosa més, com per exemple el centre de trobada i fins i tot de tertúlia —una tertúlia sens dubte ben emprenyadora, que Francesc de B. Moll suportava amb el seu somris inesborrable, la seva bonhomia acreditada i la seva paciència sense límits— per a aquells escriptorets en fase d'aprenentatge, encara, ai las!, ben joves aleshores, que formaren aquell grup que hem convingut a anomenar «generació de 1950».

La porta del carrer de Sant Sebastià era sempre oberta; podíeu entrar-hi a qualsevol hora. A vegades hi trobàveu tot de gent, a vegades no hi trobàveu ningú. Habitualment us rebia Manuel Sanchis Guarner, honor del País Valencià, xerraire i somiatruites, ingenu i picardiós, que havia combatut el feixisme amb les armes i que acabaria morint d'una malaltia crònica: el dolor del propi país. En Sanchis us comunicava notícies, us deixava llibres, esbossava projectes. Vosaltres li llegíeu els darrers versos que havíeu escrit; ell us donava consell, us esmenava la plana. Era un poc manifasser. Sovint, sempre somrient, apareixia en Moll i s'afegia a la conversa.

Record que un capvespre vaig trobar per l'escala, molt apressada, tota la família en pes. Anaven a acomiadar n'Aina, per aquelles saons estudiant universitària, que partia cap a Barcelona. Em digueren que pujàs, tanmateix, perquè trobaria algú a la casa. Vaig trobar-hi, efectivament, na Nina, que em va fer els honors tota vestida de verge, perquè aquell dia havia fet la primera comunió. Les coses anaven així. Era el temps de les clandestinitats i de la resistència cultural contra el franquisme.

Un temps que, vulguis no vulguis, va donar encuny i caràcter a l'Editorial Moll i li va marcar unes actituds i unes línies d'actuació. Els seus orígens es remunten fins a una altra aventura que, en el seu context, podia semblar impossible, però que, a la pràctica, mobilitzà espiritualment els Països Catalans: l'aventura del *Diccionari*. La infraestructura material i econòmica que aquella obra requeria i la necessitat, a més a més, de completar l'edició de les *Rondaies mallorquines*, l'altra gran obra de mossèn Alcover, i d'anar-ne reimprimint els toms que molt sovint s'esgotaven i eren demanats pel públic amb insistència, són el bessó de l'empresa editorial que tan modestament iniciava les activitats l'any 1934 amb la publicació del primer volum de la biblioteca «Les Illes d'Or». La història del *Diccionari català-valencià-balear* i la de l'*Aplec de rondaies mallorquines d'en Jordi des Racó*, són, al capdavant, la prehistòria de l'Editorial Moll. Aquesta naixia, per tant, sota uns averanys i uns signes ben definits: amor al país i a

la seva llengua, voluntat de servei, tossuderia insubornable, esperit de resistència i de continuïtat enmig de la desfeta, vocació d'aventura... És a dir, els signes que havien dibuixat la cara positiva de l'horòscop de mossèn Antoni M. Alcover i que la creu negativa d'aquest mateix horòscop no va arribar a esborrar mai. La memòria de mossèn Alcover —avi gairebé de l'Editorial Moll— prou que mereix un homenatge en evocar l'aventura que ens ocupa.

La biblioteca «Les Illes d'Or», primogènita de l'editorial, va venir al món amb una sobrietat quasi espartana: format petit, poc gruix i cobertes de cartolina groga sense cap requisit especial. Un d'aquells esperits forts dels anys seixanta, que en el llindar dels anys noranta ja ha esdevingut un esperit ben tou, va al·ludir aqueixa presentació material qualificant-la de sagristanesca. Els adjectius «sagristanesca», «clerical» i «dretà» s'han emprat sovint i per rutina en referir-se a l'Editorial Moll, tot i que ha publicat llibres que poden fer pujar els colors a la cara de qualsevol sagristà, suscitar la pràctica d'exorcismes per part de qualsevol clergue i motivar l'expulsió immediata del si dels més tolerants i eclèctics partits de dreta. Però, què voleu?, vivim en un món de rètols i d'afirmacions convencionals, i quan t'han penjat un rètol ja el dus per sempre. Els rètols i les afirmacions convencionals se sobreposen a la més evident de les evidències, de manera que l'Editorial Moll seguirà essent sagristanesca, clerical i dretana, encara que es decideixi a publicar —i em consta que té en cartera el projecte de publicar-les— les obres completes de Satanàs. Com no sigui que, ara que allò que està més de moda és ésser de dretes, fins i tot a la Unió Soviètica i qui sap si a la Xina, s'hagi capgirat la valoració damunt/davall i aquells abrandats revolucionaris dels anys seixanta, esdevinguts com per art de màgia liberals de tota la vida, trobin que ara han d'acusar l'Editorial Moll de marxista-leninista. Qui sap, perquè de més verdes n'han madurades.

Però tornem al nivell de la informació i de les dades objectives. La finalitat de la biblioteca «Les Illes d'Or» era divulgar l'obra dels escriptors insulars d'abans i d'aleshores —és a dir dels anys trenta—, sense limitació de gèneres, incloent-hi, per tant, la creació literària, l'assaig científic, la història, etc. Amb anterioritat a la Guerra Civil, o sigui abans del juliol de 1936, «Les Illes d'Or» va publicar tretze volums, un d'ells doble. Aquests volums responien ben bé al plantejament de la col·lecció, puix que comprenien des de la reedició d'autors que ja havien assolit la categoria de clàssics —Pere d'Alcàntara Penya, Ruiz i Pablo, Costa i Llobera...— fins a obres inèdites dels escriptors dels anys trenta, entre elles una de memorable: *La minyonia d'un infant orat*, de Llorenç Riber. D'altra banda, l'equilibri de gèneres i de matèries era prou ajustat a la situació de la literatura insu-

lar: cinc volums de poesia, dos de prosa literària, tres de teatre, un de biografia i dos d'assaig.

A partir, emperò, de la situació creada pel començament de la Guerra Civil el juliol de 1936, sorgiren les dificultats derivades d'una repressió tan dura com bèstia. Fou aleshores quan l'Editorial Moll hagué d'afegir, a l'esperit de militància cultural amb què havia nascut, un tenaç, abnegat, gairebé desesperat esperit de resistència. Durant el curs de la Guerra Civil, quan l'anticatalanisme encara era més una visceralitat que una consciència, aparegueren quatre números més de «Les Illes d'Or»; però, acabada la guerra i consolidades les estructures del franquisme, va haver de seguir un any de silenci. La tasca editorial va quedar reduïda a algunes publicacions en castellà i, sobretot, a una sèrie de didàctica iniciada, per tal de sobreviure, l'any 1937 i que arribaria a assolir un ampli prestigi en els centres d'ensenyament: els «Manuales Moll para el estudio de idiomas».

La història, afortunadament, es va posar de part de l'Editorial Moll i d'allò que el seu esperit defensava i propugnava. El criteri polític de prohibició absoluta d'edicions en català, vigent a partir de la victòria franquista, era tan absurd, tan contra natura, que va haver de començar a relaxar-se tot just implantat. Cap a 1941 s'obrí una primera escletxa consistent a tolerar la reedició d'autors «clàssics», entenent per tals aquells que, a més d'innocus des del punt de vista ideològic, ja fossin morts i no poguessin donar més guerra. Això va permetre una modesta i encara ben vacil·lant represa de «Les Illes d'Or», que, entre 1941 i 1943, va publicar algunes obres de Miquel dels Sants Oliver i de Joan Alcover. Encara va anar, emperò, més enfora: aconseguí passar de contraban, com a «clàssic», el primer llibre d'un poeta jove: Miquel Dolç.

Francesc de B. Moll assegurava, amb humor, que ell no havia dit en aquella ocasió cap mentida, perquè el «classicisme» del recull d'en Dolç era ben evident d'acord amb els principis més elementals de la teoria literària. Aquesta estratagema va fer d'*El somni encetat* —aquest era el títol del llibre de Miquel Dolç— un dels primers llibres en català d'autor vivent, publicats a l'Estat espanyol amb llicència governamental durant la postguerra.

Així com la màniga es va anar eixamplant —i cal dir que la màniga, ja tan ampla com vulgueu, no va desaparèixer fins al novembre de 1975, data en què va començar a ésser substituïda per unes altres mànigues invisibles, molt més perilloses en tant que més subtils; però això ja són figues d'un altre sostre i ho hem de deixar estar. Així, doncs, com la màniga es va anar eixamplant, la biblioteca «Les Illes

d'Or», degana de l'Editorial, va anar recobrant el ritme i el to de la normalitat, i ja és ara l'exponent d'una tasca, massa pausada potser, però decisiva per al desenvolupament de la nostra cultura en els temps més difícils i, avui, per a la projecció i promoció de la literatura insular.

També cal remarcar que el 1947 l'Editorial Moll va provar sort en el camp de les edicions de bibliòfil, que en aquell temps havien assolit una certa popularitat a nivell de moda. «Exemplaria Mundi» era, en efecte, una col·lecció d'«obres mestres de les literatures europees en els seus idiomes originals», presentades en volums numerats, en paper de fil i amb il·lustracions —dibuixos, aigüesforts, xilografies, litografies— d'artistes prestigiosos. Aquesta vegada l'aventura no va reeixir del tot, puix que només s'arribaren a publicar quatre volums d'«Exemplaria Mundi»: *Poemes*, de Joan Alcover; *Vida del Buscón*, de Quevedo; *Canti*, de Leopardi, i *Poems*, de Keats. Tot i així, «Exemplaria Mundi» queda com a testimoni d'una experiència ben positiva en l'art de l'edició i de l'elaboració del llibre com a objecte de bellesa.

Més viable i més duradora va resultar ser una altra empresa iniciada el 1953. La seva prehistòria és ben típica dels anys difícils i cal relacionar-la amb el progressiu afebliment de la repressió contra la llengua i la cultura catalanes, que va donar lloc, tot just iniciada la dècada dels cinquanta, a una prematura i en el fons no gaire justificada eufòria. Dins aquest clima, un grup d'escriptors mallorquins dels més joves, empesos i animats per Manuel Sanchis Guarner, tingueren la pensada de dotar la nostra cultura d'allò que li era més urgent aleshores: una revista. No una revista convencional, que sabien que no seria autoritzada, sinó una revista més o menys encoberta: uns quaderns literaris que, fent la vista grossa, poguessin passar per llibres i dissimulessin d'alguna manera la seva periodicitat. Ingenus i il·lusionats, varen creure que això darrer ho aconseguirien substituint els noms dels mesos pels dels signes del zodíac.

L'Editorial Moll no va dubtar gens a assumir la direcció i la publicació dels quaderns *Raixà*. S'establiren corresponsalies a Catalunya i al País Valencià i es va posar fil a l'agulla. Els auguris no podien ésser millors; començaren a ploure subscripcions i a tot arreu dels Països Catalans esperaven amb candeletes l'aparició de *Raixà*. Finalment, el gener de 1953 i posat sota el signe d'aquari, sortia el primer número, però si la resistència cultural havia après de fer trucs i baldufes, també els organismes del règim de Franco havien après de no badar, i, si abans s'havien empassat el «classicisme» de Miquel Dolç, ara no s'empassaren de cap de les maneres que *Raixà* no fos una revista. El resultat va ser que el número 2, corresponent al signe de peixos, als

pocs dies d'haver sortit al carrer era retirat de la circulació. Hi havia encara enllestits i a punt de donar a la impremta quatre números més, i, com que els subscriptors havien bestret l'import d'un semestre, l'Editorial, per tal de no defraudar-los, va aplegar tot el material en un sol volum —la censura hagué d'autoritzar-lo perquè ara sí que es tractava d'un vertader llibre—, que els fou servit gratuïtament. Així quedava honorablement clausurada una temptativa brillant però prematura.

L'esperit que li havia donat suport podia, tanmateix, concretar-se en una altra possibilitat: si no era permesa una revista, es podia fer una col·lecció de llibres amb un plantejament similar, és a dir, oberta a tots els escriptors en llengua catalana, a tots els gèneres i a tots els temes, i cobrir d'aquesta manera uns espais que no abastava la col·lecció «Les Illes d'Or». Així va néixer la biblioteca «Raixa», el primer número de la qual es va posar en circulació el juny de 1954.

Entre aquesta data i el gener de 1965, «Raixa» va publicar setanta números, i a més a més un volum anual de miscel·lània, titulat *Cap d'any*, que venia a reprendre la tradició de l'antic *Almanac de les lletres*, i, al mateix temps, suplia en una petita mesura aquella temptativa de revista que havia suscitat la col·lecció i li havia donat nom.

La primera etapa de «Raixa» estava condicionada per la penúria de l'època i per les escasses possibilitats comercials que aleshores tenien les edicions en català. Calia treballar, doncs, amb un esperit més aviat artesanal. Per això els llibres de «Raixa» eren, més que de butxaca, de butxacó: format petit, poc gruix i presentació molt senzilla, gairebé rònega. Eren les publicacions típiques del temps de la resistència. Això no obstant, a la nòmina d'autors publicats durant la primera època de la col·lecció figuren molts dels noms més remarcables de la literatura catalana contemporània —alguns dels quals, no sols no havien aconseguit encara el prestigi que avui tenen, sinó que era precisament a «Raixa» on publicaven els seus primers llibres...—: Joan Coromines —que va inaugurar la sèrie amb *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, una obra que ha assolit nombroses edicions—, Salvador Espriu, Alexandre Cirici Pellicer, Manuel de Pedrolo, Llorenç Villalonga, Joan Fuster, Maria Aurèlia Capmany, Baltasar Porcel, Josep Palau Fabre... I, a més a més, un grapat de traduccions notabilíssimes, entre elles les de *Tonio Kröger*, de Thomas Mann; *L'Anunciació a Maria*, de Paul Claudel i *Tot esperant Godot*, de Samuel Beckett, degudes, la primera, a Guillem Nadal, i, les altres dues, a Joan Oliver.

Cap a la dècada dels seixanta, l'evolució més favorable de les circumstàncies va permetre una mínima indústria del llibre català. Al conti-

nent varen néixer algunes empreses amb un plantejament novell, que ultrapassava l'edició «de resistència». La biblioteca «Raixa» va quedar superada i, en alguns aspectes, endarrerida, sense possibilitats competitives. S'imposava plegar o revisar a fons les característiques de la col·lecció. Provisionalment, l'Editorial va optar per la primera alternativa, i, un cop aparegut el número 70, pel gener de 1965, es va interrompre la publicació. Tanmateix, al cap de tres anys es va poder constatar que «Raixa», posada al dia i adaptada a les noves circumstàncies, podia retre encara un servei important a la nostra cultura i arribar a un ampli sector de públic. Per l'abril del 1968 sortia el primer número de la nova sèrie (71 de la col·lecció): *Solució de continuïtat*, de Manuel Pedrolo, que va trobar una acollida excel·lent. «Raixa» seguia essent —i segueix essent— una biblioteca de butxaca, però havia adoptat un format més gran, amb moltes més pàgines i amb una presentació que tractava de ser més vistent.

Un sol gènere havia estat exclòs dels volums de «Raixa»: el que ocupa aquella branca de la creació literària que algú, amb humor i amb amargor, va anomenar «la parenta pobra», és a dir, la poesia. L'Editorial Moll no va voler, emperò, que romangués desatessa per part seva, i el 1961 va publicar el primer volum de la col·lecció «Balanguera» de poesia catalana contemporània, que, interrompuda el 1965, fou represa al cap de vuit anys, amb diferent format i presentació, amb *L'ofici de demà*, del gran poeta valencià Vicent Andrés Estellés.

Un altre episodi de l'aventura dels anys seixanta fou el llançament d'«Els Treballs i els Dies», la col·lecció gran —i en dir «gran» em refereixo sobretot al format i al volum— de l'Editorial Moll, iniciada el març de 1964 amb la publicació de la versió catalana de *L'art en el Regne de Mallorca*, de Marcel Durliat. Es tracta fonamentalment d'una biblioteca d'assaig divulgatiu, d'història i d'investigació, en el catàleg de la qual figuren obres tan importants com el *Cançonero popular de Mallorca*, del P. Rafel Ginard Bauçà, o *Els llinatges catalans*, de Francesc de B. Moll.

Tot al llarg dels seus cinquanta-sis anys de vida, l'Editorial Moll s'ha anat enriquint amb noves perspectives, amb noves sèries, amb noves publicacions. La seva història —ja ho deia abans— és la història d'un servei a una llengua i a una cultura conflictives i pledejades. La tenacitat, la insistència tossuda i pacient són el signe d'aquesta història, resumida a tall de símbol en aquell vers d'Ovidi que l'Editorial Moll prengué com a lema: *dura tamen molli saxa cavantur aqua* («però les dures roques són foradades per l'aigua»). Posats a cercar màgies i signes, observem que el número 4 es repeteix amb insistència dins

la biografia de l'Editorial Moll: primer volum de «Les Illes d'Or», 1934; primer volum de «Raixa», 1954; primer volum de «Els Treballs i els Dies», 1964... Fóra plaent pensar que aquesta coincidència ve a ésser la imatge dels quatre pals vermells, o, si voleu, d'aquelles quatre columnes (Catalunya Nord, el Principat, les illes Balears, el País Valencià) damunt les quals, segons el bell exemple proposat per Guillel Forteza, ha d'assentar-se la volta de l'edifici que aixopluga la nostra comunitat cultural.

Josep M. Llompart

Francesc de B. Moll, dialectòleg

Francesc de B. Moll va rebre en vida diversos homenatges, com corresponia a la seva talla científica, humana i cívica. Després de deixar aquesta vida terrenal, li reiteren nous honors les institucions dels països de llengua catalana, entre les quals no podia faltar l'Institut d'Estudis Catalans, del qual Moll va ser membre actiu. Gràcies al seu paper conciliador es va posar fi a unes dissidències ortogràfiques que, en cas de perpetuar-se, haguessin pogut comprometre la nostra unitat lingüística. Gràcies també a Moll, a la grandesa de la seva obra, el nostre poble retrobava la seva identitat que es vertebrava en la columna de la llengua.

Mentre la nit dictatorial —sumada a altres nits de la nostra història— maldava per enfosquir, deturpar o matar les nostres paraules, Francesc de B. Moll les recollia, les estudiava, les definia, en suma, recuperava un patrimoni inestimable i aplanava el camí cap a una situació de normalitat. Feia obra nacional.

La seva obra impressiona per la seva vastitud, solidesa i varietat. Deixats de banda aspectes tangencials a la llengua, com ho són la seva activitat d'editor, llibreter, traductor o escriptor, la seva producció lingüística coneix un ventall amplíssim de facetes: ha tractat en un pla sincrònic o diacrònic, des d'un caire científic o divulgador, temes de lexicografia, dialectologia, gramàtica, onomàstica, etimologia, història de la llengua, filologia, edició de textos, folklore... Sempre amb solvència, sempre amb mà de mestre. De mestre que s'ha fet un lloc molt digne en el món internacional de la romanística.

Em correspon avui parlar de la seva vessant de dialectòleg. Com que la dialectologia o estudi de la diferenciació geogràfica d'una llengua, constitueix una matèria polivalent que conté vasos comunicants amb gairebé totes les branques de la lingüística (fonètica, lexicologia, ono-

màstica, etc.), quedarà patent —n'estic segur— a través de la meva exposició, que Moll era un lingüista completíssim.

Quins són els factors que contribueixen a la diversificació dialectal d'una llengua? És ben sabut que són diversos. N'hi ha d'històrics, com el substrat (cèltic, iber, basc), el superstrat (germànic, àrab), l'adstrat (occità, aragonès, castellà), les colonitzacions (de les Balears, de València, la mallorquina de Tàrbena); altres factors són geogràfics, com els rius, les serralades, les maresmes, la insularitat; d'altres són de caràcter social, com les diferències de generació, de cultura, d'adscripció urbana o rural, etc.; altres factors són d'evolució interna, es realitzen dins el sistema mateix de la llengua sense cap intervenció exògena. Tots ells esdevenen agents disgregadors, de divergència, que actuen sobre una llatinitat relativament homogènia o sobre un romanç transferit des d'un altre espai. Aquest conjunt de parlars interdependents, intercomunicats, forma la *llengua històrica*, o *llengua de diferenciació*, és a dir, el conjunt de dialectes, d'evolució natural, on resta reflectida, com en un mirall, la nostra història, la nostra cultura, la nostra visió del món. Així, les petjades de la dominació àrab a València només es poden conèixer amb tota la seva amplitud a través de l'estudi dels arabismes assentats en el dialecte valencià, molts dels quals no tenen cabuda en el *Diccionari general*, no són recollits per la llengua anomenada *estàndard* (*comuna* o *literària*). Aquesta, que complementa la històrica i que és supradialectal, selectiva, i de to formal, garanteix la comunicació i facilita el conreu literari.

Quines bases tenia Moll per a cultivar amb èxit la dialectologia? En primer lloc, a més de conèixer els parlars mallorquí i menorquí a fons, als divuit anys ja havia recorregut, com a «viatger de mots», segons l'expressió de Mn. Alcover, i en qualitat d'enquestador dialectal, cinquanta-dues poblacions catalanes i valencianes, des del Pallars fins a l'Horta d'Alacant; el viatge va durar més de cinc mesos de l'any 1921 i el va fer en condicions a voltes d'extrema duresa (Moll ens parla a *Els meus primers trenta anys* de jornades de vuit hores de camí, a esquena de mul). Aquesta experiència li va proporcionar un coneixement directe, en viu, en la salsa del terror, dels nostres parlars. Calia sorprendre la paraula en el moment de la seva emissió, adherida a l'eina, a l'arbre, a l'ocell, al seu petit espai. Ja ho havia dit l'arxiduc Lluís Salvador: «No es pot escriure sobre un lloc si no és el dol d'aquest lloc el que eixuga les pàgines». Estudiar els noms units a les coses, a la naturalesa, que fem objecte del nostre amor: no es pot fer dialectologia si no s'estima el món i les seves criatures. Vegeu mostres d'aquest amor en el que diu Moll quan, al curs d'uns exercicis espirituals, feia una passejada pel claustre i jardí del Seminari de Ciutadella: «A mi, aquell passeig silenciós, en lloc de servir per a con-

centrar-me, em distreia i dissipava. Veia les plantes verdejants, sentia el perfum de les roses i les violetes, contemplava el vol de fletxa de les oronelles (que a Ciutadella es diuen *vinjolites*), sentia cantar la gola fresca d'una al·lota... Cada remor, cada bravada olorosa, cada nota de color, m'eren una invitació a estimar la vida i a gaudir-ne». Preneu nota, dins la voluptuositat del paràgraf, de la significativa adherència lèxica dialectal, la *vinjolita*, la paraula de Ciutadella, recordada amorosament. És, de fet, el testimoni d'una humanista que, a més d'extasiar-se davant els éssers de la naturalesa, davant el món físic circumdant, fruïa percaçant els seus noms, que transcrivia en alfabet fonètic, acuradament, amb meticulositat germànica; ja abans dels disset anys havia enviat centenars de cèdules a Mn. Alcover transcrites fonèticament, l'únic dels corresponsals del *Diccionari* que oferia aquesta informació. I és que Moll posseïa una oïda molt fina, estava molt dotat per a la captació de matisos fonètics (no oblidem que també era cridat a formar part de l'equip que havia de portar a terme l'*Atlas lingüístico de la Península Ibérica*, dirigit per T. Navarro Tomás; juntament amb M. Sanchis Guarner, el seu futur col·laborador, començava a enquestar, cap als anys trenta, els primers pobles dels noranta que completarien la xarxa de punts del domini català. Moll va accedir a participar en l'empresa perquè era conscient de les nombroses imperfeccions de l'*Atlas lingüístic de Catalunya* de Mn. Antoni Griera, del qual havia publicat una recensió força dura. Dins el mateix marc de la geolingüística cal subratllar l'ordenació que Moll va fer dels materials recollits per A. M. Alcover sota el títol *La flexió verbal en els dialectes catalans*. Contenia la variació verbal a cent quaranta-vuit localitats catalanes arreplegada pacientment per Alcover entre els anys 1912 i 1920. Les mil pàgines de les llibretes del canonatge es van reduir, per obra i gràcia de Moll, a dues-centes cinquanta pàgines on, de manera clara i ordenada, es podia veure, per exemple, on es deia *canto*, *cantu*, *canti*, *cante* o *cant*, informació que va servir de base a una classificació, encara vàlida, dels nostres dialectes. La *Flexió* és de fet un atlas de morfologia verbal, en forma de llistes, d'extraordinari valor, explotat encara avui pels nostres estudiosos.

Moll era també un excel·lent dibuixant. I aquesta habilitat l'ajudà molt en la tasca del treball de camp. No sols va il·lustrar les *Rondaies* de Mn. Alcover («en Jordi des Racó») amb dibuixos graciosos del rei Salomó o des Jai de sa Barraqueta, sinó que va fer més de dos-cents dibuixos al natural, al llarg del viatge de 1923, d'objectes i peces de la cultura material (jous, bressos, arganells, aixades, guarniments, etc.). Aspecte interessant que enllaça amb una orientació de la dialectologia que és la de *paraules i coses*, és a dir, estudiar els referents estretament lligats als mots que els designen. L'arxiduc Lluís Salvador va ser-ne el precursor. El *Diccionari català-valencià-balear* està far-

cit de dibuixos que tenen per autor F. de B. Moll. Podriem dir que ell va eternitzar els mots, els nostres mots, en una triple dimensió: acústica, física i semàntica.

Moll era també etimologista, un gran etimologista. Com que el català és una llengua romànica, és indubtable que un percentatge molt alt de paraules del nostre repertori és d'origen llatí. L'estada de Moll al Seminari li va fornir les bases sòlides d'aquesta llengua. Ara bé, el seu punt de partida no és exactament el llatí clàssic, sinó la seva varietat parlada, l'anomenat «llatí vulgar». Moll el va estudiar a fons a través de la *Introduction to Vulgar Latin*, de Grandgent, que ell va traduir de l'anglès al castellà, fent-hi aportacions personals i enriquint-la amb una antologia de textos de llatí vulgar; això ha fet que il·lustres llatinistes, com Väänänen, citin l'obra com de Grandgent-Moll, reconeixement significatiu de l'aportació substancial del nostre homenatjat. També va traduir de l'alemany el treball de H. Kuen sobre l'alguerès, peça important per a la nostra gramàtica històrica, i de l'italià el *Manual de lingüística romànica*, de Vidos, que tan bons serveis ha prestat als nostres estudiants.

Aquesta feina de traductor em porta de la mà a fer consideracions sobre els seus coneixements de llengües estrangeres. És indiscutible la necessitat, per al lingüista, per al romanista, de conèixer llengües: les romàniques, com a camp d'estudi; les altres, com a instrument bibliogràfic. El que es tanqui en la seva pròpia llengua i no salti les fronteres cap a les veïnes o de més enllà, s'exposa a desenfocar problemes o a descobrir mediterranis. És admirable que Moll hagués après, sense haver fet estades als països respectius, el francès, l'alemany i l'italià, entre altres idiomes de coneixement passiu. D'aquests dos darrers fins i tot n'escrigué gramàtiques. Durant el meu batxillerat, em vaig servir de la italiana, i puc dir que era un model de claredat i de bon enfocament pedagògic. Per cert que, com que l'autor signava *Francisco de B. Moll* (B. era l'abreviatura de *Borja*, forma que evitava perquè, pronunciada a la castellana, en boca popular esdevenia *Borca*, *Borques*, etc.), aquesta B. misteriosa (que per a alguns equivalia a *Bartomeu*, *Bernat*, fins i tot *Bernardino*), era interpretada per a nosaltres, tendres estudiants de poble, com *Beat(o)*, *Francesc de Beat(o)* Moll. Després d'haver-lo conegut, vaig pensar que li esqueia això de *beat*, el *beat Moll*, en el sentit més noble del mot aplicable a un home que portava al rostre la felicitat i el somriure dels benaventurats.

Però, continuem parlant del Moll diacronista. El camí que se segueix en la recerca etimològica és atractiu, apassionant i sovint jalonat d'esculls. Participa de la tècnica, la cultura, l'art, la intuïció. I Moll el sabia recórrer amb mestria. Com sabia reconèixer, amb humilitat

franciscana, opacitats etimològiques infranquejables. I sabia també alegrar-se quan altres eren més afortunats en les seves recerques. Ja el 1928 va redactar un *Suplement català al Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, és a dir, una llarga col·lecció de mots catalans que Moll afegia al més gran diccionari romànic etimològic publicat fins aleshores, del prestigiós romanista del moment, Meyer-Lübke, que, a Palma (1921) li havia impartit un curset de lexicografia i lingüística romànica, com més tard (1923) ho faria Schädel. La preparació del *Suplement* va ser com un entrenament previ a la preparació de les etimologies de milers de mots del DCVB. Aquesta obra titànica, a més de constituir com és ben sabut, l'inventari de les unitats lèxiques, antigues i modernes, del català, amb la seva transcripció fonètica, localització geogràfica, significats, cultura popular, locucions, refranys, etc., és també un diccionari etimològic, el primer de la nostra llengua. No oblidem que el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, de J. Coromines, no hauria estat possible sense l'Alcover-Moll. No ens ha d'estranyar que aquell li dediqués el setè volum amb aquestes paraules, que esborren retrets injustos i impertinents: «A en Francesc de B. Moll, home generós amb nosaltres, ell que la noble i quimèrica empresa tornà en una puixant i grandiosa realitat». Per si fos poc, ens va obsequiar amb una *Gramàtica històrica catalana* (1952) que estructura les lleis i tendències evolutives dels sons, formes i funcions de la nostra llengua a partir del llatí. Un llibre diàfan, planer, que, com tantes de les seves obres, de la nit fa dia i de la selva més intrincada un jardí de Versalles.

Relacionats amb la diacronia i la dialectologia, es troben els estudis de llengua d'autors antics, en la caracterització de la qual sol tenir un lloc la recerca de reflexos dialectals. Així, Moll ens ha fet veure que vocables com *aixabuc* 'renyada', *desanat* 'defallit' o *felló* 'irritat' testimonien en certa manera la condició mallorquina de R. Llull; o bé que *menejar* 'moure', *vesprada* 'tarda' o *soferix* 'sofreix' constitueixen marques de valencianitat del *Liber elegantiarum* de J. Esteve.

Una disciplina connexa amb la dialectologia és l'onomàstica, de la qual Moll també es va ocupar brillantment en les seves dues branques: la toponímia i l'antroponímia. L'estudi de la primera es fa palès en els nombrosos noms de lloc que registra el DCVB, dels qual sovint estudia l'origen. Recordo que una de les conferències pronunciades per Moll cap als anys cinquanta girava entorn de l'origen lingüístic dels cognoms catalans i havia de fructificar el 1959 en un llibre, *Els llinatges catalans*, notablement ampliat el 1982. Per a la redacció de l'obra comptava amb el repertori onomàstic del DCVB, basat en les llistes electorals de principis de segle que, dreçades en un moment d'escassa mobilitat demogràfica, permetia en molts casos co-

nèixer les àrees de certs cognoms. Moll, que no disposava de cap precedent, va fer obra de primera mà i ens va mostrar de manera assequible com es reflectia en la nostra xarxa onomàstica la barreja de pobles, l'organització social, els costums, les creences, la imaginació popular de les nostres comunitats.

Al costat de les empreses geolingüístiques, l'ALPI i la *Flexió verbal*, que donen una visió de conjunt de la nostra varietat i la nostra uniformitat, la monografia dialectal dóna compte de les característiques d'un parlar o dels parlars d'una àrea concreta. En aquesta direcció, l'*Estudi fonètic i lexical del dialecte de Ciutadella* (1931) és un model de caracterització descriptiva i anàlisi històrica d'aquest parlar, punt de referència obligat dins la bibliografia balear. I *El parlar de Mallorca* (1973 i 1980) constitueix una síntesi magistral de les peculiaritats del mallorquí, contrastades amb els altres dialectes baleàrics i, a més, comparades amb el català continental.

Un altre aspecte, finalment, de l'obra molliana fa referència a la relació entre dialecte i llengua literària o estàndard. Primerament, cal dir que ell va contribuir d'una manera decisiva a desfer la confusió que la gent —fins i tot culta— es feia entre llengua i dialecte. En segon lloc, hem de subratllar la seva concepció participativa de la llengua estàndard. «La llengua literària» —diu Moll a la seva *Gramàtica catalana*— «no s'ha de formar necessàriament pel predomini complet d'un dialecte damunt els altres, sinó per la generosa cooperació de tots» (p. 12). Aquesta participació òbviament havia de venir avalada per criteris de tradicionalitat i extensió geogràfica, entre altres. Moll subratllava positivament, en aquest sentit, que pel seu «Vocabulari dels molins de vent de les Balears», publicat en el *Butlletí de Dialectologia Catalana* (1933), havia vist respectat formes baleàriques com *engronçar* 'gronxar', *gorrió* 'pardal', *retxa* 'ratlla', *tengui* 'tingui', etc. (p. 278). El seu punt de vista era compartit per J. Coromines.

Aquesta actitud oberta s'estenia també a alguns mots castellans que havien pres carta de naturalesa entre nosaltres. Els seus llibres de normativa, de gramàtica, redactats diàfanament i segons les normes de l'Institut d'Estudis Catalans —així com el DCVB des de la lletra c—, després d'una decisió sensata i coratjosa, contra el parer de Mn. Alcover, van esdevenir les eines de conreu formal de la llengua a les Balears i un fort impuls cap el reconeixement de la seva unitat. Pel que a mi respecta, la consciència de la nostra llengua literària es va despertar en el meu esperit arran dels meus contactes amb els documents antics del meu poble, redactats en la nostra llengua. Aquella gent del s. XVI parlava català al carrer, però també l'escrivia i l'usava en actes oficials i en l'Administració, i en els judicis, i a l'escola... Per què

—em preguntava— no havíem de fer-ho nosaltres? L'*Ortografia mallorquina* (1931) i els *Rudiments de Gramàtica preceptiva* (1937) del Sr. Moll van convertir-se en les meves beceroles autodidàctiques d'una llengua acostada a la meua modalitat illenca, que no sentia gens distant i en la qual m'identificava totalment.

I acabo. Hauria de parlar encara de les qualitats humanes del Sr. Moll: de la seva humilitat, que amagava una saviesa profunda; de la seva fidelitat al país i a l'amistat; de la seva constant laboriositat al servei d'una causa noble, sense esperança de recompensa; de la seva bondat, allunyada d'enveges i protagonismes; de la seva cordialitat, que només coneixia excepcions davant la injustícia. Però depassaria el temps que m'ha estat concedit. Permeteu-me que conclogui reprement el fil del tema aquí abordat. Meyer-Lübke havia dit que amb la publicació d'*Una mica de dialectologia catalana*, de Mn. Alcover, es podia considerar fundada la dialectologia catalana. Nosaltres podem dir que amb l'obra de Moll aquesta va rebre el seu més ferm impuls i desenvolupament. Si el seu traspàs ens sumia ahir en la nit del desconhort, ens resta avui l'esplendor de la seva magna obra.

Joan Veny

Francesc de B. Moll, membre de l'Institut d'Estudis Catalans

En el moment d'encetar un nou text sobre l'entranyable Francesc de B. Moll, m'adono que són abundoses les ocasions en què he escrit parlant d'ell. El 1971, quan fou guardonat amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. El 1975, en presentar-lo per a la seva investidura com a *doctor honoris causa* de la Universitat de Barcelona. El 1982, amb motiu que fos donat el seu nom a un carrer de Palma de Mallorca. El 1984, dins el fascicle d'*Anthropos* que li era dedicat. El 1987, en la commemoració del vint-i-cinquè aniversari de l'acabament del *Diccionari català-valencià-balear*, organitzada pel periòdic *El dia* de Balears. I altres vegades, d'una manera menys formal o més tangencial, que no haig de reportar ací.

Això, pel que fa al seu vivent. Passaren uns anys d'espera, temuda i angixosa —que tant feia patir els qui el rodejaven.

Per fi, el 18 de febrer d'enguany, des de la redacció d'un diari barceloní hom m'assabentava del seu traspàs, tot demanant-me un article. Mentre intentava de confegir-lo, des d'un altre rotatiu em comminaven a redactar-ne un segon, que també em vaig llançar a escriure. Justament quan lliurava el primer, em trucaven perquè encara n'es-

crivís un tercer, que ja no vaig ésser capaç de fer; però aquest darrer diari encara m'escarrapà unes quantes idees que també sortirien en lletres de motlle l'endemà.

Amb un text escrit d'una manera més reposada, vaig col·laborar a la solemne sessió que el Parlament Balear dedicà a la memòria de l'il·lustre filòleg. Els textos dels parlaments que s'hi sentiren deuen estar a punt d'aparèixer a la revista *El mirall*.

He hagut de renunciar a participar en d'altres actes semblants, per raons imperioses fàcils d'endevinar. En l'actualitat preparo una necrologia per a la *Revue de Linguistique Romane*. Hauré parlat massa de Moll? Ara que ja no el tenim entre nosaltres, em dic sovint que encara n'hauria hagut de parlar més. Moll s'ho mereixa tot. Tanmateix, sabré què dir-ne avui, en aquesta nova sessió consagrada al seu record? No en tinc cap dubte, sobretot pensant que, salvades les obligades reiteracions d'il·lació, sempre se m'han presentat aspectes nous de la figura que evocuem.

Resisteixo a la temptació de retreure de nou els dots humans de Francesc de B. Moll: és la feina més fàcil i més agradable; ja hi he contribuït prou; estava segur que, en el decurs d'aquesta sessió, no hi mancarien al·lusions (com així ha estat). I, especialment, dient el que sigui de Moll, és inevitable que les consideracions més neutres apareguin embolcallades amb referències a la seva bonhomia i la seva ironia. Tampoc no tornaré a dir com el vaig conèixer, l'estiu de 1942, essent jo un simple estudiant universitari. Ni la meua relació personal amb ell, a casa meua, a casa seva, en viatges, en congressos: expremment un xic la memòria, quants records plens d'interès no en sortirien! Ací em proposo de tractar breument de Francesc de B. Moll en la seva qualitat de membre de l'Institut d'Estudis Catalans i d'allò que podia fer que hom l'en nomenés. Convé recordar que l'any 1961 l'Institut rompia la norma tradicional de lligar el nomenament dels seus membres a llur residència a Barcelona (o no lluny de Barcelona). La rompé per la Secció Filològica, amb la incorporació, considerada indispensable, de Francesc de B. Moll i Manuel Sanchis Guarner, els quals representaven dos trossos de la llengua comuna, amb la mateixa categoria que el Principat.

El 1968 hi vaig ésser rebut jo, juntament amb Eduard Valentí. Tots dos entràvem en un reduït cenacle, on ens acolliren mitja dotzena de membres: Ramon Aramon i Serra, Pere Bohigas, Josep M. de Casacuberta, Josep V. Foix i els dos darrerament ingressats (Moll i Sanchis). En la meua vida acadèmica, que aviat atenyirà un quart de segle, només recordo dues visites fugaces dels altres dos col·legues que

aleshores eren membres de la Secció, per raons diferents en cada cas, però sempre explicables: la de Joan Coromines (el 1986) i la de Josep Carner (el 1970). Tot ens ho havíem de fer els vuit (numeraris o adjunts) que pràcticament componíem la Secció. Hi insisteixo perquè quedi ben clar el pes que havia de tenir Francesc de B. Moll a l'hora de decidir sobre la incorporació d'un mot o sobre com caldria definir-lo. Afortunadament aquesta situació angoixosa seria pal·liada un xic el 1972 amb dos altres membres (Joan Bastardas, Jordi Carbo-nell), a la incorporació dels quals seguirien, sense trigar massa, les de col·legues més joves.

Pot semblar que caic en un virtuosisme inadequat si imagino les raons per les quals Moll devia ésser nomenat membre de l'Institut. Tanmateix, aquesta elucubració —que no voldria fer teòrica— ens pot ajudar a perfilar-ne el retrat: segur que Moll hi fou cridat com a coneixedor de la llengua i com a engatjat amb el país per raó de la llengua.

Coneixedor de la llengua catalana. I, per cert, amb una formació ben singular. Com és sabut, Moll freqüentà la Universitat: es llançà amb tot l'entusiasme a l'obra del *Diccionari*, empresa pel seu genial creador, mossèn Alcover. Les lliçons que en rebia eren pràctiques: davant els materials de la cèlebre «calaixera», i sota l'ull vigilant del seu mentor, Moll anava aprenent de classificar les dades de les diferents òptiques (les accepcions, les èpoques, les regions), separava la llengua comuna dels llenguatges especialitzats, aplegava les informacions de cultura popular, transcrivía les notacions fonètiques segons la pronunciació dels informadors, i assajava de definir els mots, que és la feina més delicada d'un diccionari. Tant hi excel·lí que, com jo mateix ho he posat en relleu més d'una vegada, en els fascicles del primer volum del *Diccionari* (apareguts entre 1926 i 1930) els articles de compromís apareixen signats per Moll. Alcover podia sentir-se orgullós de saber que la seva obra seria continuada per Moll. No cal dir que l'esperit de superació d'aquest restaria més palès en les correccions i les millores amb què, anys després, apareixeria la segona edició dels dos primers volums.

Tot això, certament fruit de la pràctica, del contacte directe amb les fitxes, ço és amb la llengua viva, que tan viva era quan retratava dialectes i parlars d'avui com quan reflectia les venerables expressions del passat. Però la formació professional també havia de tenir un vessant de reflexió en lingüística històrica. I el tingué. La biblioteca que Alcover anava reunint estava prou al corrent de la romanística (amb llibres, revistes, tirades a part) perquè qui s'hi aplicava amb finor d'esperit i ulls crítics en tragués un profit remarcable. Tal com m'ex-

presso, hom potser podria creure que Moll corria el risc de convertir-se en un autodidacte. Res més lluny de la realitat. Els anys vint, els romanistes europeus estaven expectants, davant les notícies que circulaven sobre el diccionari d'Alcover, i no foren pocs els qui, tot esperant, feien sojorn a Palma i discutien amb Alcover qüestions de mètode referents a la lexicografia. Moll no hi faltava mai, amb un bloc per a prendre notes. En algunes ocasions, els sojorns dels visitants s'allargaren tant, que Moll, amb la ironia que el caracteritzava podia afirmar que n'havia rebut «classes particulars». Això succeí almenys en tres avinenteses: amb Bernhard Schädel el 1921, amb Wilhelm Meyer-Lübke el 1923 i amb Leo Spitzer el 1929. Tots hi hauríem firmat. La modesta «Obra del Diccionari» esdevenia així un veritable seminari digne de la universitat més prestigiosa.

La pregonia familiaritat de Moll amb els textos antics es manifesta a cada pàgina de la seva gramàtica històrica. I no cal dir que les seves edicions de textos medievals la confirmen. A propòsit: és sabut que el seu llibre, de 1952, aparegué uns mesos després que el meu (que duu la data de 1951). No oblidaré mai el moment en què, de sobretaula a casa meua, li vaig dir que volia llegir-li uns fragments d'una gramàtica històrica catalana que aleshores ja tenia en premsa. «Històrica»? volgué assegurar-se ell. «Doncs hem coincidit!», constata. I m'explicà que tenia la seva en avançat estat de redacció. I bé, allò que amb una persona altra que Moll hauria pogut tornar-se una mena de reticència competitiva, es resolgué en un reforçament de la nostra amistat. Tanmateix, i tornant al seu coneixement de la llengua medieval, no em fa res de reconèixer que si jo, en la meua obra, em manifestava molt supeditat a la bibliografia existent, ell féu un treball més personal, amb un gran domini de la matèria. I això no s'explica —o no s'explica solament— per la vintena escassa d'anys que ens separava, sinó per haver aprofundit ell, com pocs, en els secrets del català antic.

Pel que fa a la llengua moderna, Joan Veny ens ha dit quelcom dels seus vastos coneixements: la riquesa de la informació recollida per Alcover i els seus col·laboradors, el treball de camp una mica pertot arreu dins el domini lingüístic català i la disciplina de les enquestes lingüístiques per a l'atlas lingüístic de la península Ibèrica (deixant de banda altres treballs de geografia lingüística més parcials), foren els tres grans components de la preparació de Francesc de B. Moll.

En aquest sentit, convé recordar la seva participació activa en els congressos internacionals. Només n'esmentaré dos, que limiten el marc cronològic de la seva plenitud i que ensems són fites que marquen les darreres etapes de la filologia romànica més clàssica referida al do-

mini lingüístic català: el Congrés de Barcelona de 1953, on presentà una admirable caracterització dels parlars baleàrics, i el Congrés de Palma de 1980, on, com si tothom endevinés la inexorable i ja imminent davallada que l'atuiria un dia aleshores encara incert, rebé mostres de reconeixença i d'agraïment de tota la família dels romanistes.

Ara bé, Francesc de B. Moll no s'esgota amb el vessant de l'aportació científica al coneixement de la llengua catalana. Com ho insinuava abans, hi ha un altre Moll: el ciutadà engatjat amb el país per raó de la llengua. D'antuvi, imagineu la sorpresa del jove Moll, acabat d'incorporar-se a l'Obra del Diccionari. Som a l'any 1921, quan al voltant de mossèn Alcover només se sentien vituperis contra l'Institut d'Estudis Catalans. Moll es posa a treballar sobre una llengua que pocs anys abans havia estat codificada per l'Institut i que ara Alcover escriu amb una ortografia diferent de la que ell mateix havia sancionat el 1913. La reacció de Moll fou de conjugar una fidelitat insubornable envers Alcover, l'estudi aprofundit de la llengua i l'esperit de conciliació. Més de deu anys després, Francesc de B. Moll acompanyava mossèn Antoni M. Alcover en la seva visita a Pompeu Fabra, la qual cloïa una època de malentesos dissortats. Poc abans de morir, Alcover beneïa el retorn del *Diccionari* a l'ortografia de l'Institut, que Moll ja no abandonaria.

Però quan Francesc de B. Moll mostrà un tremp extraordinari fou durant la repressió. En la fosca d'aquella nit interminable, brillava la llum d'uns quants fars esperançadors. Un d'ells era l'exposició itinerant del *Diccionari* per totes les terres de la llengua catalana, amb les conferències que hom hi organitzava. S'hi vivia un clima tal, que —com he dit en una altra banda— tanta feina hi feien les conferències efectivament pronunciades com les prohibides al darrer moment per l'autoritat governativa. Ara penso en la famosa conferència de Lleida. Moll havia arribat a la capital del Segrià per fer-hi una d'aquestes conferències. Allí el nostre amic, que aquell dia parlava amb tota normalitat, rebé la notícia: els acabaven de comunicar que, modificant el permís ja obtingut per a la celebració de l'acte, aquest s'havia de fer en castellà. No se sap com, a Moll li entrà una sobtada afonia —que creixia per moments— i que l'impossibilità per a fer la conferència. I així fou anunciat al públic que ja emplenava la sala: «la conferència quedava anul·lada per afonia del Sr. Moll». Tothom entengué el missatge. Pensant en els objectius, el silenci fou tan eficaç, com hauria estat la mateixa conferència. Més eficaç, encara. És clar que l'organització de les conferències era un hàbil muntatge dels activistes capitanejats per Joan Ballester, però Moll hi era i hi assumia el risc i la responsabilitat, amb calma i fermesa.

Diré, encara, que Moll tingué la traça de saber combinar l'estudi seriós de la llengua i l'actitud digna de la seva defensa amb una colla d'actuacions que s'adreçaven al poble modest —base de la societat parlant. Són memorables les seves emissions radiofòniques de les *Rondaies* d'Alcover, o dotzenes i centenes d'articles de divulgació als diaris. Moltes mostres en podríem adduir. Totes elles expliquen la popularitat de què gaudia, com també la mobilització de milers de persones el dia de la seva mort.

Per aquesta via potser m'allargaria massa, i ja és hora d'acabar. L'Institut d'Estudis Catalans pot sentir-se ben orgullós d'haver comptat Francesc de B. Moll entre els seus membres. M'agradaria de concloure'n aquesta breu i irregular semblança amb una frase que em digué un il·lustre company nostre així que li arribà la infausta notícia, però que també ha estat dita i repetida en altres medis, en significativa coincidència: sense Francesc de B. Moll, avui la llengua catalana no seria allò que és, tant en la seva coneixença científica com en la consciència lingüística dels qui la fem servir com a pròpia. Per això li n'estem tan agraïts.

Antoni M. Badia i Margarit

MEMBRES EMÈRITS

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

MIQUEL TARRADELL I MATEU

Nasqué a Barcelona el novembre de 1920. Es llicencià en filosofia i lletres (secció d'història) a la Universitat de Barcelona i l'any 1949 es doctorà a la Universitat de Madrid. Obtingué el Premi Extraordinari de Llicenciatura i el Premi Extraordinari de Doctorat.

Estudià també als Estudis Universitaris Catalans, a la Universitat de Nova York i a l'Institut de Paleonthologie Humaine de París.

Ha ocupat nombrosos càrrecs acadèmics. Fou agregat al Museu d'Arqueologia de Barcelona, ajudant a la Universitat de Barcelona, director del Servei d'Investigacions Arqueològiques de Granada, director del Museu de Tetuan, degà de la Facultat de Filosofia i Lletres de València i catedràtic d'Arqueologia, Epigrafia i Numismàtica de la Universitat de València i de la Universitat de Barcelona. És membre del Deutsche Archaeologisches Institut (Berlín), de l'Istituto Italiano de Preistoria e Protoistoria, de l'Acadèmia de les Bones Lletres de Barcelona, de l'Academia de la Historia de Madrid i membre honorari de l'Acadèmia Etruscu de Cortona.

Ha estat guardonat amb el Premi Rubió i Lluch de la Societat Catalana d'Estudis Històrics, amb el Premi Franco de Lletres del CSIC, amb el Premio África del Instituto de Estudios Africanos, amb el Premi Martorell d'Arqueologia i amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

És autor de més de cent setanta treballs sobre arqueologia.

És membre de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1961.

SECCIÓ DE CIÈNCIES I TECNOLOGIA

ENRIC CASASSAS I SIMÓ

Nasqué a Sabadell el 4 de novembre de 1920. És llicenciat i doctorat en ciències químiques per la Universitat de Barcelona. Ha estat professor adjunt de química analítica d'aquesta Universitat des del 1951; el 1966 ocupà la càtedra de la mateixa denominació a la Universitat de La Laguna, després (1969) a la Universitat Autònoma de Barcelona i finalment (1967) a la Facultat de Química de la Universitat de Barcelona. Fou nomenat professor emèrit d'aquesta Universitat el 1988. Del 1969 al 1978 fou també professor de química inorgànica, química analítica i anàlisi instrumental a l'Escola d'Enginyers Industrials de la Universitat Politècnica de Catalunya. Els anys 1954 i 1955 féu una estada d'ampliació d'estudis a la Universitat de Minnesota (EUA).

Ha estat president de la Secció de Química de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques del 1959 al 1972, i president de la Societat del 1973 al 1976. És membre de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1972, del qual ha estat president del 1982 al 1986 i vice-president del 1980 al 1986 i del 1987 ençà; ha estat president de la Secció de Ciències del 1978 al 1988. És membre electe de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

El 1981 fou nomenat president del Consell Científic i Tecnològic de la Generalitat de Catalunya, i és vocal de la CIRIT. L'any 1990 ha estat guardonat amb la Medalla Narcís Monturiol al Mèrit Científic, concedida per la Generalitat de Catalunya. Ha estat vice-rector de Recerca de la UAB (el 1976) i vice-rector d'Ordenació Acadèmica de la

UB (1978-1981). Ha estat president de l'equip rector de la Universitat Catalana d'Estiu del 1988 al 1991.

La seva activitat científica està centrada en recerques químico-físiques o inorgàniques d'interès bàsic per a la química analítica o per al desenvolupament de nous procediments analítics per a traces d'ions metàl·lics o de compostos orgànics d'interès ambiental. Ha estudiat el comportament complexant d'ions metàl·lics i les aplicacions analítiques de nous reactius orgànics amb grups funcionals de sofre bivalent, amb grups azo, o també hidroxiaïds. S'ha especialitzat en l'estudi de sistemes amb múltiples equilibris simultanis i de llur tractament experimental i quimiomètric per a la determinació de les constants d'equilibri pertinents. En particular, ha desenvolupat amb aquest fi tècniques polarogràfiques i voltamperomètriques, vàlides en presència de fenòmens d'adsorció i dels efectes específics dels lligands macromoleculars naturals.

SECCIÓ FILOLÒGICA

JOSEP ROCA I PONS

Nasqué a Barcelona (Sarrià) l'any 1914. Els primers anys residí a la Pobla de Segur i a Les (Vall d'Aran) a causa de la feina del seu pare. En ambdós llocs va ésser educat en col·legis dels Germans de la Doctrina Cristiana. Va estudiar el primer curs de batxillerat a l'Institut Tècnic Eulàlia i la resta a l'Institut Balmes de Barcelona.

L'any 1931 començà a estudiar dret a la Universitat de Barcelona el 1935 i s'hi llicencià el 1935. Llavors va treballar un any en una escola catalana, puix que no l'interessava el dret. Durant la Guerra Civil va treballar com a mestre i comptable i, darrerament, va ésser destinat a Alacant a un regiment de serveis auxiliars. Acabada la guerra, va estudiar filosofia i lletres, secció de filologia romànica, a la Universitat de Barcelona i va acabar el 1941. El 1953 va doctorar-se a Madrid. Després va ésser professor adjunt (1947-1955) i encarregat de curs (1954-1955) de la Universitat de Barcelona. L'any 1955 va acceptar una oferta per a ensenyar a la Universitat de Santiago de Cuba i el 1958 una altra de la Universitat d'Indiana, a Bloomington (EUA), on va ensenyar —darrerament només en cursos catalans— fins al seu retir l'any 1981. Va ensenyar també, com a professor invitat, a les universitats de Carolina del Nord, Georgetown i l'Autònoma de Barcelona.

A Amèrica del Nord s'ha ocupat molt de la propagació de la nostra cultura en aquelles terres. L'any 1987, en el curs del Primer Col·loqui d'Estudis Catalans a Amèrica del Nord, va participar en la fundació la NACS (North American Catalan Society), de la quan va ésser el pri-

mer president. Ha col·laborat en la celebració dels cinc col·loquis que seguiren, i des del 1986 és un dels directors de *Catalan Review*.

Entre les seves publicacions cal destacar: *Estudios sobre las perífrasis verbales del español*, 1958; *Introducción a la gramática*, 1960 (seguiren sis edicions); *El lenguaje* (versió castellana de l'obra de J. Vendryes, amb la col·laboració d'A. M. Badia i Margarit); *Introducció a l'estudi de la llengua catalana*, 1970; *El lenguaje*, 1973 (seguiren dues edicions), i *Introduction to Catalan Literature*, 1978.

És membre de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1989.

NOUS MEMBRES

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

ALBERT HAUF I VALLS

Nasqué l'any 1939 a Palma. Estudià a la Pontificia Universitas Gregoriana de Roma (1957) i a la Universitat de Barcelona. L'any 1964 es llicencià en filosofia i lletres (secció de filologia romànica). Fou lector de castellà i català a la Universitat de Gal·les, i becari de la Fundació March. *Assistant Lecturer* i *lecturer* de la Universitat de Cardiff.

Fou membre de la Junta Directora de l'Anglo-Catalan Society i l'any 1976 llegí la tesi doctoral.

L'any 1977 és guardonat amb el Premi Nicolau d'Olwer i l'any 1979 la Universitat del País de Gal·les el nomena *senis lectures*.

Actualment és catedràtic de filologia catalana de la Universitat de València i *professor emeritus* de la Universitat de Gal·les.

La seva activitat inclou una intensa labor en la definició dels continguts del currículum sobre l'ensenyament de lingüística i filologia hispànica i és autor de nombrosos treballs publicats en revistes especialitzades.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 1 de febrer de 1991.

SECCIÓ FILOLÒGICA

M. ÀNGELS ANGLADA I D'ABADAL

Nasqué a Vic l'any 1930. Es llicencià en filologia clàssica per la Universitat de Barcelona l'any 1950 i obtingué el Premi Extraordinari de Llicenciatura.

Ha exercit la docència en centres d'ensenyament secundari de llatí, grec i literatura catalana.

Col·labora amb revistes i publicacions periòdiques i ha escrit nombroses obres de narrativa, poesia i assaig, entre les quals es poden citar *Les closes*, *No em dic Laura*, *Sandàlies d'escuma*, *Artemisia* i *Columnes d'hores*.

Fou elegida membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

JOAQUIM MALLAFRÈ I GAVALDÀ

Nasqué a Reus (Baix Camp) el 2 de juny de 1941. Es llicencià en filosofia i lletres (secció de filologia romànica) a la Universitat de Barcelona el 1964 i es doctorà l'any 1988 amb la tesi doctoral: *Bases d'una traducció catalana d'Ulisses, de James Joyce*.

Fou catedràtic d'anglès de l'Institut de Batxillerat Gaudí fins al curs 1988-89, *assistant teacher* a Ludlow (Anglaterra), professor de català a l'Escola Universitària del Professorat de Tarragona i actualment és professor titular de lingüística catalana aplicada. Ha col·laborat com

a professor i organitzador en nombrosos estudis i cursos d'anglès i català.

Com a *visiting fellow* del Departament de Llengües Modernes de la Universitat de Salford (Anglaterra) dirigí uns seminaris de traducció i comparació lingüística.

Entre les seves publicacions, cal esmentar les traduccions de James Joyce: *El gat de Peangency*, *Dublinesos* i *Ulisses*, aquesta última guardonada amb el Premi de la Generalitat de Catalunya a la millor traducció catalana d'una obra estrangera (1981) i amb el Premi de la Crítica Serra d'Or (1982), i els seus treballs i traduccions de John Osborne, Henry Freldrij, Thomas More, Samuel Beckett i Harold Punter.

Ha pronunciat nombroses conferències i ha col·laborat amb diversos mitjans de comunicació orals i escrits.

És membre associat de l'Associació Internacional de Llengua i Intèrprets en Llengua Catalana, del Pen Club i d'Òmnium Cultural.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

CARLES MIRALLES I SOLÀ

Nasqué a Barcelona el 25 de maig de 1944. Es llicencià i doctorà (1967) en filosofia i lletres (secció de filologia clàssica) a la Universitat de Barcelona.

Premi de Llicenciatura (1967) i de Doctorat (1967) en Filologia Clàssica de la Sociedad Española de Estudios Clásicos (1967). Premi de Doctorat en Filologia Clàssica de la Sociedad Española de Estudios Clásicos (1968). Premi Josep Carner de l'Institut d'Estudis Catalans (1980).

Ha estat catedràtic de grec de l'Institut de Batxillerat i professor agregat de literatura grega de la Universitat de Barcelona. Actualment és catedràtic de filologia grega de la Universitat de Barcelona.

Ha estat vice-rector d'Ordenació Acadèmica de la Universitat de Barcelona, *professore a contratto* a la Universitat de Venècia i vice-president i president de la Secció de Barcelona de la Sociedad Española de Estudios Clásicos. És president de la Societat Catalana d'Estudis

Clàssics, director de la revista *Ítaca*, membre estranger de la SISAC. Ha representat a l'IEC a les comissions i jurats dels Premios Nacionales de Literatura i a la Societat Catalana d'Estudis Clàssics en reunions de la FIEC.

Ha professat cursos i conferències en nombroses universitats i institucions de recerca o d'ensenyament superior.

Ha escrit nombrosos llibres entre els quals es pot destacar *La literatura medieval i moderna*, *La novel·la en l'antiguitat clàssica*, *Tragèdia i política en Espilo*, *Sòfocles*, *Ayase*, *Antígona* y *Edipo Rey*, *Herodes*, *El helenismo*, etc. i de nombrosos articles i edicions.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

JORDI SANSANEDAS I VIVES

Nasqué a Barcelona el 2 de setembre de 1924. Es llicencià en filosofia i lletres a Tolosa de Llenguadoc.

Ha estat lector a la Universitat de Glasgow i professor de llengua i literatura franceses a l'Institut Francès, al Liceu Francès i a Aula.

Fou redactor de la revista *Ariel* i fundador i director de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona. Ha col·laborat amb EDIGSA, on tenia cura de l'aspecte lingüístic dels discs i vetllava els enregistraments de text (infantils i literaris). Fou redactor en cap de la revista *Serra d'Or* i presideix el Centre Català del PEN Club.

L'any 1983 rebé la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya, i fou nomenat Chevalier des Arts et des Lettres. L'any 1984 guanyà el Premi Jaume I d'Acció Cívica Catalana i l'any 1988, el conseller de Cultura el nomenà degà de la Institució de les Lletres Catalanes.

Ha obtingut nombrosos premis literaris, entre els quals cal citar: Premi de les Galeries Laietana, Premi Víctor Català, Premi Joan Santamaria, Premi de la Crítica Serra d'Or, Premi Josep Pla i Premi Lletra d'Or.

Entre la seva nombrosa bibliografia cal citar *A trenc de sorra* (1948), *La rambla de les Flors* (1954), *El mantell* (1956), *Plou i fa sol* (1959), *El balcó* (1969), *L'Eduard el mariner i el país de sota l'aigua* (1976), *La noia a la sorra* (1981), *Fins a un cert punt: poesia* (1945-1989) i *Un biçgot i en Joan* (1989).

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

JOSEP VALLVERDÚ I AIXALÀ

Nasqué a Lleida l'any 1923. Es llicencià en filosofia i lletres (filologia clàssica) l'any 1945 i va obtenir el Premi Extraordinari de Llicenciatura.

Col·laborà amb el doctor Jordi Rubió i Balaguer a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Des del 1956, i fins a jubilar-se, ensenyà en centres oficials d'ensenyament secundari.

Des del 1970 és membre de la Junta Consultora d'Òmnium Cultural i des del 1981 és conseller de número de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. La Generalitat de Catalunya li atorgà l'any 1989 la Creu de Sant Jordi i el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i Ciències el Premi Ramon Fuster i Rabés.

La seva tasca literària és força dilatada i abasta vora vuitanta títols originals i altres tantes traduccions d'obres estrangeres, generalment de l'anglès, però també del francès i de l'italià.

La producció literària original conté obres d'assaig i llibres de viatges; narrativa convencional i narrativa i teatre infantils.

Ha estat guardonat amb els premis literaris següents: Josep Maria Folch i Torres, Joaquim Ruyra; de la Generalitat de Catalunya al millor llibre juvenil de divulgació; de la Comisión Católica Española de la Infancia; Premi Nacional de Literatura Infantil; Rovelló i el Premi Serra d'Or.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

MARIÀ VILLANGÓMEZ I LLOBET

Nasqué a Eivissa l'any 1913. Estudià dret a la Universitat de Barcelona on es llicencià el 1933. Inicià, l'any 1935, els estudis de lletres que la Guerra Civil va interrompre. L'any 1941 ingressà al Magisteri, cosa que li permeté d'exercir de mestre nacional fins a l'any 1967.

A Palma, l'any 1942 coneix Miquel Ferrà, Francesc de B. Moll i els poetes de l'escola mallorquina. L'any següent, a Barcelona entra en relació amb Ramon Aramon i l'orfebre Sunyer.

La seva obra literària és essencialment poètica, però també publica articles periodístics, prosa i traduccions de poesia.

Entre els seus nombrosos llibres mencionem el primer, *Terra i somni*, *Sonets de Balausat* (Premi de Poesia de Cantonigròs), *El cop a la terra* i *Declarat amb el vent*. Ha traduït, entre d'altres, W. B. Yeats, Guillaume Apollinaire, Thomas Hardy, Antoni Colinas.

L'any 1987 es presenten les seves obres completes de poesia.

Ha estat guardonat amb la Creu de Sant Jordi, amb el Premi de la Crítica Serra d'Or, amb la Medalla d'Or del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, amb la Medalla de Plata de la Universitat de les Illes Balears i amb la Medalla d'Or del Govern Balear.

Fou elegit membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 21 de maig de 1991.

SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS

ENRIC ARGULLOL I MURGADAS

Nasqué a Barcelona el 12 de febrer de 1946. Es llicencià en dret a la Universitat de Barcelona l'any 1969 i s'hi doctorà l'any 1974.

És catedràtic de dret administratiu a la Universitat Pompeu Fabra i ha treballat a la Universitat de Barcelona, a la Universitat de Florència i a la Universitat Autònoma de Barcelona sobre temes de dret administratiu.

És autor de nombrosos articles de revista i de llibres, entre els quals destaquen *L'Organització territorial de Catalunya. Una perspectiva jurídica*, *El desplegament autonòmic a Catalunya*, *Ordenació jurídica de l'activitat comercial i Règim jurídic de les carreteres*.

Ha estat vocal de la Comissió Mixta de Transferències, vocal de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya, membre del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya, membre de l'Acadèmia de Legislació i Jurisprudència de Catalunya, patró de la Fundació Ildefons Cerdà i vocal de la Comissió de Coordinació del «Comentari sistemàtic de l'Estatut d'autonomia de Catalunya».

Ha estat degà de la Facultat de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona i actualment és president de la Comissió Gestora de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona.

Fou elegit membre de l'Institut de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 1 de febrer de 1991.

BARTOMEU BARCELÓ I PONS

Nasqué a Palma el 14 de maig de 1932. Estudià filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona i cursos d'especialitat d'història a la Universitat de Madrid. L'any 1955 presentà la memòria de llicenciatura sobre «Estructura agraria del término municipal de Ocaña». Amplis estudis a la Sorbona amb una beca del Col·legi d'Espanya a París. L'any 1968 obté el grau de doctor en geografia amb la tesi «Evolución reciente y estructura actual de la población de las islas Baleares».

És catedràtic de geografia a la Universitat de les Illes Balears i ha estat professor a la Universitat de Madrid i a la Universitat de Barcelona.

Participà activament en els treballs de la Comissió Gestora de la Universitat de les Illes Balears de la qual fou vice-rector d'Investigació.

Ha estat degà de la Facultat de Filosofia i Lletres i vice-rector de la Universitat de les Illes Balears.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 1 de febrer de 1991.

VICENÇ ROSELLÓ I VERGER

Nasqué a Ciutat de Mallorca el 12 de setembre de 1931. Estudià ciències naturals a la Universitat de Barcelona i es llicencià en filosofia i lletres a la Universitat de València.

Des del 1967 és catedràtic de geografia, primer a la Universitat de Múrcia i després a la de València.

És director del Departament de Geografia i fou degà de la Facultat de Filosofia i Lletres els anys 1975 i 1976.

Ha estat conseller de la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació Provincial de València, i des del 1985 és conseller de la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació de la Generalitat Valenciana.

Ha estat vice-rector d'Extensió Universitària i Estudiants i director del Servei de Publicacions de la Universitat de València.

Ha dirigit vint-i-quatre tesis doctorals, bona part de les quals corresponen a temes geogràfics del País Valencià.

L'any 1966 va rebre el Premi Cerdà Reig de la Diputació Provincial de València, i el 1968, el Jaume I de l'Institut d'Estudis Catalans. És membre d'honor de la Societat Catalana de Geografia.

Ha publicat nombrosos llibres i articles, entre els quals es poden destacar, ultra la tesi doctoral *Mallorca. El sur y sureste*, cinc articles sobre toponímics catalans, dues dotzenes de treballs sobre geomorfologisme litoral, sis o vuit sobre geogràfics urbans, diverses contribucions al problema de la divisió territorial, etc.

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 1 de febrer de 1991.

JOSEP M. VILASECA I MARCET

Nasqué a Barcelona l'any 1919. Es llicencià en dret a la Universitat de Barcelona l'any 1942 i obtingué el Premi Extraordinari de Llicenciatura.

L'any 1946 es doctorà en dret a la Universitat de Madrid i obtingué el Premi Extraordinari de Doctorat.

És advocat de l'Estat, excedent voluntari des del 1968, professor titular de dret administratiu de la Universitat Autònoma de Barcelona i advocat en exercici des del 1943 especialitzat en dret administratiu fiscal i de persones jurídiques, civils, mercantils i sense finalitat lucrativa.

Ha estat membre de la Comissió Mixta de Transferències i de la Comissió Mixta de Valoracions. És membre de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya i ha intervingut com a ponent en la redacció de l'informe sobre l'Estatut de Catalunya i en els projectes de llei sobre el Parlament, el Govern i el president de la Generalitat, fundacions privades, finances públiques de Catalunya, patrimoni de la Generalitat, museus, etc.

És director de l'Institut d'Estudis Autonòmics i col·labora en nombroses publicacions periòdiques.

Li ha estat atorgada la menció de cavaller de l'Orde Pontifici de Sant Silvestre (1953), la Creu de Sant Jordi (1983), la Creu distingida de primera classe de l'Orde de Sant Raimon de Penyafort (1989).

Fou elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans el dia 1 de febrer de 1991.

CONSELL PERMANENT

President:	EMILI GIRALT I RAVENTÓS
Vice-president:	ENRIC CASASSAS I SIMÓ
Tresorer:	JOAQUIM RAFEL I FONTANALS
Secretari general:	MANUEL CASTELLET I SOLANAS
Vocals:	PERE DE PALOL I SALELLAS
	HERIBERT BARRERA I COSTA
	ANTONI M. BADIA I MARGARIT
	JOAN TRIADÚ I FONT
	ORIOL DE BOLÒS I CAPDEVILA

MEMBRES DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

CONSELL DE GOVERN

President: PERE DE PALOL I SALELLAS
Vice-president: MANUEL MUNDÓ I MARCET
Secretari: ALBERT BALCELLS I GONZÁLEZ

JOAN AINAUD I DE LASARTE (emèrit)
EULÀLIA DURAN I GRAU
JOSEP M. FONT I RIUS (emèrit)
JOAN FUSTER I ORTELLS
ALBERT G. HAUF I VALLS
EMILI GIRALT I RAVENTÓS
JOSEP GUITART I DURAN
JOAQUIM MOLAS I BATLLORI
JORDI NADAL I OLLER
ANTONI PLADEVALL I FONT
MANUEL RIU I RIU
MIQUEL TARRADELL I MATEU (emèrit)
JOAN VERNET I GINER

MEMBRES CORRESPONENTS

AGUSTÍ ALTISENT I ALTISENT (Poblet)
JOSEP AMENGUAL I BATLE (Lluc)
CEBRIÀ BARAUT (Montserrat)
MIQUEL BATLLORI I OBIOLS (Roma)
THOMAS BISSON (Berkeley)
PIERRE BONASSIE (Tolosa)
MARCEL DURLIAT (Tolosa)
LLUÍS ESTEVE I CRUANAS (Sant Feliu de Guíxols)
GIOVANNI LILLIU (Càller)
ENRIC LLOBREGAT (Alacant)
GABRIEL LLOMPART (Palma)
ALEXANDRE OLIVER I DAYDÍ (Montserrat)
PERE PONSICH (Perpinyà)
KENNETH M. SETTON (Princeton)
ROBERT B. TATE (Nottingham)
PIERRE VILAR (París)
PHILIPPE WOLFF (Andorra)

MEMBRES DE LA SECCIÓ DE CIÈNCIES I TECNOLOGIA

CONSELL DE GOVERN

President: HERIBERT BARRERA I COSTA (emèrit)
Vice-president: MANUEL RIBAS I PIERA
Tresorer: JOSEP VAQUER I TIMONER
Secretari: SALVADOR REGUANT I SERRA

SALVADOR ALEGRET I SANROMÀ
JOSEP AMAT I GIRBAU
EDUARD BONET I GUINÓ
JOAQUIM CASAL I FÀBREGA
ENRIC CASASSAS I SIMÓ (emèrit)
MANUEL CASTELLET I SOLANAS
JOSEP CASTELLS I GUARDIOLA
GABRIEL FERRATER I PASCUAL
MANUEL FONT I ALTABÀ
ENRIC FREIXA I PEDRALS (emèrit)
JOAN GIRBAU I BADÓ
DAVID JOU I MIRABENT
RAMON LAPIEDRA I CIVERA
JOAN MARGARIT I CONSARNAU
ENRIC RAS I OLIVA (emèrit)
ORIOL RIBA I ARDERIU
PERE F. SANTANACH I PRAT
FRANCESC SERRA I MESTRES

MEMBRES CORRESPONENTS

LLUÍS ANTONI SANTALÓ (Buenos Aires)

MEMBRES DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA

CONSELL DE GOVERN

President:	ANTONI M. BADIA I MARGARIT (emèrit)
Vice-president:	JOSEP M. LLOMPART I DE LA PEÑA
Tresorer:	JOAN VENY I CLAR
Secretari:	JORDI CARBONELL I DE BALLESTER

M. ÀNGELS ANGLADA I D'ABADAL
RAMON ARAMON I SERRA (emèrit)
JOAN ALBERT ARGENTE I GIRALT
JOAN BASTARDAS I PARERA (emèrit)
PERE BOHIGAS I BALAGUER (emèrit)
M. TERESA CABRÉ I CASTELLVÍ
JOAN COROMINAS I VIGNEAUX (emèrit)
ANTONI FERRANDO I FRANCÈS
JOAQUIM MALLAFRÈ I GAVALDÀ
ISIDOR MARÍ I MAYANS
JOAN MIRALLES I MONTSERRAT
CARLES MIRALLES I SOLÀ
VICENT PITARCH I ALMELA
LLUÍS B. POLANCO I ROIG
JOAQUIM RAFEL I FONTANALS
JOSEP ROCA I PONS (emèrit)
JORDI SARSANEDAS I VIVES
JORDI VALLVERDÚ I AIXALÀ

MEMBRES CORRESPONENTS

GIOVANNI M. BERTINI (Torí)
GERMÀ COLOM I DOMÈNECH (Basilea)
MIQUEL DOLÇ I DOLÇ (Madrid)
WILHELM GIESE (Hamburg)
RITA LEJEUNE (Lieja)
VEIKKO VÄÄNÄNEN (Hèlsinki)
ENRIC VALOR (València)
MARIÀ VILLANGÓMEZ I LLOBET (Eivissa)

MEMBRES DE LA SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS

CONSELL DE GOVERN

President: JOAN TRIADÚ I FONT
Vice-president: JOSEP M. PUIG I SALELLAS
Tresorer: JOSEP M. MUNTANER I PASCUAL
Secretari: JOSEP M. CASASÚS I GURI

ENRIC ARGULLOL I MURGADAS
BARTOMEU BARCELÓ I PONS
LLUÍS CASASSAS I SIMÓ
EUSEBI COLOMER I POUS
JORDI COTS I MONER
LLUÍS FIGA I FAURA (emèrit)
LLUÍS FOLCH I CAMARASA
CARLES A. GASOLIBA I BÖHM
ENRIC LLUCH I MARTÍN
PERE LLUÍS I FONT
MIQUEL DE MORAGAS I SPÀ
JOAQUIM MUNS I ALBUIXECH
VICENT ROSELLÓ I VERGER
JOSEP PERARNAU I ESPELT
JOAN SARDÀ I DEXEUS (supernumerari)
ANTONI SERRA I RAMONEDA
CARLOTA SOLÉ I PUIG
MARC-AURELI VILA I COMAPOSADA (emèrit)
JOAN VILÀ I VALENTÍ
JOSEP M. VILASECA I MARCET

MEMBRES CORRESPONENTS

ROBERT PRING-MILL (Oxford)

MEMBRES DE LA SECCIÓ DE CIÈNCIES BIOLÒGIQUES

CONSELL DE GOVERN

President:	ORIOL DE BOLÒS I CAPDEVILA
Vice-president:	MÀRIUS FOZ I SALA
Tresorer:	ORIOL CASASSAS I SIMÓ
Secretari:	JOSEP VIGO I BONADA

JOSEP ALSINA I BOFILL (emèrit)
CARLES BAS I PEIREDA
JOSEP CARRERAS I BARNÉS
CREU CASAS I SICART (emèrit)
JOSEP DOMÈNECH I MATEU
MERCÈ DURFORT I COLL
RAMON FOLCH I GUILLÈN
JORDI GRAS I RIERA (emèrit)
JOSEP LAPORTE I SALAS
RAMON MARGALEF I LÓPEZ (emèrit)
ANTONI PREVOSTI I PELEGRÍN (emèrit)
JOAN RODÉS I TEIXIDOR
JOANDOMÈNEC ROS I ARAGONÈS

MEMBRES CORRESPONENTS

JORDI CUATRECASAS I ARUMÍ (Washington)
ANTONI ORIOL I ANGUERA (Mèxic)
SANTIAGO PI I SUNYER (Nova York)

SOCIETATS FILIALS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC

President: JOAN F. CABESTANY I FORT

INSTITUCIÓ CATALANA D'ESTUDIS AGRARIS

President: JOAN PERE VILÀ I HORS

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTÒRIA NATURAL

President: XAVIER LLIMONA I PAGÈS

SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA

President: RICARD GUERRERO I MORENO

SOCIETAT CATALANA DE COMUNICACIÓ

President: JAUME GUILLAMET I LLOVERAS

SOCIETAT CATALANA D'ECONOMIA

President: JOAQUIM MUNS I ALBUIXECH

SOCIETAT CATALANA DE FILOSOFIA

President: JORDI SALES I CODERCH

SOCIETAT CATALANA DE FÍSICA

President: PERE SEGLAR I COMAS

SOCIETAT CATALANA DE GEOGRAFIA

President: LLUÍS CASASSAS I SIMÓ

SOCIETAT CATALANA DE LLENGUA I LITERATURA

President: JOAN MARTÍ I CASTELL

SOCIETAT CATALANA DE MATEMÀTIQUES

President: JOSEP VAQUER I TIMONER

SOCIETAT CATALANA DE MUSICOLOGIA

President: GREGORI ESTRADA I GAMISANS

SOCIETAT CATALANA DE PEDAGOGIA

President: LLUÍS FOLCH I CAMARASA

SOCIETAT CATALANA DE QUÍMICA

President: JOSEP M. RIBÓ I TRUJILLO

SOCIETAT CATALANA DE SOCIOLOGIA

President: CARLOTA SOLÉ I PUIG

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS CLÀSSICS

President: CARLES MIRALLES I SOLÀ

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS HISTÒRICS

President: SANTIAGO RIERA I TUÈBOLS

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS JURÍDICS

Vacant

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS LITÚRGICS

President: ALEXANDRE OLIVAR I DAIDY

SOCIETAT CATALANA D'ESTUDIS NUMISMÀTICS

President: LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA

SOCIETAT CATALANA D'HISTÒRIA DE LA CIÈNCIA

President: JOSEP M. CAMARASA I CASTILLO

SOCIETAT CATALANA DE TECNOLOGIA

President: ESTANISLAU TOMÀS I MORERA

SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI

President: TOMÀS POU I VIVER

REPRESENTANTS DE L'IEC EN ALTRES INSTITUCIONS

Comissió de Seguiment del Conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans

EMILI GIRALT I RAVENTOS
ENRIC CASASSAS I SIMO
PERE DE PALOL I SALELLAS
ENRIC RAS I OLIVA

Unió Acadèmica Internacional

RAMON ARAMON I SERRA
JOAN AINAUD I DE LASARTE (adjunt)
MANUEL MUNDO I MARCET (suplent)

Associació Internacional de Ciències Històriques

JOAN AINAUD I DE LASARTE

Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT)

Comissió de Seguiment
ANTONI M. BADIA I MARGARIT
ENRIC CASASSAS I SIMO
Consell Supervisor
ENRIC HERNÁNDEZ-ROIG
JOAN VENY I CLAR

Consorti de la Biblioteca de Catalunya

Patronat

EMILI GIRALT I RAVENTÓS

MANUEL CASTELLET I SOLANAS

Consell Executiu

ENRIC CASASSAS I SIMÓ

Comissió d'Adquisicions de la Biblioteca de Catalunya

JOSEP AMAT I GIRBAU

JOAN BASTARDAS I PARERA

JOSEP CARRERAS I BARNÉS

LLUÍS FIGA I FAURA

RICARD GUERRERO I MORENO

JOSEP GUITART I DURAN

DAVID JOU I MIRABENT

MANUEL MUNDÓ I MARCET

JOAQUIM MUNS I ALBUIXEC

JOAQUIM RAFEL I FONTANALS

Patronat de la Biblioteca Nacional de Madrid

MANUEL MUNDÓ I MARCET

Comité Español del Corpus Vasorum Antiquorum

PERE DE PALOL I SALELLAS

Comissió de Delimitació Territorial del Departament de Governació i Comissió d'Urbanisme de Catalunya del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya

LLUÍS CASASSAS I SIMÓ

Consell Assessor de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA)

ENRIC CASASSAS I SIMÓ

Centre de Supercomputació de Catalunya

JOSEP AMAT I GIRBAU

**Consell Assessor de la Corporació Catalana de
Ràdio i Televisió**

JORDI CARBONELL I DE BALLESTER
JOSEP M. MUNTANER I PASCUAL

**Consell de Pesca Continental del Departament
d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de
Catalunya**

CARLES BAS I PEIRED

**Consell de Protecció de la Natura del Departament
d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de
Catalunya**

ORIOL DE BOLÒS I CAPDEVILA
RAMON FOLCH I GUILLÈN
RAMON MARGALEF I LÓPEZ
ORIOL RIBA I ARDERIU

Junta de Protecció de la Zona Volcànica de la Garrotxa

SALVADOR REGUANT I SERRA

Junta Rectoral del Parc Natural del Cadí-Moixeró

JOSEP VIGO I BONADA

**Consell Assessor del Laboratori General d'Assaigs i
Investigacions de la Generalitat de Catalunya**

FRANCESC GACIA I ESCAPA

**Consell Escolar de Catalunya del Departament
d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya**

JOAN TRIADÚ I FONT

**Servei de Cultura Tradicional del Departament
de Cultura de la Generalitat de Catalunya**

JOAN VILÀ I VALENTÍ

Consell Social de la Universitat de Barcelona

JORDI CARBONELL I DE BALLESTER

Consell Social de la Universitat Autònoma de Barcelona

ORIOL CASASSAS I SIMÓ

Consell Social de la Universitat Politècnica de Catalunya

JOSEP M. MUNTANER I PASCUAL

Fundació Villalonga de Binissalem

JOAQUIM MOLAS I BATLLORI

Fundació Noguera

JOSEP M. PUIG I SALELLAS

**Patronat del Museu de Mineralogia Mollfuleda
d'Arenys de Mar**

ORIOL RIBA I ARDERIU

Patronat Siurana

MARC AURELI VILA I COMAPOSADA

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona

ENRIC CASASSAS I SIMÓ

Caixa d'Estalvis de Sabadell

MANUEL CASTELLET I SOLANAS

JOAQUIM RAFEL I FONTANALS (suplent)

PERSONAL TÈCNIC I ADMINISTRATIU

CENTRE D'ESTUDIS I DESENVOLUPAMENTS INFORMÀTICS

M. ASSUMPTA BELLIDO I MORENO
CRISTINA BUSTO I MENÉNDEZ
PERE COMPAÑÓ I FIBLA
ENCARNA ECHEVARRÍA I ROZAS
NÚRIA FUSTER I POSTIGO
FRANCESC MÀÑEZ I SANZ
OLGA MIRALLES I MULLERAS
EMMA PORRATA-DÒRIA I BOTÉY
JORDI RIBAS I BISBAL
JOSEP M. SOLANELLAS I TORRENTS

CENTRALETA I MANTENIMENT

M. ROSA BALLESTER I VALLÈS
MONTSERRAT COSCULLUELA I MAS
F. XAVIER FERRÉ I MARISCOT

CENTRES, LABORATORIS I PROGRAMES DE RECERCA

NEUS ANDREU I CUPIDO
IGNASI BADIA I CAPDEVILA
MARIA BALUST I VALLÈS
CRISTINA BOFILL I CARALT
JOAN F. BORRELL I PUJADAS
NÚRIA BORT I PIÉ
M. DOLORS BRUGUERA I BELLMUNT
OLGA CALATAYUD I AGUILAR
ANTONI CASALS I GUÀRDIA

NÚRIA CASTELLS I QUINTANA
 JAUME CLAPÉS I PEDRENY
 M. ELENA COMA I CASAS
 MONTSERRAT CORTINA I MASSANA
 SANTIAGO DE MIGUEL I GOYTISOLO
 JOSEP M. DOMÈNECH I GIBERT
 ÀNGELS EGEA I PUIGVENTÓS
 IGNASI ESPADALER I FERNÁNDEZ
 AGUSTÍ ESPALLARGAS I MAJÓ
 ANNA ESTOPÀ I CASALS
 LAIA FIDALGO I ORTAS
 MARCEL FIDALGO I ORTAS
 GLÒRIA FONTOVA I HUGAS
 NEUS FORCANO I APARICIO
 JUDIT FREIXA I AYMERICH
 FINA FREIXA I PUJALS
 FERRAN GARCIA I RODRÍGUEZ
 PILAR GENER I LLOPIS
 IA GUMÀ I ESTEVE
 PILAR HERNÁNDEZ I ABELLÁN
 FRANCESC JIMÉNEZ I GALÉS
 NÚRIA JOLIS I MASJUAN
 MARIA JULIÀ I OBRADOR
 MARTA JUNCADILLA I FORTUNY
 DENISE LURIA I SCHMITT
 MERITXELL LLORENTE I BRIONES
 MONTSERRAT MARÉS I TORRAS
 GEMMA MAS I FOSSAS
 M. TERESA MATAS I BLANXART
 LLUÍS MOHEDANO I PUIG
 PERE MONTALAT I BUSCATÓ
 JOAN ALBERT MONTERO I PINILLA
 SERGI MORENO I CAÑELLAS
 AGUSTÍ MUXÍ I MONER
 IMMACULADA PARELLADA I SERRA
 FERRAN PAUNÉ I FABRÉ
 GEMMA PAUNÉ I XURIGUERA
 LLUÍS PÉREZ-CARRASCO I BALLESTERO
 M. VICTÒRIA PONS I CAPILLA
 JOAN PUJADAS I ROSICH
 DOLORS PULIDO I ROMERO
 J. ANTONI RABELLA I RIBES
 M. TERESA RENÉ I FERRANDO
 CÈLIA RIBA I VIÑAS
 LLUÍS RIUS I ALACARAZ

CONSOL ROCA I GUILLÉN
CARLES ROCHE I SUÁREZ
JUDIT RODA I PANADÈS
TERESA SADURNÍ I VILLARONGA
MERCÈ SALLAS I CAMPMANY
MARTA SÁNCHEZ I BENEDET
IMMACULADA SÁNCHEZ I SAÍZ
ROSER SANROMÀ I BORRELL
JORDI SAULÓ I DALMAU
M. TERESA SELLENT I ARÚS
MONTSERRAT SERRA I FIGUERAS
LLUÍS M. SOL I SALVADÓ
JOAN SOLER I BOU
GLÒRIA TOMÀS I POVILL
PERE TRESSERRAS I BUSSOT
AURORA VALL I CASAS
HENAR VELÁZQUEZ I MONTANÉ
M. TERESA YNGLÈS I NOGUÈS

DEPARTAMENT D'ADMINISTRACIÓ

MERCÈ BORONAT I BLANCH
ELISENDA VILA I LLORENS
ESTHER VIÑUALES I GRANEL

SERVEI DE PREMSA

EULÀLIA CARRILLO I TORRAS

DEPARTAMENT DE PUBLICACIONS

JOSEP M. BOIXAREU I CORTINA
JOSEP ANTONI MARTÍN I PÉREZ
JAUME NOGUEROLES I SEGURA
MANUEL PASCUAL I RODRÍGUEZ

OFICINES LEXICOGRÀFIQUES

VICTÒRIA ALSINA I KEITH
MARIA BOZZO I DURAN
CAROLINA SANTAMARIA I JORDÀ

SECRETARIA DE SECCIONS I SOCIETATS FILIALS

ANNA M. BALAGUER I PRUNÉS
ANNA PUJOLRÀS I PORT
NÚRIA TENA I AUBIOL
MARTA VIÑUALES I GRANEL

SECRETARIA DE PRESIDÈNCIA

M. TERESA BALAGUÉ I SORT
M. ROSA FRANQUESA I BONET
PILAR LIESA I CAMINAL
GLÒRIA MUNDÓ I GUIXÀ

SERVEI D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

JOSEP M. MESTRES I SERRA

SERVEI DE CATALOGACIÓ, DOCUMENTACIÓ I ARXIU

NÚRIA ARAMON I STEIN
MONTSERRAT MARTÍ I BAS
EULÀLIA MIRET I RASPALL
ROSA SOLER I MÒDENA

